EDI TO RIAL

Tăcerea, trecerea și fără-de-sfârșirea noastră

612 ani de la atestarea orașului Târgu-Jiu, inima județului Gorj. O privire peste harta acestei zone a Olteniei dezvăluie un plan geografic frumos desfășurat, ca o descriere a unei ființe prin care se întind circuitele sanguine – apa cea de toate zilele – coborâtoare din trupul munților prin văi verzi, fremătătoare de viață, curgând spre sudul unor câmpii odihnitoare, precum poalele înflorite din costumele portului popular.

Dincolo de generoasa zestre naturală, din perspectiva exprimării importanței calendaristice a momentului în care, undeva în hrisoave, cineva a constatat și a consacrat existența unui status comunitar, având în vedere viețile și acțiunile unor oameni trăitori aici, se poate configura o biografie a orașului, o istorie locală bogată și frământată. Identitatea unui loc începe cu numele său. După cum consemna și Al. Doru Șerban în cartea „Vremelnic trecători prin Gorj", în cursul timpului , de voie sau de nevoie, numele orașului a cunoscut schimbări dictate de contextul istoric sau de perspectiva toponimică. A fost vatră a unui sat dacic sau un "vicus" roman, devenind "Jiul" indicat de Mircea cel Bătrân, mai apoi adăugându-i-se și titulatura de "târg", ceea ce întărește caracterul de stațiune comercială. Dar nu priceperea negustorească îi definește pe oamenii acestui loc încărcat de istorie. Pe lângă pământenii cu sălaș aici, boierii Buzești, Bălești, Obedeanu, Glogoveanu, Bengești, au fost eroii gorjeni care s-au aflat porniți de aici în drumul lor catre eternizarea recunoștinței urmașilor, cum Tudor Vladimirescu, Ecaterina Teodoroiu și cei aproape fără de număr ce s-au jertifit pe toate fronturile de luptă, apărându-și glia, neamul și libertatea. Și pentru că așa s-a pomenit, ca lucrul trainic să fie dovedit de sacrificii, a rămas în memoria perpetuă a orașului, pe lângă alte evenimente istorice notabile, Lupta de la Podul Jiului, din Primul Război Mondial, atunci când, la data de 14 octombrie 1916, vârstnicii, copiii şi femeile au apărat orașul împotriva trupelor germane. ". Orașul s-a dovedit a fi un loc cu oameni dârzi, precum Tudor Vladimirescu, plini curaj precum Ecaterina Teodoroiu, un loc în care au s-au născut artiști de mare valoare precum Iosif Keber, Elvira Godeanu, un spațiu în care și-au lăsat amprenta harului lor, contribuind la identitatea și identificarea unui spiritus loci aparte.

De altfel, aici pulsează o parte semnificativă din inima spiritualității românești, contopită cu vibrații ale spiritualității universale, reunite într-o geografie sacră (locul prin care trece fluidul magic al Jiului) și într-o arhitectură sacră – ansamblul monumental dăruit de Brâncuși vetrei sale, laolaltă cu înțelepciunea dobândită din învățăturile lui Milarepa, asumat ca maestru spiritual al său și mai ales cu aceea putință de a pătrunde tainele firești ale ființării în armonie cu natura profundă a spațiului în care s-a născut. Oricâte interpretări s-ar căuta spre descifrarea simbolurilor realizate și dinadins expuse în prezentul ax al ansamblului sculptural, nu trebuie uitat faptul că arta adevărată are în sine vibrație spirituală, că tot ce se realizează în plan artistic este călătorie în starea de a desluși sensurile lumii și răspunsurile la marile întrebări existențiale, de a descoperi zona transcendenței dinspre ființare spre înființare, spre înțelegere și spre rost.

Din spirit și piatră, din suflet și împărtășire, din datorie de onoare și multă bună simțire, s-a plămădit, ca o emblemă a orașului, o cale a eroilor, un ansamblu monumental, pentru noi cu mult mai important decât un turn Eiffel sau un grandios arc de triumf, pentru că el povestește toată tăcerea noastră, și trecerea noastră și fără-de-sfârșirea noastră, dinspre Brâncuși rostite nouă.

Viorel Surdoiu

SUMAR

2 **Editorial**
Viorel SURDOIU

Alexandru Doru Șerban repere bibliografice 3
Victor TROACĂ

5 **In memoriam Victor Gârbaciu**
Ion ELENA

Cum de suntem motivați să studiem filosofia? 6
Cristian George BREBENEL

10 **La reverie d'Hirondelle (Visul Rândunicii) sau Despre fricile Magicianului**
Ioana TOLOARGĂ

Despărțiți de centenar? 12
Ruxandra ROȘCA

16 **Codul sufletului**
Remus BOLDEA

Poezie 18
Andrei NOVAC
Lazăr POPESCU
Daniel MURĂRIȚA
Eric SARNER (traducere Rodica PĂUNA)
Mihaela Sanda POPESCU
George AVRAMESCU

26 **Spovedania**
Valentin CHEPENEAG

Căsătorie pe furiș 32
Ion GOCIU

33 **Poezia ardeleană și Unirea**
Ion TRANCĂU

Călător prin două milenii 34
Florian VĂIDEIANU

36 **Un exemplu concret de artă contemporană**
Florin HUTIUM

Lectură în surdină (cosmică) 38
Rodica PĂUNA

40 **Regina din Saba**
Adina UNGUREANU

Cercetări arheologice la mănăstirea „Sfânta Treime" Vișina 41
Ion MARINOIU

46 **Tradiții Lăsata secului...**
Victor TROACĂ

Scrisoarea unui străbun... 50
Mălina ALBU

52 **Comisarul I.C.Popilian...**
Adrian TUDOR

Inculpat pentru tutun 55
Ion UNGUREANU

56 **Regimentul Gorj nr. 18 „Tudor Vladimirescu"**
Grigore NICULESCU

Semnale - eveniment 58

Număr ilustrat cu lucrări semnate Daria HAIDĂU

Victor TROACĂ

Alexandru Doru Șerban repere bibliografice

Alexandru Doru Şerban s-a născut la 4 iulie 1948 în Preajba, azi localitate aparţinătoare a municipiului Tg-Jiu.

Este fiul lui Ilie şi al Paraschivei – născută Lumânaru, amândoi iniţial agricultori, apoi tatăl s-a angajat muncitor la Combinatul pentru Prelucrarea Lemnului Tg-Jiu.

Copilăria şi-a petrecut-o în satul natal, cunoscut ca unul de păstori, veniţi în Gorj din zona Sibiului.

Localitatea natală, deosebit de pitorească, s-a remarcat şi prin păstrarea tradiţiilor păstoreşti. Cadrul natural şi viaţa păstorească a localităţii şi-au pus pecetea asupra sensibilităţii copilului Doru Şerban iar în familie tatăl şi bunicul dinspre mamă îi spunea multe poveşti şi chiar versuri.

Cu sufletul pregătit pentru creaţie, a început să rimeze primele cuvinte în perioada şcolii primare.

Prima poezie scrisă s-a intitulat „Satul meu“ şi a fost recitată la serbarea de premiere de la sfârşitul anului şcolar, după terminarea clasei a treia la Şcoala Primară Preajba.

A continuat să scrie poezii în stil popular iar la 14 ani a întocmit un text pentru brigada artistică, prezentată la un concurs, în faza judeţeană, pe scena Sălii 23 August Tg-Jiu.

După şcoala primară, a absolvit pe rând, Şcoala Generala nr. 4 Tg-Jiu şi Liceul „Tudor Vladimirescu” Tg-Jiu. Elev la liceu fiind, Doru Şerban a continuat să scrie versuri adunate într-o copertă de caiet, pe care colegul să de bancă, azi renumitul Prof. dr. chirurg C. Copotoriu, a scris cu majuscule „PĂCATELE TINEREŢII“.

Al. Doru Şerban cu tatăl Ilie şi mama sa Chivuţa (01.07.1951)

Al. D. Şerban la 28 de ani (octombrie 1976)

La invitaţia profesorului de literatura română Titu Rădoi, care conducea Cenaclul „Columna“ a participat la câteva şedinţe.

După absolvirea secţiei reale a Liceului „Tudor Vladimirescu” s-a înscris pentru examenul de admitere la Facultatea de Chimie Industrială a Universităţii din oraşul Timişoara. Fiindcă nu a reuşit, deşi a avut media 7,20, ca să nu fie încorporat, s-a înscris în sesiunea de toamnă la examenul de admitere la Facultatea de Filologie, secţia fără frecvenţă a Universităţii din Craiova.

Deşi au fost aproximativ 7 candidaţi pe loc, a reuşit al 4-lea, dovadă că i-a plăcut româna (în liceu a participat frecvent la olimpiadă).

Ca student la filologie, după primul an având media cea mai mare a avut posibilitatea să treacă la cursurile de zi, dar postul de suplinitor de la Şcoala Generală Strâmba-Jiu, care-i convenea, şi teama ca după absolvire, el băiat singur la părinţi, va fi obligat să se prezinte la postul repartizat de Comisia guvernamentală l-au determinat să rămână la fără frecvenţă.

In cei 3 ani petrecuţi la Strâmba-Jiu a continuat activitatea de creaţie şi mai ales pe cea de culegător de folclor, înfiinţând un cerc literar cu care a colindat satele din zona sud-vestică a Gorjului. Toate aceste materiale culese şi interpretate i-au servit la facultate, fiind folosite ca surse de informare de Prof. dr. Sina Dănciulescu, care i-a înlesnit studentului Al. Doru Şerbasn publicarea unor creaţii folclorice în „Revista de etnografie şi folclor“. În această perioadă a devenit colaborator al „Gazetei Gorjului“.

De la Şcoala Generală Strâmba-Jiu, Al. Doru Şerban a fost transferat la Şcoala Generală Valea Sadului, unde a predat 2 ani, timp în care a înfiinţat şi a condus un cerc literar.

În vara anului 1972 a finalizat studiile universitare şi a obţinut licenţa la Facultatea de Filologie din cadrul Universităţii din Craiova – în specializarea limba română-limba franceză cu lucrarea ”Universul copilăriei în opera lui Ionel Teodoreanu” cu nota maximă. După absolvire, cu începere de la 1 septembrie 1972, a fost numit profesor titular de română-franceză la Şcoala Generala nr.1 Pojogeni, oraş Tg-Cărbuneşti, unde a activat până la 21 martie 1981, când s-a angajat secretar principal (prim grefier) la Procuratura (Parchetul) Gorj, unde şi-a desfăşurat activitatea până în mai 2006, când conform unei legi speciale (vechime de minim 25 ani în sistem) a avut dreptul de pensionare. Ambiţios, pentru a se se specializa mai mult în domeniul în care lucra, în perioada 1994-1997 a urmat cursurile Facultăţii de Drept din cadrul Universităţii din Craiova, obţinând licenţa în drept cu liucrarea ”Infracţţiunile de corupţie – cauze şi condiţii favorizante”.

În toată această perioadă a continuat să scrie. Înainte de anul 1989 a publicat săptămânal epigrame în „Gazeta Gorjului“, dar şi în publicaţii de umor ori cu pagini de umor din ţară („Urzica“, „Albina“ „Pentru Patrie“).

După anul 1989, încurajat de libertatea de exprimare obţinută prin schimbarea regimului politic, şi-a extins preocupările creatoare, devenind recunoscut : epigramist, poet, prozator, cercetător etnograf şi al aspectelor culturale ale Gorjului.

A fost director sau redactor şef al publicaţiilor „Ager“, „Hohote“, „Nomazii“, „Gazeta de Jiu”(pe care le-a şi înfiinţat) şi redactor la „Gazeta de Sud“, „Opinia“, „Observator“, „Luceafărul de Floreşti“, „Coloana lui Brâncuşi“(Timisoara) ş.a. A colaborat cu peste 40 de publicaţii judeţene şi naţionale.

În perioada 1992-1996 a colaborat cu Radio Oltenia Craiova, având intervenţii în emisiunile stabile „La noi în sat“, „Veniţi cu noi“ şi „Cazuri de pe banca acuzării“. A colaborat la emisiuni culturale cu posturile de televiziune locale.

Este editor autorizat al Ministerului Culturii, îndeplinind în perioade diferite funcţia de director la editura „Rahbon“ şi de consilier cultural la editurile „Ager“, „Scrisul gorjean“ şi „Măiastra“.

În anul 1995 a înfiinţat Societatea Umoriştilor Gorjeni şi publicaţia ei „Hohote“. Societatea Umoriştilor Gorjeni este de ani buni în topul centrelor de umor din ţară, având mereu asigurat unul din locurile 1-10.

Meritul lui Al. Doru Şerban este şi acela că la îndemnul său mulţi gorjeni au început să scrie, ajungând foarte cunoscuţi astăzi : Titu Pânişoara, Nelu Vasile, ziaristul Claudiu Matei ş.a.

A fost iniţiatorul „Sărbătorii Narciselor” în localitatea natală Preajba, ajunsă astăzi sărbătoare de agrement din luna mai a municipiului Tg-Jiu, la care participă peste 5000 de oameni.

Iniţiativa sa de organizare a „Sărbătorii Narciselor” în anul 1998, preluată după 3 ani de Primăria Tg-Jiu a avut consecinţe deosebite pentru Preajba : s-au asigurat toate utilităţile edilitare (inclusiv pe uliţe), Poiana Narciselor a fost declarată monument al naturii, se amenajează în localitate un parc dendrologic, s-a amenajat un traseu auto-moto cros unde s-au organizat concursuri naţionale, etc.

Scrie o monografie despre satul său natal şi se preocupă de popularizarea acestuia, iar prin manifestările organizate reuşeşte să scoată din uitare tradiţii şi obiceiuri străvechi ale prejbenilor.

Urmare efortului său şi a sprijinului primit din partea consătenilor săi, reuşeşte ca în anul 2008 să amenajeze „Colecţia Muzeală Preajba“ în două încăperi ale fostului local al şcolii primare, reabilitat total de Primăria Tg-Jiu.

În anul 2009 a fost între iniţiatorii înfiinţării Clubului vârstei a 3-a la Preajba.

Important este faptul că întreaga comunitate a localităţii Preajba îi recunoaşte meritele lui Al. Doru Şerban, care este perceput ca o persoană pusă în slujba ei.

A scris în decursul vieţii un număr impresionant de cărţi.

Creaţia literar-culturală şi acţiunile în domeniu întreprinse l-au ajutat pe Al. Doru Şerban să treacă peste momente grele, atunci când sănătatea i-a fost pusă în pericol, începând cu anul 2004.

Cărţile, iubitoarea sa soţie Valentia şi familia fiului Radu i-au alungat gândurile negre ale bolii şi l-au întărit, făcându-l să biruiască, dând astfel dovadă de un foarte puternic caracter şi stăpânire de sine.

A primit în decursul timpului numeroase premii şi distincţii, inclusiv pe cea de „Gorjean al anului - 2010”.

A fost iniţiatorul şi fondatorul Asociaţiei Cercetatorilor şi Autorilor de Carte Gorjeni, care, în semn de recunoştinţă, azi îi poartă numele.

Se stinge din viaţă, dupa o grea suferinţă în data de 26 iulie 2011, lăsând o excepţională moştenire culturală pentru Tg-Jiu şi judeţul Gorj.

Ca semn de recunoaștere a activității sale, a aprecierii a tot ceea ce a făcut pentru cultura gorjeanu și nu numai, precum și a impresiei profunde pe care Al. D. Șerban a produs-o asupra mea în cadrul unei discuții în birorul meu de la serviciu, din primăvara anului 2010 în care mi-a spus în câteva cuvinte despre suferința sa incurabilă, am scris o carte despre personalitatea sa intitulată ”Al. Doru Șerban. Viață și destin cultural”, apărută în anul 2010 la Editura Măiastra din Târgu Jiu.

Vom mai reveni cu detalii despre activitatea mentorului nostrum spiritual al membrilor Asociației Cercetătorilor și Autorilor de Carte Gorjeni, care îi poartă numele.

■

Al. Doru Şerban cu catalogul în cancelaria Şcolii generale Strâmba-Jiu (noiembrie 1969)

Viorel Gârbaciu a fost un profesionist desăvârșit.

Ion ELENA

IN MEMORIAM VIOREL GÂRBACIU

Frântu-s-a zborul, dar răsună cântecul!

Abia venise primăvara, cu păsările, cu cântecele ei. Era pe la Bunavestire, în prima zi după sărbătoare. Nemilos, destinul parcă oprise în loc timpul. Grăbit şi tragic, să-l ducă-n lumea fără dor pe distinsul profesor, poet şi făuritor de cultură, Viorel Gârbaciu. Spirit ales şi generos, un inegalabil soţ, tată şi prieten, un profesionist cu vocaţie, consacrat actului cultural în spaţiul cetăţii.

S-a risipit pe sine pentru binele celorlalţi şi a păstrat mereu pe chipul luminat nobleţea gândului sincer şi curat, strălucirea zâmbetului, încurajându-i şi lucrând pentru binecuvântarea trăirilor celor mici şi ale celor mari, prin demersul binefăcător al educaţiei şi culturii, al civismului şi solidarităţii sociale.

A fost omul care, prin zbor şi cântec de pasăre măiastră, a cules din trilurile cerului glasuri unice pentru a le aşeza în viers şi cântec de chitară şi-n vocea elevilor săi, înaripând talentul şi pasiunea copiilor pentru muzică, mlădiind prin spectacol şi cântec sufletul şi viaţa oamenilor. Strădaniile sale de peste ani şi ani au înfrumuseţat crezul şi au consfinţit valori. Frântu-s-a zborul artistului, dar răsună astăzi cântecul!

Cât ar fi de cuprinzătoare şi luminoase, cuvintele nu pot înlocui pe omul Viorel Gârbaciu, gesturile şi faptele lui dătătoare de speranţă, de împlinire şi mulţumire. Oare, vom afla vreodată de ce soarta ne răpeşte aşa devreme oamenii buni şi rari, spiritele mari, înălţătoare?

Viorel Gârbaciu a fost un profesionist desăvârșit. Sinele său a vibrat în multe lucruri frumoase respectându-şi chemarea artistică şi misiunea culturală. Distinsul profesor a făcut educaţie şi artă la Palatul Copiilor din Târgu-Jiu, unde a înfiinţat o formaţie de chitară a elevilor şi grupul folk "Strunga". El însuşi a fost îndrăgostit de chitară, căreia i-a adus aproape şi poezia. A făcut de toate în scurta-i viaţă. Şi teatru, şi critică literară, şi cărţi pentru copii, şi spectacole şi atâtea altele!

Ca manager în cultură, Viorel Gârbaciu a fost pentru o scurtă perioadă de timp inspector şef al Inspectoratului pentru Cultură al Judeţului Gorj, a condus timp de 15 ani Şcoala Populară de Artă Târgu-Jiu, instituţie importantă de cunoaştere, valorificare şi promovare a artelor tradiţionale şi a tinerelor talente. Aici a înfiinţat Grupul folcloric "Măriile Gorjului", Grupul bărbătesc "Ca la Gorj", Ansamblul folcloric "Maria Lătăreţu", teatrul de păpuşi pentru cei mici. Tot aici, începuse să realizeze şi concerte pentru Orchestra de cameră "Lira Gorjului" din Târgu-Jiu.

A foat omul care ştia să intervină la nevoie, prezenţa şi devotamentul său în profesiune aduceau încredere şi bucurie în inimile celor din jur. Iubea copiii, oamenii, iubea viaţa şi arta, se săvârşea pe sine pentru înnobilarea oamenilor prin cultură. Şi-a iubit foarte mult profesiunea şi a fost un model pentru ceilalţi. Impresiona prin măreţia clipei create şi înflăcăra dorinţa de a face bine. Pentru domnia sa însă, destinul a fost neîndurător, o boală nemiloasă i-a frânt iubirea de viaţă, despărţindu-l de timpuriu de cei dragi, de oameni, de raiul de pe pământ.

Îl sunam adesea la Radio "Omega", unde realiza emisiunea "Curtea cu prieteni". Mă atrăgeau bunătatea sa, vocea blândă, aşezată, de înţelept al clipei. În fiecare seară de marţi, glasul său susura în profunzimea liniştii din studio recitând inconfundabil versurile poetuluilui Adrian Frăţilă: " Mi-au venit prietenii la curte/Amânăm tristeţea după sărbători/Zilele-mpreună sunt aşa de scurte/Preacinstite sfetnic, umple-i cu erori/Cât eu bat şindrilă proaspătă pe casă/Du-i să afle tihnă colo sub arţari/Spune-le că-n vremea asta fumegoasă/Nu ne mai găseşte moartea necesari."

Nu am crezut, dar moartea a fost nemilostivă şi neomenoasă, cum este ea totdeauna. Nici vorbă să amâne tristeţea până după sărbători, ne-a lăsat fără prietenul nostru bun şi drag! A fost la fel de neîndurătoare, nu a vrut să ştie că Viorel Gârbaciu era omul necesar, aici, în tumultul lumii cu dor şi alte sentimente adânci, aici, printre oameni, pe pământul cu arţari şi frumuseţi de tot felul. De ce l-a găsit moartea necesar? Şi ni l-a luat, blestemata, dintre vii, în ziua de luni, 26 martie 2018.

Ilustrul om de cultură gorjean s-a născut la 1 iulie 1948 într-o familie de învăţători din satul Teleşti. În vara acestui an ar fi împlinit 70 de ani. Viorel Gârbaciu a fost un profesionist de neînlocuit, dar şi un familist convins. Şi-a împlinit cu cinste şi demnitate viaţa. Şi-a preţuit familia. O soţie minunată – Mariana Gârbaciu şi doi băieţi ca doi îngeri – Costin şi Iani Gârbaciu.

Plecarea lui Viorel Gârbaciu din lumea cu dor, în lumea fără dor, lasă un gol imens în inimile celor apropiaţi, dar şi amintirea unui om înţelept şi întemeietor al binelui. Despre sufletul său inconfundabil, plin de bună-credinţă şi dăruire pentru semeni, despre omenia şi dorinţa sa de a ajuta, s-a vorbit şi se va mai vorbi multă vreme. Este tragic că destinul l-a răpit prea devreme dintre noi! Prin trecerea sa la cele veşnice, Gorjul a pierdut un om de certă valoare culturală. ■

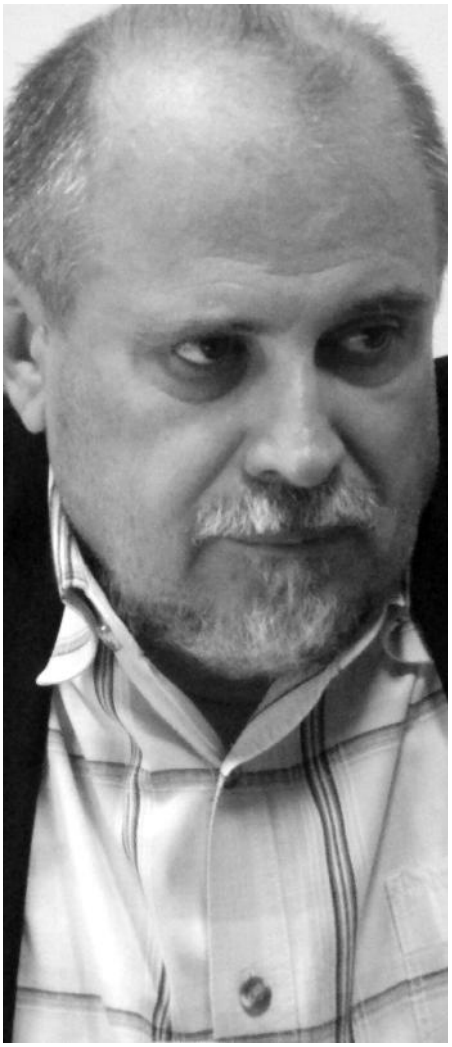

Cristian George BREBENEL

Cum de suntem motivaţi să studiem filosofia?

„Eu m-am dezvăţat de mult timp să sufăr, în perioadele de depresiune, şi să mă îngrozesc din cauza epocilor de stupiditate: ştiu că o stupiditate trecătoare este tocmai condiţia prealabilă a unei viitoare iluminări”
Hermann Keyserling

„De fiecare dată când mă întorc la visul meu, de fiecare dată când simt un recul şi mă instalez în modul meu de a gândi şi simţi anii trecuţi, îmi vine ideea aceasta: sunt oare nebun?”
Miguel de Unamuno

Referitor al acest eseu, trebuie să fac o precizare din capul locului: accea că, în ciuda unor fapte, mai mult mai mai puţin aparente, mai mult sau mai puţin de profunzime, sunt mai degrabă optimist decât pesimist în ceea ce priveşte posibilităţile filosofiei şi, de ce, nu viitorul ei. Discursul său, al eseului, din nefericire prea general şi prea schematic pentru o astfel de temă, mi-a fost sugerat de o anumită stare, cu pronunţat iz sceptic, sesizată astăzi în exprimarea celor care sunt percepuţi într-un fel sau altul ca aflaţi în arealul filosofiei sau angajaţi pe traseul care duce spre aceasta. Dar o astfel de temă nu poate să găsească doar argumente plauzibile şi pe deasupra şi obiective şi de aceea, la un moment dat, s-ar putea ca expozeul prezentat să nu pară suficient motivat sau, şi mai rău, să pară a bate nejustificat, după o vorbă românească, apa în piuă. Oricum, întrebarea de la care el pleacă, fie că este lovită de preţiozitate sau nu, este de expresie existenţială: Există vreun temei solid pentru a opta în favoarea filosofiei sau această alegere are o conotaţie subiectivă imposibil de argumentat sau, mai grav, fals argumentată? Ce ne poate oferi filosofia, al cărui statut este, după atâta timp, încă controversat, pentru a ne justifica angajamentul existenţial în preajma ei? De la început trebuie să menţionez că pentru o astfel de analiză eu, cel care aştern aceste rânduri, am la dispoziţie atât motivaţii subiective, poate cele mai multe, cât şi, cred şi sper, motivaţii obiective. Dintre motivaţiile subiective aş fi tentat să aduc exemplul faptului că filosofia ne apare într-o lumină deosebită, ca o regină a disciplinelor, că dă celui ce se ocupă de ea un fel de aură de înţelept sau chiar că ne poate da, în cazurile cele mai bune, sens vieţii. Dintre cele obiective aş propune-o pe cea mai veridică; unii din noi simţim nevoia, nu totdeauna justificabilă, de a şti, cu orice risc şi sacrificiu, ce este „ceea ce este”, existenţa în ansamblu, adică realitatea luată de cele mai multe ori ca un Tot. De asemenea dorim să aflăm ce eforturi s-au depus în acest sens, de către cine, şi până unde s-a putut ajunge spre o înţelegere cât mai obiectivă a realităţii. Dar motivaţiile sunt mult mai multe decât cele prezentate aici. Filosofia îmi poate da sentimentul că mă ajută la precizarea anumitor concepte precum timpul, spaţiul, mişcarea, unitatea şi pluralitatea, Dumnezeu, gândirea, etc, dincolo de ceea ce eu înţeleg prin ele în virtutea simţului comun sau a unor idei preconcepute ce vin dintr-o oarecare tradiţie sau preştiinţă. Şi nu este de neglijat nici punctul de vedere al unora de a face din filosofie o meserie, mai nobil spus o profesie, un mod de a-şi câştiga existenţa, atâta timp cât încă se mai poate trăi decent din aşa ceva. Iar acest fapt este departe de a fi blamabil aşa cum Schopenhauer ne lasă să credem, iritat evident de lipsa succesului la catedră.

Ne exprimăm în general speranţa că cei care optează pentru filosofie nu o fac seduşi doar de mitul ei oarecum stabil încă de regină a disciplinelor sau de posibilitatea profesării unei meseri mai libere şi mai flexibile, sub aspectul rigorii, decât cele generate de alte discipline mult mai practice. Că, dincolo de multele întrebări şi de puţinele răspunsuri pe care ei le găsesc în corpul acestei discipline, vor găsi puterea să caute alte întrebări şi, ceea ce-i deosebit de important, noi

şi noi răspunsuri. Deşi s-a cread o puternică justificare faptului că filosofia este împărăţia necontestată şi predilectă a dilemelor şi întrebărilor, într-un fel, într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat, trebuie să găsim modalităţi constructuve de a soluţiona măcar o parte din aceste întrebări care se tot adună pentru a nu avea, mai devreme sau mai târziu, sentimentul că cei ce operează pe acest teritoriu excesiv de instabil şi de subiectiv sunt nişte masochişti cărora le place să se chinuie cu probleme fără soluţii la nesfârşit şi, pe deasupra, mai pretind şi stima societăţii, ba chiar şi bani de la aceasta. Poate că unii dintre cei ce astăzi pleacă pe acest drum, atraşi de chiar magia multelor sale dileme şi paradoxuri, îşi închipuie, pe bună dreptate, că filosofia e încă într-o perioadă de debut, chiar dacă această perioadă este de cca. două milenii şi jumătate, o perioadă de acumulări şi de tatonări şi că, într-un viitor puţin previzibil, se vor putea găsi mai multe răspunsuri pertinente decât întrebări, aşa cum s-a petrecut în acest răstimp. Pe de altă parte statutul de primadonă al filosofiei, mai ales a aşazisei „filosofia perenis", a început să se clatine serios de mai bine de un secol, înainte chiar de explozia pozitivismului, iar rangul cu care a fost investită încă din antichitate este pe cale de a fi pierdut, filosofia părând multora ca un drum ce merge spre o inevitabilă fundătură şi deci vrednic de a fi abandonat. Din fericire pentru filosofie, nu prea există alternativă, iar locul ei, bun, rău, nu poate fi luat de altă disciplină mai riguroasă şi nici nu poate rămâne vacant . Astfel, cel puţin pentru o categorie de oameni, o categorie cu adevărat problematică, filosofia apare mai degrabă ca o necesitate stringentă a spiritului uman, o necesitate aproape paralelă şi de acelaş sens religiei. Totuşi, niciodată ca în secolul nostru, metafizica, partea cea mai pur filosofică a acestei discipline, vârful ei de lance am putea spune, n-a fost mai virulent atacată chiar din corpul filosofiei contemporane . Metafizica a suferit o demolare aproape constantă fără a putea fi pe deplin anihilată. Şcoli multe şi influente precum renumitul Cerc de la Viena, personalităţi marcante ale filosofiei şi logicii contemporane precum Russell, Ryle, Carnap, Wittgenstein, Popper, iar mai încoace Kripke, n-au încetat s-o ignore, s-o discrediteze, ba chiar s-o ridiculizeze. Ca o alternativă, o contrapondere la ea, au fost aduse în prim plan noi tipuri de logici, precum logica modală, şi noi tipuri de filosofii, cele mai multe pe tărâmul limbajului, pentru a putea argumenta că problemele metafizicii sunt în realitate false probleme ce ţin doar de structura limbajului. Deşi, în acest secol, a avut extrem de puţini apărători, metafizica se încăpăţânează să reziste. Catedrele de metafizică reapărute după 1990 la majoritatea universităţilor din spaţiul fost comunist, acolo unde în mod normal metafizica ar fi fost de aşteptat să fie total anacronică şi deci extirpată, ne îndreptăţesc, măcar în parte, la repunerea în discuţie a acestei importante discipline filosofice, fala de altădată a filosofiei. Revenind la ceea ce încă pare a fi filosofia, disciplină a disciplinelor, ar fi bine să ne întrebăm ce ia dat acestui statut un atât de lung timp de existenţă şi cum de a fost posibil ca el să se erodeze relativ rapid în confruntarea cu alte discipline în aparenţă mai constructive şi mai practice. Cred că unul din posibilele răspunsuri la întrebarea referitoare la îndelungatul ei timp de domnie ar fi credinţa că filosofia, şi numai filosofia, are capacitatea de a formula şi a răspunde cât mai obiectiv la întrebările cele mai paradoxale ale existenţei, la acele întrebări incitante care transgresează simţul comun intrând într-un domeniu antinomic, contradictoriu de cele mai multe ori. Alt aspect care ia susţinut statutul primordial despre care discutăm ar fi credinţa că filosofia poate avea o capacitate specială, o capacitate de sinteză a disciplinelor particulare în vederea construirii unei imagini generale, coerente a realităţii. Ea ar fi singura care poate propune şi verifica, pe baza acestor date oferite de multe alte discipline, modele viabile ale realităţii, apropiindu-se astfel cu paşi mărunţi de un fel de Adevăr Absolut. Filosoful pare a fi cel care, deşi nu cunoaşte în detaliu celelalte discipline, are strania capacitate de a înţelege ce-i esenţial din acestea şi de a opera cu ele sinteze în corpul filosofiei după regulile acesteia care nu tot timpul se confundă cu cele ale logicii. Într un fel, vulgarizând, din acest punct de vedere, filosoful se aseamănă politicianului. Deşi politicianul nu ştie prea multe despre economie, industrie, învăţământ, sănătate, armată, etc, el pare a fi cel investit cu rolul de dirijor al acestora părând a fi şi cel care, deşi nu ştie nimic, le ştie pe toate. Revenind la problema declinului filosofiei, şi la întrebarea cum de a fost cu putinţă aşa ceva după milenii de dominaţie intelectuală , putem afirma că una din cauze ar fi aceea că, dealungul istoriei sale antice, medievale şi chiar moderne, o parte însemnată de discipline, astăzi de sine stătătoare, au făcut mult timp parte din corpul filosofic. Emanciparea acestor discipline, tendinţa lor de autonomie şi chiar obţinerea acesteia, a fost una din cauzele pierderii statutului milenar al filosofiei. Ea s-a văzut destul de brusc sărăcită de multe ştiinţe atât din sectorul celor fixe, riguroase, precum matematica, fizica sau astronomia, cât şi din sectorul celor mai subiective, umaniste, precum psihologia. Altele ca estetica şi antropologia, deşi au rămas oarecum în cadrul filosofiei au ample tendinţe de autonomie. Rămasă mult mai săracă, filosofia s-a văzut virulent atacată chiar de ficele şi fostele ei aliate. Astfel, deşi pare de nedorit, noi ne aflăm într-un moment de răscruce al cursului filosofiei, al evoluţiei acesteia, dacă putem vorbi de o evoluţie, un adevărat moment de criză care, în colaborare cu alte elemente ale spiritualităţii şi comportamentului uman, nu e mult eronat dacă îl numim de criză existenţială. Apare astfel o mare întrebare: Este filosofia o miză de a ieşi din această criză, o miză cel puţin de acelaş rang cu religia, spre exemplu, atât de amplu readusă în discuţie la acest sfârşit de mileniu? Mie personal îmi place să cred că, în ciuda paloarei şi oboselei sale mo-

mentane, filosofia este una din aceste mize şi că scheletul ei construit cu migală timp de peste două milenii este unul puternic capabil să preia tensiunile existenţiale ale condiţiei umane în viitor. Altfel nici unul din noi nu am putea fi motivaţi să mai stăm lângă un cadavru aproape intrat în putrefacţie, unii din noi acceptând acest statut prin mari privaţiuni. Este adevărat că virtuţile filosofiei nu se mai lasă atât de uşor văzute precum altădată. Nu trebuie să uităm totuşi că-i de notorietate că filosofia este cea care gestează marile revoluţii, fie ele tehnologice sau sociale, că ideile filosofice trec ca un fir roşu prin toate marile acte ale istoriei umane chiar dacă mai puţin vizibile la prima vedere. Dar înainte de a încerca să le depistăm şi să le observăm rostul ar fi nevoie de câteva cuvinte referitoare la modul în care s-a făcut şi încă se face filosofie. Ce înseamnă, concret, a face filosofie?

Pentru a avansa în această analiză va trebui să pătrundem, fie şi extrem de superficial, în corpul acestei discipline, prea ades asimilată când unei ştiinţe când unei arte, şi să facem referiri succinte la modalitatea în care se construieşte filosofia şi la cea în care se relevă sau, mai bine zis, se consumă. Fiindcă indiscutabil ea este un produs al spiritului uman destinat unui anumit tip de consum. Acest corp, când febril, când inert, al filosofiei se construieşte de către cei denumiţi, în virtutea actelor lor, filosofi sau, mai modest, gânditori şi se consumă, în primul rând de către şi între aceştia, iar în al doilea rând de către o masă de cititori în mare măsură anonimă, iubitorii de filosofie. Având în vedere că filosofia, s-ar traduce în mod aproximativ ca iubire de înţelepciune, avem de a face cu un uşor joc de cuvinte: cei care consumă filosofia ar fi iubitorii de iubire de înţelepciune şi implicit de iubitori de înţelepciune. Socrate spunea că Sofia, adică înţelepciunea, este apanajul Zeului. Iubitorilor de înţelepciune, philosofilor, le rămân încercările de a se apropia, într-un fel sau altul, cât mai mult de Sofia. Cu timpul înţelepciunea aceea antică, în contextul filosofiei, a devenit cunoaştere a ceva greu de cunoscut, mai precis a lumii exterioare cât şi a lumii interioare, a gândului. De multe ori ea a fost exprimată prin sintagma gândului care gândeşte şi se gândeşte. E de bun simţ să presupunem că grupul celor care construiesc conceptele, teoriile şi sistemele filosofice este, precum în orice alt domeniu, mult mai redus decât al celor ce sunt mânaţi de o curiozitate excesivă şi le consumă, le asimilează. Într-un anumit mod, în sens extrem de larg, orice comportament uman vizavi de decodarea naturii şi de punerea în acord cu ea, se poate cataloga ca un anumit fel de a filosofa, ca o anumită filosofie. Astfel nu ne sunt străine sintagme de genul filosofia omului de la munte sau chiar filosofia ţăranului român. Fiecare stare existenţială este într-un fel predispusă şi îndreptăţită să se reclame la un anumit mod de filosofare mai ales că, într-un fel, conotaţiile acesteia, adică ale filosofiei, aşa cum ştim ţin etimologic de la origini de înţelepciune. Dar toate aceste moduri vagi şi generale de a pune etichetă filosofică pe diverse caracteristici existenţiale sunt mai mult sau mai puţin departe de corpul propriuzis al filosofiei. Ele par şi sunt nişte palide licenţe bune de manipulat, cu precădere, într-un mod eseistic. În realitate corpul filosofiei propriu-zise, cu toate amplele sale ramificaţii ce reclamă de multe ori o arhitectură bizară, are un nucleu dur, general recunoscut; o anumită ţinută logică, o oarecare rigoare, precum şi forme de organizare: institute, universităţi, academi, catedre specializate, manuale şi cursuri, conferinţe şi congrese relativ unitare la nivel mondial, deci străbătute de o oarecare universalitate. S-ar putea face afirmaţia că există chiar un fel de ecumenism filosofic. Într-un anumit fel, sub aspect valoric şi nu numai, filosofia se aseamănă cu religia. Ea are o bază mereu îmbogăţită şi o tradiţie de care chiar dacă ar vrea nu se poate rupe. În acest sens butada lui Whitehead că toată filosofia Europeană este mai degrabă nota sau, mai bine zis, notele de subsol a filosofiei lui Platon este edificatoare. Ba chiar putem spune că anumite concepte au tins a se osifica, unele chiar prematur, şi a prinde diverse cruste apropiate, vag ce-i drept, de dogmă deşi dogmă cred că este termenul cel mai antifilosofic cu putinţă. O parte din criza filosofiei contemporane survine şi din repunerea în discuţie a acestor concepte prematur închise în sipetul metafizicii. Deşi aproape tot timpul îşi repune conceptele în discuţie, cu fiecare nouă viziune asupra lumii, filosofia nu poate renunţa la drumul parcurs până în acel moment. Câteodată filosofia se aseamănă cu religia nu numai în modul cum manipulează tradiţia, în mijloacele sale ci şi în scopuri. Nu putem uita cum Plotin atingea extazul prin intermediul filosofiei iar pitagoreicii, stoicii şi neoplatonicienii nu erau departe de un mod religios de existenţă. Deşi, prin însăşi statutul său, fiecare viziune nouă, fiecare teorie sau sistem filosofic nou tinde a-l demola, cu oarecare satisfacţie, pe cel vechi, ea nu se poate desprinde de un anumit consens al discursului filosofic absolut necesar pentru a fi purtată discuţia şi a fi înţeles, transformând elegant această demolare în critică. Construcţia poate fi năruită dar reconstruită cu aceleaş cărămizi şi blocuri de piatră. De aceea modul de filosofare în sine nu se poate preda niciodată el fiind liantul proaspăt al gândirii prin care se leagă cărămizile, respectiv conceptele şi ideile filosofice. Cei care consumă filosofia au mereu în faţă o lume modulară în care costrucţiile filosofice mai mari sau mai mici sunt ridicate din acelaşi material care în ultimă instaţă este gândul uman în diverse ipostaze. Şi totuşi asimilarea optimă a filosofiei presupune, o ştiinţă, un cod, de multe ori o iniţiere, poate chiar o artă destul de greu accesibilă şi care pe lângă acestea mai presupune şi un anumit organ. Referirea la modul în care se consumă filosofia este pertinentă deoarece această disciplină riscă să se închidă şi să devină extrem de autarhică. Oricum, în nucleul său dur, caracterul ei elitist nu a fost pus niciodată la îndoială până mai de curând. Dar abordând discuţia într-o ordine firească vom

încerca o succintă analiză a celor ce creează filosofie, al celor ce crează şi regenerează organismul acestui corp.

Este evident, poate mai mult decât în alte domenii, că baza inepuizabilă a demersului filosofic o constituie raportul întrebare – răspuns, sau şi mai bine zis întrebări – răspunsuri. Este de notorietate că astăzi filosofia conţine mult mai multe întrebări decât răspunsuri. Ba chiar s-a obişnit cu acest statut de tezaurizator al întrebărilor dificile încât i se pare firesc să le deţină nu să mai şi răspundă la ele. Dorinţa de a răspunde la ele capătă uneori forma unei măşti teatrale a cărei expresie este fixată artificial odată pentru totdeauna. Cursa cu acumularea unor astfel de întrebări continuă iar răspunsurile par a fi din ce în ce mai rare şi frustante. Nu am apelat decât foarte rar la clasificări şi catalogări dar, în acest eseu, pentru a ajunge acolo unde mi-am propus, aş reveni la creatorii de filosofie catalogându-i, la modul liber se înţelege, în două mari categorii care au un impact deosebit la consumatorii de filosofie găsindu-şi fiecare emulii proprii. O primă grupă ar fi filosofii critici, iar o alta filosofii constructivi. De altfel după cum bine se vede în realitate avem de a face cu doar două categorii dar de nuanţe uşor diferite. Dacă ar fi să facem o analogie cu sistemul juridic criticii ar fi procurorii, acuzarea, iar constructivii ar fi avocaţii sau apărarea.

Deşi multe fapte par a o contrazice, baza constantă a exprimării filosofice rămâne ideea fixată pentru „eternitate” în scris. Scrisul este modul cel mai legitim de a exprima filosofia şi, mai mult, de a o supune unei dezbateri ce traversează epocile. De aceea modalitatea stilistică şi de conţinut în care sunt abordate şi dezvoltate ideile filosofice în ampla lor conexiune este foarte importanră şi aduce foarte multă claritate eliminând pe cât posibil zonele obscure de care, din nefericire, nu scapă nici cei mai mari filosofi. Felul în care comunici este esenţial în filosofie poate mai mult decât în alte discipline. Şi acest fapt datorită multiplelor nuanţări de care se dă dovadă în precizarea subiectivă a conceptelor şi a discursului argumentativ. Dar este indiscutabil că filosofia se poate crea şi expune şi în afara cuvântului scris deşi acest mod a fost în general abandonat astăzi. Există filosofi de anvergură care nu scriu sau scriu foarte puţin precum Socrate sau, în spaţiul românesc, Nae Ionescu. Modalitatea transmiterii orale a filosofiei a fost apanajul unor sisteme de tendinţă iniţiatică precum pitagorismul . Efectul acestor şcoli nu a fost deloc neglijabil. Totuşi, aşa cum spuneam, tezaurul filosofic se găseşte cu precădere în cuvântul scris care într-un anume fel s-a impus încă din antichitate. De aceea nu este lipsită de importaţă o referire succintă asupra modului general în care se scrie şi se dezbate filosofia.

Atitudinea filosofilor îmbracă de obicei două moduri de exprimare între care, cei drept, nu se pot trage graniţe extrem de fixe ele având o zonă în care par a se împleti. Astfel, potrivit unei înclinaţii fireşti generate de personalitatea filosofului, ar exista un mod critic ale cărui baze s-ar dezvolta mai mult pe întrebări şi extrem de puţine răspunsiri, cu alte cuvinte o perspectivă mai degrabă sceptică asupra cunoaşterii realităţii sau a cunoaşterii în general, şi un mod constructiv ale cărui baze s-ar dezvolta pe mai puţine întrebări precum şi pe tendinţa de a da mai multe răspunsuri, de a încerca oferta unor soluţii. Aici, în ultimul mod, este vorba de acei filosofi creatori de teori, de sisteme, care au simţit nevoia de a oferi un răspuns, nu totdeauna foarte evident şi strict logic, la mirajul realităţii, la justificarea acesteia. În rândul mdului critic s-au reliefat mai multe tipuri de cărări, de la cele pe care păşesc adevăraţii „mistici” ai unei critici furibunde fără evidenţa unor sisteme judicioase, precum Cioran şi chiar, într-o oarecare măsură Nietzsche, până la corifeii unei adevărate arhitecturi a criticii, o critică senină, constructivă, de sistem, precum Kant. Ambele atitudini sunt justificate. Totuşi dacă mi se va admite un modest punct de vedere, evident extrem de subiectiv, voi afirma că a critica, a demola fără a pune ceva în loc nu este cel mai optim mod de a privi şi înţelege filosofia. De aceea în felul meu de a înţelege lucrurile consider că mari filosofi sunt cei care se trudesc în special să construiască, să găsească soluţii, poate nu aşa de ample, de gigantice ca cele date de sistemele lui Hegel bunăoară, în care există riscul de a te pierde, dar oricum soluţii capabile de a concepe şi propune modele care să funcţioneze logic şi să se apropie cât mai mult de un mod rezonabil de a fi al lumii, al realităţii. De aceea pentru mine nu s-a produs aceea moarte a filosofiei de sistem, deces de care se face atâta caz trântind filosofia în arena doar a unei exprimări eseistice cu foarte multe riscuri de a deveni evanescentă. Sau dacă s-a produs această moarte cu atât mai rău pentru filosofie.

Aş dori să ofer o imagine a acestui fel al meu de a privi mai optimis lucrurile, imagine pe care eu o numesc modelul cutii negre. Printr-o ciudată analogie mi-aş închipui realitatea asemenea unei cutii negre pe trupul căreia avem poziţionate intrările şi ieşirile dar în interiorul căreia nu vom putea arunca niciodată privirea. Pare rezonabil să ne apucăm de treabă şi să oferim cât mai multe modele a ceea ce se întâmplă înăuntru până când intrările şi ieşirile din ele se vor suprapune perfect, sau măcar cât mai aproape, peste intrările şi ieşirile acestei cutii negre numită realitate. Iar dacă, optimist gândind, vreodată vom găsi mai multe variante care să ne justifice exact aceste intrări şi ieşiri, fără a putea discerne care dintre ele este soluţia „reală” decât eventual apelând la principii, la rândul lor nu prea argumentate, precum Briciul lui Occam, cu atât mai bine. Ar însemna că spiritul uman este atât de bogat încât întrece însăşi „unicitatea” realităţii justificându-se pe sine însuşi într-un mod demiurgic. Poate că în această cutie neagră se află închis chiar spiritul nostru, chiar fiinţa noastră, iar modul nostru de a „privi” ar trebui doar adecvat acestui tip atât de particular de „privit”, caz în care mistici ar fi cei mai bineveniţi meseni la ospăţul filosofiei. ■

Ioana TOLOARGĂ

La reverie d'Hirondelle (Visul Rândunicii) Sau Despre fricile Magicianului

„…şi acum : « Hocus-pocus ! », iată, frumoasa mea asistentă a dispărut !”- spune încă magicianul în reprezentaţii, iar copilul din noi aplaudă fermecat, uitând realitatea pentru o clipă - fracţiunea de secundă în care închide ochii şi se îndoieşte - inima bătându-i nebuneşte în încercarea de a şti : Adevăr sau iluzie ?

Apoi se petrece trezirea, copilul cheamă adultul, vânând înţelegerea, hăituind -o ca pe un sărman animal, iar maturul explică: asistenta nu dispare niciodată, se află într-o încăpere ascunsă, sub scenă.

Dar dacă Magicianul sunt Eu? Eu - cel care semnez această spovedanie nereuşită, eu - profesorul care o va citi, eu - taxatoarea din troleu, eu - părintele plictisit… Oricare eu uman este, in essentiam, un Magician pentru ceilalţi în încercarea disperată de a iluziona şi a se iluziona. Vindem himere celor din jur şi poate că asta reprezintă modalitatea de a convieţui în şi prin ceilalţi – un schimb neîncetat de iluzii, necenzurat de conştiinţă. De altfel, frica cea mai mare a Magicianului este de a nu o face să dispară pe asistentă, căci nu se poate articula ca ego în realitatea spectacolului - viaţă decât prin alterego, adică prin ea. Această cameră secretă, această casă împânzită de trucuri, cu oglinzi care distorsionează forme, cu lespezi-capcană, sunt construcţiile minţii noastre pe care le scoatem în afară. Aşadar, cealaltă jumătate a sinelui nostru – asistenta - este deseori ascunsă, însă prezenţa ei este indispensabilă.

Cea de-a doua frică a Magicianului este dublul - de câte ori nu am văzut oameni tranşaţi; spintecaţi cu fierăstraie cu o mie de dinţi de argint şi reuniţi prin formule vrăjitoreşti (euri scindate şi reîntregite) sau porumbei ce se transformă în iepuri (iluzia pervertirii), dar el, Magicianul, nu s-a dedublat niciodată! Oglindirea narcisistă în Celălalt îl sperie tocmai fiindcă astfel se anulează acea «coincidenţia oppositorum» care armonizează fiinţa. Celălalt este esenţial în întregirea entităţii umane tocmai fiindcă este altfel.

Dar Eu? Mă mai tem de Celălalt? L-am căutat ca pe mistreţul cu colţi de argint, ca pe un drum către casă, ca pe o ieşire din labirint.

Am fost întotdeauna un copil mai ciudat. Mă temeam să rămân singură, aşa că mi-am confecţionat ceea ce se cheamă astăzi «prieteni imaginari». Pe atunci aveam obsesia pluralităţii: îmi plăceau tensiunile, disonanţele, discordanţa discursivă, îmi închipuiam voci de consistenţe şi tonalităţi diferite şi vorbeam… Nu mă stânjeneau nici măcar spaima sau amuzamentul oamenilor care mă auzeu vorbind singură. Identitatea acestor voci era însă limitată în realitatea mea: atunci când se încheia jocul - scenariu, vocile se îngropau în mine, îşi începeau frământările ascunse, din care ajungeau la mine numai ecouri - mişcări magmatice abia perceptibile. Cert e că nu am cerut niciodată să se pună încă un rând de tacâmuri la masă şi nu am pretins că ei erau mai mult decât vocile mele. Nu mă părăseau niciodată, însă nu îi puteam valida ca fiinţe întregi, reale, în afara mea.

Abia după ce am citit «Pobbi şi Dingan», de Ben Rice, am înţeles de ce aveam nevoie de atâtea voci - mi-o căutam pe cea ideală. De asemenea, am perceput tragismul renunţării la alterego, în absenţa căruia egoul nu se mai poate echilibra. Protagonista îşi pierde prietenii imaginari, îi caută cu disperare, însă, înţelegând că «au murit», nu mai este capabilă ea însăşi să continuie, se îmbolnăveşte şi, în cele din urmă moare. Sunt conştientă de zidul de care se loveşte drama ei din partea oamenilor, căci înţelegerea acestora este limitată, însă pierderea fetiţei este sinonimă cu cea a umbrei. Câţi oameni fără umbră aţi întâlnit până acum? Câţi oameni dezarticulaţi în spaţiul acesta solar, al luminii, în care fiecare dintre noi trebuie să lase o dâră distorsionată, alungită sau scurtată, gri, în urmă aţi văzut?

Chiar dacă am mai crescut, vocile au persistat în mintea mea. Poate fi înspăimântător pentru unii să trăiască momentele de linişte într-o meta-realitate, care fie să o copieze şi analizeze sau potenţeze pe prima (vocile mele judecă întotdeauna totul), fie să transceadă dincolo de ea. Încercarea

de a explica vocile a fost mult timp una complicată, sortită eşecului, însă astăzi le-aş putea găsi oarecum corespondenţe în mituri : un Ulise, un Orfeu şi un Sisif.

Avem, deci, mai întâi de-a face cu un homo viator, cu cel care caută, un «celălalt» mai tenace decât mine, care s-a opus zeilor, care a plecat ştiind că are să se întoarcă.

Mai apoi, există în mine acest homo amans, cel care plânge, bocetul transformându-i-se în cântec, cel care trăieşte cu nostalgia unui Trecut, mutilat fiind de pierdere, îmbogăţit de lacună, de hăul din el, abia prin creaţie obnubilând suferinţa şi hrănind foamea de reîntregire.

Dincolo de aceştia este cel mai puternic eu al meu - homo ferox - cel ce rabdă. Oricât de dureroasă ar fi pedeapsa zeilor, acest Sisif speră - iar stânca pe care o urcă neîncetat pe culme, pentru a se prăbuşi iarăşi la poalele muntelui poate fi deopotrivă povară şi salvare. El este cel care îşi făureşte propriul destin, cel care continuă… este important, aşa cum spunea Camus, să ni-l închipuim pe Sisif fericit !...

Dar dincolo de toate acestea, a existat un moment de plenară întâlnire cu Celălalt - aceste trei faţete reunite într-una singură - Ila. E greu să exprim contextul care a scos-o pe ea la lumină, la fel cum devine împovărător uneori să explic cine exact este ea… Închizând ochii, ne spunem atât de des: «Ar fi putut fi altfel !» şi amintindu-mi de ecranizarea « Domnul Nimeni », încă mai cred în multitudinea de timpuri viitoare alternative, care converg dintr-o singură clipă prezentă - orice mică decizie luată ne mută ca pe nişte pioni dintr-o formă în alta, în care se coagulează Viitorul nostru. Din dorinţa aceasta inexorabilă de a fi trăit altfel sau de a (mă) schimba s-a născut Ioana Ilinca Fabian (Ila F.). Am vrut să scriu despre ea, pornind de la a mă scrie şi încheind cu a deveni alcineva. Povestea însă nu s-a putut încropi - au rămas numai câteva pagini într-un caiet pe care probabil că nu-i voi permite nimănui să le citească. Ila F. a rămas astfel singurul meu personaj fără istorie, deşi a continuat să existe. A continuat să-mi dea târcoale, să-mi bântuie viaţa, să mă înspăimânte sau să mă uimească. Trebuie precizat că ea, deşi îmi poartă, în primul rând numele (Ioana), a fost menită să poată face tot ce nu am reuşit eu şi, oricât de mult ne-am asemăna la o primă vedere, ea constituie, în fond, opusul meu. Am putea-o numi simplu Nefricile sau negarea fricilor mele, o oglindă inversată a ceea ce sunt eu astăzi.

M-aţi putea întreba de ce este, totuşi, Ila - Celălalt ? Ei bine, prin faptul că îmi semnez încă unele lucrări «Ila F», ea nu pare a fi eu, dar dacă ar fi aşa, povestea ei ar fi fost povestea mea şi ar fi putut fi scrisă… Dar eu sunt încă în căutarea Ilei, în căutarea formei perfecte care s-o îmbrace şi să o reîncarneze în realitate, o poveste care să fie a ei, de oricâte ori am rostit sau am tânjit după a rosti : «Ea este! S-o arătăm lumii.» Ila rămâne încă Marele necunoscut.

Am înţeles însă un lucru bizar - de fiecare dată când făceam ceva, ea era deja acolo, de fiecare dată când cădeam în gol, ea se afla deja jos, nevătămată, înţelegând ce am greşit. Vocile s-au echilibrat, şi-au găsit încă exprimarea prin ea. Din când în când îmi spun: «Ila nu ar fi făcut niciodată asta» sau «Ila ar fi ştiut ce să spună acum… ». Când se trezeşte brusc în mine, face lucruri mărunte - uneori vorbeşte pur şi simplu - atunci îl aud pe Orfeu! Alteori tace mult şi adânc, iar ochii ei îmi sfredelesc fărâma de conştiinţă - atunci ştiu că Ulise s-a rătăcit iarăşi. Sunt şi momente rare când urlă de durere - numai atunci când Sisif încearcă să se sinucidă…

Ea este, cu siguranţă, Sinele meu Ideal, care trăieşte în străfundurile mele tenebroase de la început, dar pe care nu pot să îl divulg.

Poate că nu puteţi înţelege… Atunci haideţi să vă spun o altă poveste: priviţi gravura lui Escher: “Păsări şi peşti”. Acum, închipuiţi-vă că sunteţi o rândunică în zbor, că sunteţi singuri, atât de singuri încât a început să vă doară, că fiecare pană e tot mai grea, că aerul în care vă chinuiţi să înaintaţi e greu ca plumbul, e dens şi fiecare respiraţie presupune un travaliu. Trageţi aer în piept! Încă o dată! Aerul nu vă mai ajunge! Văzduhul vostru sublim e o luptă continuă pentru a supravieţui. El e Realitatea. Apoi, deodată priviți în jos. Pupila se dilată infinit de uimire - jos este apă. Nesfârşita întindere turcoaz pare atât de calmă faţă de curenţii de aer care vă târăsc în jos sau în sus, care vă izbesc în faţă. Nu ştiu prin ce miracol, prin ce întâmplare neobişnuită a sorţii, rândunica observă în apă un peşte care înoată fără efort înainte, privind, cu ochii lui ficşi ceea ce se întinde dincolo de el - calmul unui ocean. Acela este momentul când, ştiute până atunci- cerul şi zborul, propriul trup, propriul eu, i se par reci, inutile. Ea visează să fie peşte. Vom numi asta La Reverie d’Hirondelle (Visul Rândunicii). Aceasta este definiţia construirii Celuilalt din noi. De fapt, Rândunica, prototip al omului, nu doreşte în sine să fie peşte, căci nu ştie ce presupune viaţa în ocean - visul ei este simplu: de a nu mai fi rândunică, de a deveni Altceva. Sinele îl construieşte pe Celălalt, spre care tinde, dar pe care nu îl va atinge niciodată în întregime, fiindcă e nemulţumit de condiţia lui. Celălalt este un Paleativ, umple un gol; este prezenţa care echilibrează zborul Rândunicii, făcând-o să continue, să nu se prăbuşească! În acest homo duplex există întotdeauna un homo absconditus - un Celălalt!

■

Ruxandra ROȘCA

Despărțiți de centenar?

Dez-văluire introductivă

Eseul își propune să problematizeze condiția de filosof ca intelectual care gândește pe cont propriu, uneori împotriva gândirii generale. În această condiție se înscrie orice intelectual care acceptă mersul împotriva valului. O problemă pusă aici în discuție este dacă există sau nu o piață a ideilor în România, dacă putem vorbi de un dialog al intelectualilor sau mai degrabă de o ceartă a lor. Cum se înscrie Lucian Boia, un istoric pe care l-am numit istoric filosof, în acest câmp problematizant este relevant pentru tema concursului, Marea Unire de la 1918. De aceea, lucrarea care va face obiectul analizei în ultima parte a eseului este În jurul Marii Uniri. Națiuni, frontiere, minorități.

Filosoful incomod

Filosofia este, de la începuturile ei grecești și până astăzi, în răspăr cu gândirea comună. Cu credințele având înțelesul de cunoaștere neîntemeiată. Cu opiniile generale, cu ceea ce se crede în general și se admite ca fiind stabilit. Filosofia este paradoxa-lă. Iscoditoare, dinamitează ceea ce se credea deja lămurit, clatină ceea ce părea a fi de neclătinat. Filosofia ia la întrebări aparențele despre lucruri. Filosoful e, de când se știe, o specie bizară, e cel care, în loc să stoarcă lucrurile de foloasele lor, le contemplă interogându-le. El e unul căruia îi trece un gând prin minte, îl urmărește și se miră. Poate de aceea e inclus în categoria celor ce cad pe gânduri, stau pe gânduri, rămân pe gânduri. Această rămânere pe gânduri a filosofului se petrece în intimitate, deși uneori personajul e cu atenția răpită spre abstract chiar și când se află în public, ignorând cele de sub simțurile lui, atât de evidente celorlalți. Filosoful își focalizează atenția, fluxul său de vitalitate, spre interior, într-o răsucire pe care restul, orientații spre exterior, o detestă. Despre Thales umblă o celebră butadă că tot privind cerul, dădea în gropi. Această răsucire a minții spre sine este asemenea unei reflexii, de data aceasta suprafața reflectantă fiind mintea însăși. Căderea pe gânduri nu e sterilă cum cred pragmaticii. Filosoful își strânge roade frumoase în ceea ce s-ar putea numi atât de pretențios, gândire. Piața unde își vând filosofii roadele muncii lor (ironizate, detestate, uneori condamnate) este o piață de idei, iar relația care se stabilește între cei ce au aceste idei, este ca pe orice piață, una de schimb, și se numește dialog. Prețul este inefabil, se numește paideea. Ori humanitas. O continuă reformatare de sine. O continuă transformare. Poate, vorbind în termenii lui Noica, o devenire întru ființă. Cei mai experimentați care acceptă să intre în dialog cu cei mai puțini experimentați, de regulă tineri, se pot numi, cum au și fost numiți, reformatori de oameni.

În atât de inspirata carte a lui Gabriel Liceanu, Nebunia de a gândi cu mintea ta , autorul insistă asupra dificultății de a avea un gând al tău, diferit de al altuia. Nu sunt mulți cei cărora le trece prin minte un altfel de gând proaspăt, inedit, nemaiauzit, și sunt cu atât mai puțini cei care pot depăși fragmentalitatea gândirii. Că poți avea un gând al tău original e mai probabil decât a-l păstra și a-l integra printre alte gânduri ale tale astfel încât să obții coerența. Cât poți sta pe gânduri, cât poți urmări un gând fără să-ți pierzi mințile? Destul de puțin, însă acest gând poate fi reluat și recaptat într-un tot din care unii au obținut fragmente (Wittgenstein este un adept al fragmentului, ca și Cioran al nostru), alții au obținut sisteme (lui Kant i-a luat doisprezece ani până să-și încopcieze sistemul Criticilor sale!) Noica a fost și el urmărit de nevoia de a-și aduna gândurile într-o filosofie de sistem cu care a și îmbogățit cultura țării sale. Filosofi sunt deci puțini, iar a ști ce spun ei nu te face filosof. Filosofii sunt puțini și sunt percepuți ca periculoși. Ei destituie o ordine în care oamenii fără un gând al lor, traversați și conduși de o gândire impersonală sau una a modei, s-au așezat comod. Anaximandru, primul filosof din Atena, e izgonit în exil după ce răsturnase cu un gând al său, credințele oamenilor privind cele cerești. Socrate avea să fie condamnat la moarte după ce răsturnase tot cu un gând al său, credințele oamenilor privind de data aceasta cele omenești.

Filosoful, un reformator de oameni

Socrate este ceea ce Liiceanu numește un reformator de oameni. Socrate, Isus, Noica. Unora această alăturare le-ar putea părea o blasfemie. Dar e bine de știut că toți trei erau și maeștri spirituali fără să pretindă că sunt asta. Erau într-o legătură inextricabilă cu Logosul, cuvântul, gândirea... Pe vremea lui Socrate se întâmplă în Atena ceva absolut uluitor. Vin din periferie oameni care vând ceva ireal, o idee a lor pe care o apără cu înverșunare și pe care ceilalți, un grup restrâns dar real, compus din figuri imortalizate în dialogurile lui Platon, o întorc pe toate fețele, o examinează, o prețăluiesc, punându-i

bețe în roate celui care și-o asumă ca fiind a lui, doar-doar acela va renunța la ea. Aici asistența puțin numeroasă poate asista la un spectacol de o noutate aiuritoare: un grec cu trăsături aspre căruia toți i se adresează cu numele Socrate, alunecător ca o torpilă, îi aruncă pe toți cei ce își închipuie că știu ceva, în aporii în care bieții de ei își înecă reputația construită pe retorică, pe simpla artă de a convinge. Socrate este un personaj incomod, el e decretat de Oracol ca fiind cel mai înțelept , și asta pentru că știe despre sine că nu știe nimic. Fiindcă e dispus să-i scuture și pe alții din ignoranța lor, Socrate e pus la zid. Ori renunță la bizara sa îndeletnicire, aceea de a ironiza ignoranța vândută ca știință, ori bea cucută în închisoarea unde e zvârlit de cei incomodați. Și Socrate face o alegere care pune pe gânduri. Decât să renunțe la vocea daimon-ului care-i semnalizează derapajele interioare, mai bine moare, căci pentru el înseamnă moarte însăși renunțarea la descoperirea sa, la arta sa maieutică, la mișcarea ideilor de bine, adevăr, frumos.

Acolo unde se naște filosofia occidentală, în Atena, confruntările dintre filosofi (oamenii care veniseră în agora cu câte o idee proprie) sunt incendiare, iar cel ce asistă simte că încleștarea e atât de tensionată, încât se teme că va pierde cursa și va abandona șirul raționamentelor desfășurate chiar sub ochii lui. Dialectica adusă pe lume de Socrate face din filosofie gândire dramatică, iar din filosof un actor care își simte ideea ca fiind una cu el, astfel încât primește mai degrabă moartea decât despărțirea de ceea ce a descoperit, de ceea ce i s-a dezvăluit.

Iisus este indiscutabil un reformator de oameni. Este și El scuipat, bătut, crucificat. De o parte el, de cealaltă mulțimea. De o parte individualitatea, de cealaltă ciorchinele gregar. Kierkegaard face această subtilă observație: individualitatea este purtătoare de gândire, de adevăr, în timp ce mulțimea este grosieră, purtătoare de minciună. Ca să ajungi și să trăiești ca o individualitate, ai nevoie de un curaj pe care puțini îl au. Câți dintre noi ar fi avut curajul, dacă am fi trăit pe vremea lui Iisus, să ne detașăm de vocea amenințătoare a mulțimii, să ne purtăm individualitatea cu riscul de a fi scuipați împreună cu cel apărat? De ce ne mirăm astăzi de singurătatea lui Iisus, de faptul că a fost trădat de ucenici, când noi înșine ne-am fi putut situa printre trădători?

Noica este un altfel de reformator de oameni. El alege pe cei ce vor intra în sala de forță pentru a lucra cu antrenorul de cultură. Toți avem potențialul gândirii, nu toți îl actualizăm. Ține și de alegerea noastră dacă ne cultivăm, ori nu, și de receptivitatea naturii din noi, a pământului care suntem. Nu pe orice sol poate încolți o sămânță. Noica este un om singular în țara în care trăiește. Nu are concurență, colegii capitulaseră cu Noica nu-i ca noi. De aceea se retrage printre gândurile altora, înaintași de-ai săi, filosofi. De acolo însă exercită o fascinație magnetică asupra unor tineri care-i devin discipoli. Și care mai târziu vor deveni ei înșiși creatori de instituții culturale și de cultură. Cultura însă nu e totul. Alcibiade era un tânăr foarte rafinat, de o moralitate însă îndoielnică. Cultura nealtoită cu etica, poate naște monștri. Iar a fi etic nu înseamnă decât a avea disponibilitatea de a privi la mlaștina din tine, de a o recunoaște și de a te căi pentru faptele care se nasc din ea.

Societatea, de la cea antică până la cea actuală, pare mai degrabă deranjată decât recunoscătoare în fața unei noi filosofii care clatină rutina, obișnuința, somnolența. Am admis că filosofii sunt reflexivi, ei se întorc asupra unor teme recurente, valabile din zorii filosofiei și până astăzi, teme care primesc noi și noi nuanțe, noi și noi răspunsuri și care contează mai puțin decât contează interogația. Ce este omul, cum își construiește el identitatea în raport cu alteritatea? Spre deosebire de tigri (păstrăm exemplul nostim al lui Gabriel Liiceanu) care nu se pot dez-tigritiza, omul se poate dez-umaniza tocmai prin negrija de a se întreba cum trebuie să trăiască cum se cuvine, adică moral.

Există sau nu o piață a ideilor în România?

Filosofii (nu în sensul restrâns de profesioniști ai filosofiei, ci intelectualii, cei care au asistat cum în intimitatea gândirii lor eclozează o idee pe care apoi au lăsat-o să zboare peste ceilalți spre a-i îmbogăți) sunt cei care atrag atenția, chiar dacă uneori nu sunt decât niște voci în pustiu. Fie că sunt scriitori, fie că sunt fizicieni, fie că sunt critici de artă sau istorici, ei sunt și filosofi în măsura în care își urmăresc gânduri proprii pe care le lansează pe piața de idei. Filosofii ies în mass-media, în cărți, în dialoguri private pentru a-și exprima gândirea care de cele mai multe ori incomodează și stârnește în mulți semeni de-ai lor revolta, mânia, contestarea, renegarea. Oamenii care nu gândesc cu mintea lor ci sunt preluați de un flux al modei, al ideologiei momentului, al timpului, sunt ofensați de tunetul vocii care sparge betonul prejudecăților și al obișnuințelor. Fenomenul s-a întâmplat și la noi. Instalarea comunismului a dus la o prigoană fără precedent a intelectualilor care refuzau să adopte noua ideologie. O parte din ei au cunoscut exilul, alții au înfundat pușcăriile, iar cei care au supraviețuit iadului din temniță au fost supravegheați draconic. Printre ei, și filosofi. Lotul Noica-Pillat e paradigmatic. Instalarea libertății în momentul 89 a adus multe scrieri în care altfel-itatea gândului s-a așternut incomod peste mulțimea care s-a repezit să arunce cu pietre în elite, să înjure gânditorii care răsturnau miturile reconfortante care țineau loc de gândire critică.

S-au scris și înainte de instalarea comunismului, în interbelic, și în timpul comunismului și după căderea lui, începând cu anii 90, eseuri în care identitatea românească (despre care nu s-ar fi putut vorbi dacă n-ar fi existat un act uluitor numit Marea Unire) a fost problematizată. Dacă Cioran ori Eugen Ionesco își coagulează gândurile într-o explozivă negare care va afirma o operă recunoscută în afara granițelor românești, Blaga ori Noica își vor configura gândirea într-o excepțională operă rămasă fără ecoul care s-ar fi întrupa în școli de gândire.

Horia Roman Patapievici nu încetează să strige două decenii și mai bine, precum profetul în pustiu, chiar cu prețul căderii în dizgrație: în mediul cultural român nu există o piață a ideilor! Pornește de la un articol al său scris în anii 90 și dezvoltă o carte în care argumentează o teză pe care o descoperă și la Gabriel Liiceanu : nu există o istorie a filosofiei românești. Susținerea acestei concluzii păstrate și peste un deceniu, ar putea scandaliza. Orice licean știe că România a dat lumii oameni de cultură, in extremis, filosofi importanți: Mircea Eliade e foarte cunoscut, chiar dacă mai mult prin literatură decât prin eseistică ori istoria religiilor; Eugen Ionesco prin teatrul absurdului, Cioran prin eseurile existențialiste tușante. Orice elev care deschide un manual de Filosofie află despre contribuțiile lui Blaga la definirea filosofică a orizontului și stilului, despre ontologia lui Noica ce operează cu distincția între devenirea întru devenire și devenirea întru ființă. Orice neofit a aflat despre Mihail Șora, deși cunoaște prea puțin despre filosofia sa. Problema pe care o semnalează Patapievici nu este că lipsesc producțiile filosofice, dimpotrivă, ele sunt splendide ofrande puse pe altarul reflexivității. Problema ar fi că lipsește reacția în mediul cultural, lipsește receptivitatea publicului acreditat, publicului universitar care preferă să tacă ori de câte ori se naște o idee originală. Fiecare apariție importantă pe piața ideilor lasă tot atâtea semne în cronici și recenzii cât aruncarea unei pietre în ulei: adică vagi urme. Cei care postulează inexistența unei istorii a filosofiei românești, Gabriel Liiceanu și Horia Roman Patapievici, nu contestă apariția unor lucrări importante în domeniul gândirii filosofice, dimpotrivă, ele sunt omagiate oriunde sunt descoperite, cât absența unei școli de gândire, absența a ceea ce Patapievici numea ”o conversație neîntreruptă”, așa cum există o filosofie antică greacă, o filosofie germană, o epistemologie empiristă ori o filosofie a limbajului anglo-saxonă. Dacă gândul unui filosof, smuls din intimitatea gândirii sale și aruncat pe o piață publică a ideilor, nu este preluat într-o analiză critică riguroasă, chiar nefavorabilă care să semnaleze eventuale slăbiciuni și contraargumente, acel gând devine unul izolat și își pierde puterea sa de germinație în solul culturii. În loc de dialog, se instalează ”cearta intelectualilor”, împărțirea lor în cei ce aparțin Școlii de la Păltiniș și antielitiști.

Istoricul ca un filosof, Lucian Boia

Ca și cum ar simți nevoia să construiască ei înșiși pe un loc pe care-l descoperă în pericol de a fi părăsit, abandonat, acești intelectuali prigoniți în cultura noastră post-decembristă sub voit ofensatoarea titulatură de elitiști, joacă rolul de mijlocitori, de hermeneuți, de intermediari care resuscitează o piață a ideilor prin aducerea în centrul ei a unor figuri cunoscute în medii restrânse și cvasi-necunoscute de publicul larg: Fundoianu, Dragomir, Petru Creția. Se simte nevoia lucrului asupra identității noastre ca români într-o lume globală. Dialogul interior pare a se extinde într-o volută care crește sub tematica raportului dintre Est și Vest. Focul dialogului pare că se reaprinde, hora spiritului pare a se încinge din nou, chiar dacă e ruptă în bucăți. Lucian Boia apare după 1990, scriind o altfel de istorie văzând România ca o altfel de țară .

Fără ecouri internaționale, crede el, cultura noastră riscă a rămâne una minoră, închisă, condamnată la ignorare: ”Cu o înțelegere desuetă a istoriei, România este absentă din dezbaterea istoriografică europeană. Pe piața ideilor, cum se spune, nu prea existăm. Ar trebui să devenim conștienți că micile noastre obsesii nu interesează pe nimeni. Din perspectiva ”celorlalți”, România aproape că nu există în istorie. Și vina nu e a istoriei, nici a României, răspunderea o poartă cei care încă n-au aflat că istoria se face astăzi, altfel, în orice caz nu reîncălzind la nesfârșit vechiul discurs naționalist.”

Lucian Boia vorbește despre nevoia de deschidere spre universal și nou. Modalitatea post-modernă de a rescrie istoria îi înfurie pe mulți confrați. Dacă grupul elitiștilor a stârnit vii controverse în societatea românească, Lucian Boia a declanșat furtuni de ură și dezaprobare, ba chiar atacuri polemice violente. Ce propun cărțile acestui istoric atipic, de-i înfurie atât pe unii români?

Marea Unire văzută de un istoric filosof

Lucian Boia instituie demersul de demitizare a istoriei, înțelegând prin acest concept nu atât renunțarea la mit, cât recunoașterea și denunțarea gândirii de tip mitologic în reconstituirea unor evenimente, a unui panteon național, a unor idei printre care și ideea statului național unitar (român). Poziția lui Boia este similară celei pe care o adoptă un epistemolog modern relativist. Procedează ca un filosof. Potrivit acestei abordări, istoricul nu este lipsit de propria lui subiectivitate care intervine în interpretarea unui eveniment istoric sau în evaluarea unor personalități istorice.

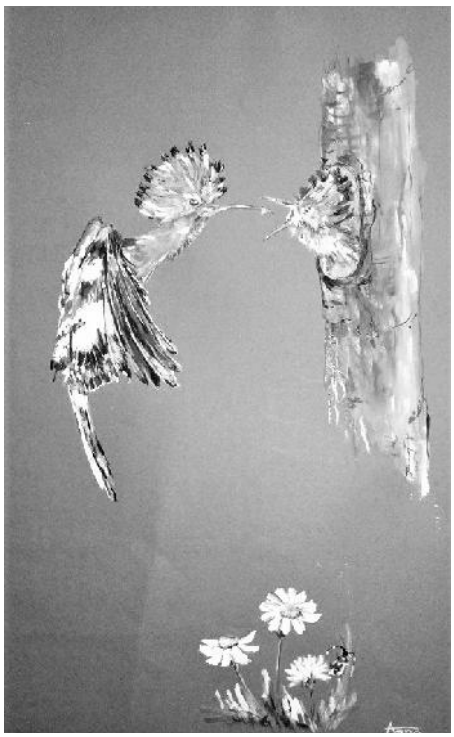

Boia aruncă în aer piesa de rezistență a unui istoric, obiectivismul. Istoricul atât de controversat dar atât de citit, recunoaște că în construirea unei identități este esențială idealizarea, mitologizarea, recursul la idei care să precipite un anume tip de conștiință în rândul poporului. Ideile(cea de unitate, de identitate națională, de eroism a poporului) sunt produsul minții unor intelectuali pe care țara noastră i-a avut în momente cheie și pe care Boia nu-i contestă. Ele contribuie la imaginarul colectiv, însă nu sunt singurele. Mentalul colectiv este străbătut de opinii care nu exclud raportul de opoziție, el nu e unitar, fiind conservat mai ales de presa vremii. Problema pe care o identifică Boia și pe care o abordează diferit, este că mulți istorici tradiționali se rezumă la a fi ”profesori de patriotism”, ceea ce e necesar, însă nu suficient, crede autorul. După gustul său, istoria ar trebui abordată în contextul mai larg al continentului sau chiar al lumii întregi. Nu poți, crede Boia, să te ocupi doar de o istorie a ta națională cu care nimeni din afară să nu rezoneze. Un anume spirit al vremii, un context general așază lucrurile așa cum sunt, deși nu este de ignorat nici contribuția oamenilor locului respectiv. Boia nu contestă importanța unor oameni politici inspirați, dar nici nu exagerează exclusivist contribuția acestora, ceea ce poate da o reacție negativă din partea unor profesioniști. Dacă ar trebui să ținem cont de opinia lui Patapievici conform căreia e mult mai dezirabilă o reacție negativă decât nicio reacție, Boia ar trebui să fie mulțumit că a creat o piață a ideilor unde se manifestă un schimb. Doar că semnalul pe care-l primește istoricul relativist este unul de amenințare. În Introducere. Uniți mereu? , Boia semnalează chiar un Apel pe care mai bine de jumătate din academicienii României anilor 2000 îl fac(probabil poporului român) pentru a combate intenții destabilizatoare ale unor scriitori la adresa țării: ”Academia Română a lansat un Apel în care semnalează tot soiul de primejdii și propune măsuri drastice de contracarare a acestora, inclusiv supravegherea și eventual pedepsirea celor care-și permit să aprecieze identitatea românească în alți termeni decât autorii Apelului.” Boia a fost deseori contrazis, contestat, negat, dar de fiecare dată își menține felul său propriu de a gândi. Este Boia un agent al dezmembrării dacă demitizează ori demitologizează evenimentele sau conceptele la care țin atât de mult unii intelectuali printre care și istorici? Sau poate altfel-ul său contribuie la o survolare mai nuanțată a trecutului pentru a înțelege mai bine prezentul? El pretinde că suntem mult mai apropriați ca mod de a înțelege lumea de cei mai îndepărtați străini din timpul nostru, decât am fi de românii altui timp. Are Boia dreptate? Un răspuns favorabil acestei interpretări ar aduce fascinanta carte a Ioanei Pârvulescu, Viitorul începe luni , în care se vede clar cum între un om al prezentului și unul al trecutului se cască o imensă prăpastie de înțelegere și mentalitate. Intervine un uriaș defazaj de percepție și de viziune, defazaj pe care îl instituie tehnica și pe care îl continuă schimbarea inevitabilă a mentalităților. Mai degrabă îl poți înțelege pe japonezul secolului tău decât pe românul de acum două secole.

O altă idee recurentă care poate fi regăsită în textele lui Boia este aceea că istoria nu se repetă și că viitorul este imprevizibil, poate fi chiar surprinzător. De aceea ar fi necesară, în opinia lui Boia, o deschidere, o pregătire pentru acest viitor care nu va semăna cu trecutul, iar această deschidere este operată prin înțelegerea duhului vremii în care istoricul trăiește, precum și a duhului vremurilor în care a fost imersat evenimentul interpretat. Boia înțelege că istoricul nu trebuie să fie deconectat de la piața contemporană a ideilor, și nici de la tabloul general al momentului investigat. Astfel, autorul încearcă în cartea menționată, să recompună situația geopolitică în jurul unirii din 1918. Destrămarea celor trei mari imperii, Austro-Ungar, Rus și Otoman, (re)configurarea unor națiuni în urma câștigării Primului Război Mondial de către Puterile Antantei, dinamica explozivă a unor minorități obligate sau doritoare să-și schimbe locul după regândirea granițelor, toate acestea par a fi coordonatele generale ale Europei în excepționalul an 1918. Limba nu este întotdeauna un criteriu determinant pentru ca niște oameni să fie uniți, pare a avertiza Boia. Mai e nevoie, pe lângă criteriul etnic și de cel istoric. Ori românii rareori sunt dispuși a recunoaște istoria diferită a Transilvaniei care petrece multă vreme legată de Ungaria. Devenim indispuși, retractili și chiar iritați, trebuie s-o recunoaștem, și când ni se reamintește că Basarabia a avut și ea o istorie diferită de cea a României după deceniul cinci. Referitor la Transilvania, Boia nu pare dispus a lua în calcul argumentul invocat de cei care își amintesc că aici au locuit strămoșii daci. Mai plauzibil e procentul ridicat al românilor printre restul minorităților din Transilvania și, incontestabil, contextul favorabil că Ungaria era printre cei învinși, chestiune care o defavoriza în stabilirea noilor granițe. Argumentul geografic cu care venea Ungaria era contrabalansat de argumentul geografic avansat de oamenii de stat români care vedeau țara limitată de ape, nu de munți, cum pretindeau cei unguri a fi Ungaria.

Boia nu contestă statutul României de stat național unitar stabilit prin Constituția din 1923. Ceea ce aduce el nou și oarecum iritant pentru mulți, este ideea că un stat național unitar este mai fragil și mai cenușiu decât un stat multietnic. Boia acreditează ideea respinsă de mulți că străinul, alogenul, este un element stabilizator care îmbogățește mentalul, nu-l sărăcește. Chemați sau veniți din proprie inițiativă, străinii se așază în orașele României pecetluindu-le cu specificul lor, creând o diversitate pe care o căutăm și astăzi în călătoriile noastre de vacanță. Căutăm specificul, ineditul, excepționalul, nu general-valabilul.

În loc de concluzie, am putea formula o învățătură ce ar putea fi desprinsă din acest eseu: decât să dăm cu piatra în cel ce-și dezvoltă individualitatea, mai bine am cerceta ceea ce spune și ne-am angaja într-un dialog. În felul acesta, ne-am dezvolta noi înșine propria individualitate care pare a fi tot ce avem noi mai valoros pe lume: ființa noastră, scânteia de divinitate înfiptă în noi, felul nostru unic de a ființa chemat să crească prin interacțiunea cu alte feluri unice de a ființa.

(Locul II la Concursul de eseuri filosofice „Destin”)

■

Remus BOLDEA

Codul sufletului

James Hillman a fost un psiholog american cunoscut pentru contribuţiile sale în domeniul psihologiei analitice. El s-a format la Institutul Jung din Zurich unde a petrecut 25 de ani, timp în care a fost atât coordonator de lucrări, cât şi psihoterapeut practician. După anii petrecuţi în Elveţia, se întoarce în America şi publică în 1975 Re-visioning Psychology, cartea prin care pune bazele psihologiei arhetipale. Critica pe care o întreprinde în lucrarea amintită îşi propune să revizuiască teoriile lui Jung asupra inconştientului. Pentru Jung primează Sinele împreună cu dinamica şi constelaţiile sale: ego, umbra, anima, animus, însă Hillman se concentrează în psihologia arhetipală pe mitologia sufletului (psyche) şi pe importanţa arhetipurilor.

Codul Sufletului. În căutarea caracterului şi a vocaţiei este o carte publicată de James Hillman în 1997 la vârsta de 70 de ani. În România cartea a apărut în traducerea excelentă a lui Florin Tudose la editura TREI 2017 în colecţia Misterele Inconştientului Colectiv, colecţie coordonată de Silviu Dragomir. Cartea reprezintă un eveniment editorial, fiind primul volum al lui Hillman care apare în limba română.

Deşi face parte din operele lui Hillman adresate publicului larg, *Codul sufletului* nu se poate încadra nici pe departe în categoria cărţilor self-help, cu toate că titlul poate induce în eroare. Cartea abundă de erudiţia şi înţelepciunea unui om format cu credinţa că sufletul există şi că grija principală a fiecăruia dintre noi trebuie să fie urma de divinitate pe care zeul/ dumnezeul a lăsat-o în noi. Este o carte plină de referinţe filosofice, literare, ştiinţifice, istorice, biografice, popculture, dar care se citeşte cu SUFLETUL la gură şi cu sentimentul că la final vei afla ceva foarte important despre propria persoană.

Scriitura lui Hillman e infuzată de o viziune asupra vieţii ce valorifică frumuseţea în toate formele ei de manifestare, însă nu trebuie să mă credeţi pe cuvânt - vă propun să citim împreună primele fraze ale Codului: *"Viaţa umană este mult mai mult decât ne permit teoriile noastre să cunoaştem despre ea. Mai devreme sau mai târziu ceva pare să ne cheme pe o anumită cale. Poate că acest 'ceva' s-a manifestat sub forma unui moment singular, cândva, în copilărie, o clipă în care a apărut de nicăieri o urgenţă teribilă şi fascinantă, o răstunare ciudată a ordinii fireşti ce a creat loc pentru o profeţie: asta este ceea ce trebuie să fac, asta trebuie să devin. Acesta sunt eu."* Această bucăţică de text este impregnată de gândirea mitologică pe care Hillman opune tipului de gândire explicit raţional şi raţionalizant din psihologia americană a secolului XX. Recuperarea dimensiunii mitologice a sufletului este necesară întrucât majoritatea teoriilor psihologiei moderne au pus importanţa sufletului în paranteze. Psihologiei moderne îi este prea frică de iraţionalitatea sufletului şi de inexistenţa unor instrumente de cuantificare a acestuia în categorii clare şi distincte. Pentru psihologia modernă, fiecare stare de iritabilitate, fiecare ciudăţenie a unui copil, fiecare simptom anormal sunt diagnosticate şi eliminate cu un tratament specializat. Hillman e de părere că această "viziune traumatică" a psihologiei moderne americane a făcut mai mult rău decât traumele

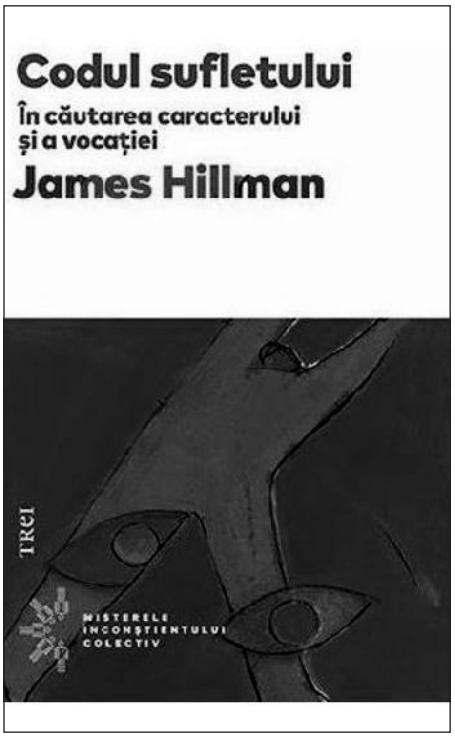

propriu-zise. El spune că „vieţile noastre sunt modelate mai puţin de experienţa copilăriei propriu-zise, decât de maniera în care am fost învăţaţi să ne-o **imaginăm**" (sublinierea mea).

Sufletul e un soi de fluture care nu poate să fie ţintuit de niciun ac conceptual pentru că cerul pe care zboară ţine de domeniul invizibilului, iar pentru a ajunge pe domeniul invizibilului este nevoie de fantezie. Felul în care Hillman ne propune să înţelegem invizibilul nu are legătură cu felul aristotelician în care suntem obişnuiţi noi să-l înţelegem, în speţă ca pe o categorie opusă vizibilului. Invizibilul poate fi văzut şi conceput cu puterea fanteziei pentru că invizibilul nu se opune vizibilului, ci este complementar acestuia. Puterea fanteziei stă în felul în care efectele fantasmelor se văd în domeniul vizibilului: de la mituri şi religii până la ficţiunile juridice fără de care viaţa noastră de zi cu zi ar fi greu de conceput.

Hillman îşi propune să ne scoată din această condiţie de victimă în care ne-a aruncat raţionalizarea excesivă a psihologiei, scriind astfel o carte despre „puterea caracterului". El vrea să recuperăm *"sentimentul unei chemări intime, personale şi un sens al vieţii"*. Fiind o carte despre suflet, deci implicit despre destin, codul sufletului este plin de daimoni. Vedem astfel felul în care daimonul îşi face simţită prezenţa în vieţile unor personalităţi foarte diferite. R. G. Colingwood, un filosof britanic original, intră la vârsta de opt ani în biblioteca tatălui său şi începe să citească Teoria Eticii de Immanuel Kant, ghidat de vocea interioară a daimonului său. Despre acel moment Colingwood scrie: *"am simţit că subiectul paginilor pe care nu le înţelegeam îmi este foarte apropiat: o chestiune personală, ce mă implică intim, pe mine sau mai degrabă pe un viitor eu..."*. Aflăm multe astfel de cazuri, dar cel mai important este că ne amintim poveştile prietenilor apropiaţi care sunt foarte pasionaţi de ceea ce fac. Ne amintim de asemenea şi poveştile celor care refuză chemarea daimonului şi nu-şi respectă propriul drum, alegând din motive artificiale altă cale decât aceea potrivită imaginii lor interioare cu preţul anxietăţii şi depresiei. Daimonul nu ţine cont de vârstă, şi – cel mai important aspect – nu se identifică cu conştiinţa morală. De multe ori daimonul ne poate îndrepta către acte necugetate, dar responsabilitatea faţă de ele ne aparţine, făcând parte din noi şi din destinul nostru.

Putem remarca faptul că Hillman încearcă să ne convingă de importanţa sorţii noastre individuale, îndreptându-ne privirea către mituri. El ne prezintă teoria ghindei *"care pleacă de la ipoteza că orice fiinţă umană beneficiază de unicitatea sa care se cere trăită ca atare şi care este apriorică în raport cu viaţa... Citind invers evenimentele unei vieţi, putem observa cu mai multă acurateţe cum obsesiile timpurii constituie schiţa comportamentelor actuale."* Această teorie este elaborată pornind de la mitul lui Er ce se găseşte în ultima parte a Republicii lui Platon. Hillman ne împărtăşeşte acest mit atât pentru a-şi susţine teoria, cât şi pentru a ne arăta funcţia psihologică a miturilor de a căror supravieţuire depinde supravieţuirea noastră. Mitul spune că *"sufletul fiecăruia dintre noi primeşte un daimon unic înainte de naştere şi alege imaginea sau tiparul după care va trăi pe Pământ. Companionul nostru sufletesc, daimonul, ne însoţeşte pentru a ne ghida în această viaţă; dar în drumul nostru spre pământ, noi uităm de el şi ajungem să credem că suntem complet singuri. Daimonul, în schimb, îşi aminteşte de imaginea originală şi ştie cărui tipar de existenţă aparţine, el fiind cel care păstrează mereu direcţia unică a destinului individual."*

Cu toate că potrivit mitului suntem făcuţi după o imagine primordială unică, este necesară o distincţie între fatalism şi sensul mitologic al destinului. Concepţia fatalistă asupra lumii spune că totul e prederminat şi că nu există alegeri. Teoria ghindei nu este fondată pe fatalism, ci pe ideea că există o serie de evenimente în viaţa fiecaruia care trebuie să se întâmple cu necesitate. Pentru mine faptul de a fi citit această carte reprezintă un astfel de eveniment. Cartea lui James Hillman nu este doar o carte de psihologie analitică, este o carte despre suflet scrisă din şi pentru suflet, este o călătorie plină de aventură, fantasme şi fantezie în propria biografie, o călătorie din care nu ai cum să te mai întorci la fel.

■

o stradă cu sens unic

sunt blocat înaintea frigului care o să vină,
eu cel care sunt cel mai liber om
nu pot să mai vorbesc,
am învățat iarăși să plâng
pe lângă mine trec din ce în ce mai multe mașini,
sunt colorate au farurile aprinse,
am început să visez
în imaginația mea se nasc
toate tristețile tale de care eu, doar eu, sunt vinovat

o să se schimbe toate în jurul meu
eu o să rămân cel mai liber om de pe pământ
înconjurat de zidurile unei închisori
care pe mine nu mă poate opri să strig tare

și acum nu mai contează, eu sunt pentru mulți depășit,
părăsit de toți, stau țintuit într- o așteptare din care
toate păsările zboară și toți fluturii colorează
lumea prin care echilibrând marginile zilei de azi,
noi am trecut.

restul e libertate

există un sfârșit pentru toate,
ceva după care cineva pune punct, inevitabil,
acum, mă văd cum stăteam pe pervazul din piatră
al unei ferestre mari cu marginile colorate în alb

din acel loc, m-am ferit de moarte, mi-am acoperit
ochii cu amândouă palmele,
am râs de câte ori timpul mi s-a părut mai blând
cu mine,
acum, există limite pe care doar eu le construiesc
ca pe un zid uriaș din care împart de mâncare
tuturor.

şi iarăşi de la capăt

după fiecare zi înţelegi că lupta pe care o duci
eliberează milioane de vise,
pe altele le construieşte cărămidă cu cărămidă,
până foarte sus,
o aşteptare continuă de dimineţi în care căldura noastră
interioară înseamnă viaţă,
ore în şir în care îţi descriu mâinile tale
pe pagini întregi,
ore în care vorbim tare şi ne strângem în braţe
până când răutatea lumii se transformă în bunătate
şi aşa începem să ne asemănăm cu lucrurile clare
cu câmpurile întinse de iarbă în sfârşitul verilor
la ţară,
cu pădurile care nu se termină decât târziu,
atunci când singurătatea devine cotidiană,
cu tot cu aşteptări neîmplinite,
mi- am zis mereu
nu ai voie să te foloseşti de nimeni în lupta ta,
tu eşti cel mai liber dintre toţi cei care ştiu să şi plângă
în faţa tuturor
şi apoi, toate anotimpurile se schimbă
şi eu rămân pe străzile aceluiaşi oraş
şi descompun cu voce tare fiecare gest al celor care
merg mai departe, oricum,
pereţii uriaşi de sticlă ai lumii de azi au crescut,
prin ei recunosc fiecare dimineaţă în care lumea mea
îmi aparţinea doar mie şi pentru totdeauna.

Andrei NOVAC

„Nichita Stănescu este poetul care mi-a dominat adolescenţa şi de care m-am simţit şi mă simt cel mai ataşat. Poezia lui Nichita şi personalitatea lui au fost cele două lucruri care m-au însoţit şi mă vor însoţi mereu. Vocaţia lui pentru prietenie şi generozitatea lui sunt pentru mine dovada că poezia nu este doar cea scrisă, ci, mai ales, cea trăită. Nichita are acest merit, de a ne scrie încă poezie, şi lucru acesta este cel mai important. Parcă după Nichita nu are rost să mai enumăr alţi poeţi, el e definiţia unei poezii scrise pentru poezie, şi nu împotriva celuilalt. Competiţia nu este între noi, ci cu noi. Poezia este cu mine mereu, şi sub piele, şi peste piele. E o bucurie, o împlinire, întâlnirea cu ea este o sărbătoare şi, totodată, o mântuire continuă."

(fragment din interviul realizat de Robert Şerban în „Banatul azi" decembrie 2017)

dimineață permanentă

toate sunt despre tine,
despre felul în care miști lumea în jurul tău,
este ca un echilibru permanent,
o insomnie pe timp de ploaie
și pielea ta care cucerește orașe și sate,
își întinde degetele subțiri
către părțile îndepărtate ale zilei
de azi.

și o să fie din ce în ce mai frig,
umerii tăi vor migra către
încăperi încălzite,
eu voi fi din ce în ce mai obosit
și mai apropiat de tăcere,
într- una din aceste ore
tu
nu o să mă mai cunoști,
o să fie din ce în ce mai clar
că totul s- a schimbat.

doar eu o să rămân aceleași,
fără să mă gândesc, eu o să te cunosc
întotdeauna
acoperită de rouă într- o dimineață
care nu o să se termine niciodată.

prin închisoare

Acum Toţi
Strigăm Libertate,
Nu este nimic care să poată să ne oprească,
Aici o să rămânem,
Cu ochii acoperiți,
Cu mâinile întinse spre cer

știi, eu pot cuprinde toată libertatea
de pe pământ
doar în brațele mele

apoi, toate frământările se transformă
într- o tăcere absolută și din ce în ce mai clară
ca un câmp pe care lumina se așază
acum.

transparent

Ea trecea mereu în alb
și mereu vie prin propria nostalgie,
ca o urmă desculță a lucrurilor care se întâmplă.
nimic mai sensibil decât imaginile pe care noi le dăm
umbrei într-o înserare.

Ea trecea prin tema vieții mele
c prin frageda copilărie a lucrurilor,
ea trecea prin toată viața mea,
călătorind cu pașii ei aceleași străzi.
Se întorcea mereu în mine
cu pumni întregi de imagini.

amintirea copilăriei

Așa am mers pe pământ, fără să regret
că există urme care nu se șterg niciodată.
Când eram copil mi-ar fi plăcut
să știu să cânt la pian.
În vârful degetelor, într-o noapte,
am văzut fantoma oaselor, sprijinindu-se pe clape.
Apoi, s-a făcut spațiu între alb și negru
și am rămas doar cu amintirea.
Încet, am văzut și ce gust avea viața
cufundată între gânduri, ca o plimbare cu tălpile
prin pământ.
Aproape de viață suntem noi, însinguraţi,
strângând orgoliul în brațe până la sângerare.
Așa am mers pe pământ, ținându-mă de oase
clape ale unui pian rătăcit între zi și noapte

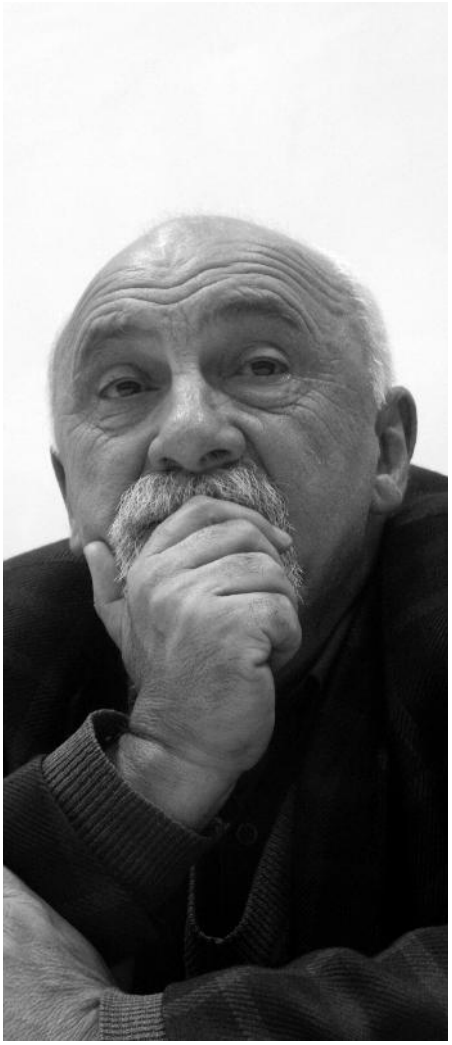

Studiu cu munte în noiembrie

Motto: ”Ce este ființă veșnică, ce nu are devenire,
și este devenirea veșnică, ce nu are ființă”
(Platon, Timaios, 27 d)

Plouă.. Acum câteva zile
puteam studia Parângul dimineața
de la o distanță considerabilă.
Acum doar mintea îl poate readuce
în ploaia aceasta exasperantă și monotonă
într-un ceas al altor cuvinte.
Și oarece înseamnă 2500 de kilometri
când gândurile noastre pictează timpul,
cu timpul peste toamnă trecând?
Plouă... De acum ne putem retrage în amintire
și în cuvinte ne putem retrage.
Într-o mână țin soarele și-n alta luna,
dar acest lucru chiar nu se vede!

Singurătatea ploii

Absența ta în această iarnă
Inundă orașul cu melancolie.

Din când în când...

Din când în când înțelegem că toamna
Cerul se mai apropie o dată de om.
Din când în când tăcerea din foșnet de porumb
Deschide secunde albastre și roșii.
Istoria contemporană e pustie
Și plânset de ulm se-aude lângă vie.
Și omul se pierde-n neînțelese închipuiri
Cu falsuri care mai de care.
Din când în când ținutul falsului
Acoperit de ploile mai noi este.
Din când în când ne întrebăm
Ce-o fi cu țara asta

Lazăr POPESCU

teatru cu frici

în cine separate duminica asta abstractă roade
marginile farfuriilor de care ne agăţaserăm
ca de un sărut.
un fel de teatru cu frici şi plecări în care
trişti şi anemici pori devorează prin
pântecul curios

străini ciudaţi se târăsc în noi
din resturile zilei am vrea să ne improvizăm un pat
o rogojină împletită pe care
se întind pescarii prin inimii
când nu mai pot în val

şi să vedem cum
în fiecare străin stă un toma la pândă
umbră densă ce vânează privirea
să ne ferească de lacrimă
şi coase pleoapele cu sârmă ghimpată
şi fără armistiţiu tăcerea
o trece de os

ipostaze

sufletul e o structură osoasă
un umeraş pe care atârnă greoi haine
de carne

amintirile astea sunt copaci fără vârstă
rădăcinile lor nescoase la timp
aripi care netezesc
riduri

poate că
anii aceştia atârnă de glezne ca nişte şiruri matematice
pronume asexuate puse la punct în matricea verbului
şi timpul e un semn de întrebare sau un trecător curios
scobind bănuitor cu lumină în măduva oaselor
să caute adevărul că îngeri nu există şi sfânt numim
tot ce am uitat plecaţi fiind din noi înşine
să ne facem
dumnezeu

00:37

lipită de peretele cordului,
îşi îndoaie genunchiul şi
trage din mine noaptea
ca dintr-o ţigară

în mijlocul gândului de a pleca
sunt o pată ce îmbrăţişează cu marginile-i
chipurile diluate, toţi cunoscuţii
întunericul de ieri şi de azi,
fără virgulă,
fără plural

şi noaptea nu se lasă plecată din mine
ca dintr-o clinică de dezintoxicare unde
drogul e la liber
prescris

Daniel MURĂRIȚA

Eric SARNER

Trois poemes Extraits de *Solitude des mots* (Éditions Tarabuste 2017)

Poet și scriitor francez născut în Alger. Este, de asemenea, un jurnalist și realizator de filme documentare. Specializat în filosofie (Departamentul de Studii Multidisciplinare ale Culturilor, Universitatea Paris VIII, în special cu profesorul emerit Henri Meschonnic) și în limba engleză, în Franța și în Anglia, la Londra. Din 2007, și-a împărțit viața între Berlin, Montevideo (Uruguay) și Paris.

A primit premiul Tudor Arghezi (România) în 2013.

A primit Premiul Max Jacob pentru colecția sa „Inima cronică” în 2014.

1

Voici ce qu'il nous faudrait,
que le raisin soit mûr et que le pain soit cuit,
qu'une merveilleuse amie nous porte du vin
et nous sorte ainsi de notre prison d'épines
dans un plus loin que la ligne,
là où le simple est un bien.
N'empêche,
il y aurait des formes et des maisons,
de l'écume même,
un coq, de l'ombre et de l'ail.
Il nous faudra briser sans chagrin
la coquille des mots
et fermer nos lèvres
pour dire enfin
les choses telles qu'elles sont.
Que l'on puisse nous entendre, mon ami.

2

Scènes de rues.
partout, elles racontent la vie de tous,
celle du bougre,
du saint, du voyou,
de qui vient et passe.
Les humains suivent le soleil.
Les chaises sur les terrasses
longent quelque chemin doré.
Sur les trottoirs, les visages
cherchent les rayons,
puis s'en protègent.
On cherche de quoi réchaufffer sa vie
et quelque ombre serviable
pour garder fraîches ses émotions

3

Sur la colline de Murdjadjo à Oran,
ce fort de Santa Cruz, construit par des condamnés
montant la pierre quatre cents mètres.
Grand angle sur la ville, le port, Mers el Kebir.
Je me souviens avoir dit naïvement à Amine :
„C'est important la mer pour les Algériens,
c'est précieux !”.
Et Amine : „Je n'aime pas la mer !”
„Tu n'aimes pas la regarder ? Te baigner ?”
„Avant oui ! dit-il, maintenant je n'y vais plus.
La mer c'est la mort !”.
Son jeune frère, un harraga,
parti sur un bateau de fortune,
s'était noyé avant de rejoindre Alicante.
Harga c'est la brûlure, comme on brûle un obstacle,
comme on enjambe une entrave.
Le frère englouti dans la brûlure.

Traducere Rodica PĂUNA

1

Iată ce ne-ar trebui,
ca strugurii să fie pârguiți și pâinea coaptă,
o prietenă minunată să ne aducă vin
și să ne scoată astfel din închisoarea noastră de spini
în ceva mai îndepărtat decât linia,
acolo unde ceea ce este simplu este un bun.
Totuși,
ar fi acolo forme și case,
din aceeași spumă,
un cocoș, umbră și usturoi.
Ne-ar trebui să spargem fără durere
carapacea cuvintelor
și să ne lipim buzele
pentru a spune în sfârșit
lucrurilor pe nume.
Ca să ne putem înțelege, prietene.

s-au folosit imagini din „3 jour a Berlin - Eric Sarner youtube librairie mollat" și de la Festivalul „Tudor Arghezi" Tg-Cărbunești

2

Scene de stradă.
Oriunde, ele povestesc viața oricui,
aceea a vagabondului,
a sfântului, a derbedeului,
a celui care vine și trece.
Oamenii urmăresc soarele.
Scaunele pe terase
străjuiesc un fel de cale aurită.
Pe trotuare, fețele
caută razele,
după care se apără de ele.
Căutăm ceva cu care să ne încălzim viața
și un fel de umbră utilă
pentru a ne păstra proaspete emoțiile.

3

Pe colina Murdjadjo din Oran,
această fortăreață Santa Cruz, construită de condamnați
urcând piatra la patru sute de metri.
Deschidere largă asupra orașului, a portului, Mers el Kebir.
Îmi amintesc că i-am spus naiv lui Amine:
”E importantă marea pentru algerieni,
e prețioasă!”.
Și Amine:”Nu-mi place marea!”
”Nu-ți place să o privești? Să te scalzi?”
”Înainte, da! zice el. ”Acum, nu mă mai duc acolo!
Marea este moartea!”.
Fratele său mai mic, un harraga,
plecat cu o barcă improvizată,
se înecase înainte de a ajunge la Alicante.
Harga este arsura, așa cum arzi un obstacol,
cum depășești o frontieră.
Fratele înecat în arsură.

Mihaela Sanda POPESCU

*
Sunt pietre care cresc în noi, cu facerea lumii strânsă-n nervuri.
Când nu le credem, tare se mai supără și-atunci,
pietrele încep să crească ca să ne compromită veșnicia...

*
- Am sosit odată cu timpul:
- Ce matinală ești, ești foarte matinală!
- Așa îmi place să-ncep! Așa nu greșesc, pentru că am visat mai devreme...

*
... noli me tangere

Ucise cercuri se topesc în rouă,
Cohorte se preling în ceață deasă
E orb de tot poetul care cântă
Și rătăcit în drumul către casă...
Se scurge seva pe sub coaja seacă,
E orb de tot poetul care cântă
Că a sorbit azur în loc de apă...
Despre însemnul nou din lumea nouă...
Stă scris pe cornu-nfipt în coaja seacă,
Un alt poet își risipește ochii,
Un alt poet sorbit în loc de apă...

*
Te văd plângând, citindu-l pe Micul Prinț,
la umbra pălăriei care seamănă cu șarpele care a-nghițit un elefant...
Cuvintele ne fac mai cuminți, depuși pe mal,
osteniți de umbre, cătați de timp, apus
odată cu
soarele cât țestoasa lui Paul Valery.

*
Astă-seară am vorbit despre limita dintre
text și meta-text, despre ritmul agonic
în care schimbăm o condamnare cu alta,
pentru că doar atât suntem liberi,
despre fractali, despre prozaismul cotidian
ca suport permanent al creației.

Îl priveam pe autor:
- ”Ești inginer?” l-am întrebat.
- ”Nu, sunt doar singur!” mi-a răspuns.

*
...dor de Eminescu

Mi-e dor de tine ca de umbra mamei
când dojenea amurgul în pridvor,
Mi-e dor de tine ca de brațul ploii
când risipea răcoarea nopților,
Mi-e dor de joaca în nisip ascunsă
Și de sărutul peste ochi și șoapte...
Mi-e dor de tine-nfășurat în rouă,
desculț ca un copac rostind povești...
De-atâta dor se leagănă copacii,
În noaptea ninsă de iubire, ești!

*
Epilog
Rămânem tăcuți peste apa – minune
că-n ea,
ard de mult,
Doi muguri de aer!

deschiderea

deschid ochii şi ei încep să te desluşească treptat,
acum mulţi ani au apărut primele semne ale uitării,
dar încă mai știu cum se rostogolește ziua peste noi,
pătură prea mică pentru frigul în care ne îmbrăţişăm

deschid nările şi ele încep să te transporte din plin
în plămânii larg pregătiţi pentru sosirea ta triumfală,
nu încetăm să facem schimb de atmosfere înalte
prin care înotăm agale fără oprire, uneori fericiţi

deschid urechile şi ele încep să recepţioneze delicat
undele lungi care te scot încet primăvara din pământ,
mesajele pe care ţi le trimit păsările înainte de ploaie
în aerul tare al începutului de zi ce persistă nedefinit

deschid gura şi ea începe să cânte cuvinte galbene,
uşoare ca baloanele umflate la maxim cu sufletul nostru,
înălţate peste drumurile grele ce tot caută direcţia,
fără să rămână în urmă ceva din ce am fi putut fi

deschid braţele şi ele încep să te mângâie cu blândeţe,
peste mulţi ani va trece până la urmă clipa frumoasă
din care se desprind domol toate gândurile deodată,
raze ce tremură laolaltă cu noi deasupra pământului

o atingere liniștită ca vântul oprit

am trăit târâș schimbarea distantă a anotimpurilor,
durerea mută, senzația morții iminente, frica,
visând prin țiuitul continuu din timpane
la pomi înfloriți și roade mai presus de percepție,
cu ochii tânjind fără încetare după cerul senin și
brațele întinse în căutarea unei atingeri liniștite
ca vântul oprit pe neașteptate în tufele de zmeură

nimic nu se va termina, măcar atât am aflat,
mereu vor rămâne înfipte în piept zilele astea,
copaci adânci ce se încăpățânează în pământul
care nu are încotro decât să-i primească până
va ajunge să-i prefacă în propria-i carne vie,
nu va trece destul de mult timp încât uitarea
să poată spăla trupul de suferințele sufletului

singura alinare și în același timp marea mâhnire
vine de la gândul că în cele din urmă nimeni
nu-mi va mai ține minte nenumăratele gesturi,
drumurile neștiute pe care a trebuit să mă încumet,
cazemata în care m-am baricadat pentru o vreme,
ultimii oameni vor alerga din planetă în planetă
în universul prea mare pentru a mai aștepta ceva

George AVRAMESCU

Valentin CHEPENEAG

refacut

Spovedania

Era în Joia Mare dinaintea Sfintelor Sărbatori ale Paştelui, sau Joimărelele aşa cum mai era cunoscută această sărbatoare în popor. Popa Dumitru avea obiceiul să se trezească pe la cinci dimineaţa, imediat după cântatul al treilea al cocoşilor, asta în zilele bune când putea să doarmă, căci atunci când îl răscoleau amintirile sau neliniştile sufletului şi nu putea pune geană pe geană, îl prindeau zorii zilei în veranda târnaţului numărând stelele, iar după ce dădea el vreo două-trei târcoale la casă şi la grajdul cu vite, punându-le în iesle şi câte o pală de fân uscat, privea lung spre răsăritul soarelui, roşu precum fierul încins şi călit de ţiganii de la marginea satului în cărbune din lemn de prun, iar când se întorcea de la vite, înainte să intre pe poarta casei, bătea cu talpa piciorului în pământ ştergându-şi de câte o piatră, cizmele din piele de antilopă, cam părăginite odată cu trecerea anilor, cumpărate de la Năvodari prin ’37, îmblănite cu puf de pinguin de la oul piciorului până sus la genunchi, şi-şi scutura mâinile de câteva ori, cu mânecele suflecate până dinsus de coate, apoi işi dădea jos flanelul din lână de oaie ţurcană, plin cu pleavă de fân cosit şi adus de pe Valea Cârtiorului, după care urca din nou în târnaţul casei de unde îşi lua găleata cu apă curată și rece acoperită cu o velință să nu cadă ceva în ea peste noapte, pe care o adusese cu o seară înainte de la fântâna lui Gore Ciciu din capătul viilor de la Iana, și o turna pe jumătate într-o postavă din lemn de fag, cioplită cu grijă, cu toporul de către unchiul Vasile, fratele mamei lui, şi cobora cu amândouă, una la subraţ, cealaltă ţinută bine de toartă, în curtea casei unde îşi spăla mai întâi mâinile până sus la umeri, apoi faţa cu barba lui stufoasă şi îmbătrânită precum pădurile zăpozului, aproape albă si lungă de vreun lat de mână, căci nu se mai încumetase să o tundă de la începutul celui de-al II-lea Război Mondial, din clipa când i-au plecat pe front cei doi fii ai săi, iar restul apei, împreunată cu puţină spumă de la codrul de săpun de casă pe care-l fierbea Paraschieva, soţia sa, în fiecare primăvară în zilele însorite ale lui Mărţişor, din untură de porc împreunată cu cenuşă de la gura sobei, şi-o turna peste întreg corpul, din cap până-n picioare, spălându-l si limpezindu-l totodată. După ce era gata spălat, Paraschieva îi aducea unul din ştergarele lui, din cele cinci câte avea de toate, folosite doar pentru ştersul de după baie, de care nu se atingea nimeni în afară de el, ştergare albe şi curate, spălate la apă curgătoare la Izvorul Rece, dincolo de capătul satului, pe unde se tăiaseră brazii cand a fost inundaţia a mare de la Vaidei, şi uscate pe soba din cărămidă din camera mică, ce miroseau a leşie, brodate pe mijloc cu fir roşu de mătase, ţesute la război doar în lunile iernii şi primite de pomană de la ţaţa Lăpăduţa din Valea Viilor, pentru sufletul fiului ei care nu s-a mai întors de pe front. Avusese şi el un fiu care nu i s-a mai întors de pe front, iar cel mic a venit cu picioarele amputate de la genunchi în urma unei explozii a unui obuz nemţesc în munţii Tatra Mare. În ultima vreme privea cu nelinişte spre răsăritul soarelui ca şi când cerul şi toate astrele îi erau datoare cu un răspuns pentru toate cele întâmplate. În cei cinci ani care trecuseră de la finele războiului, nu se putea obişnui cu ideea că fiul lui cel mare nu mai este în viaţă şi mergea aproape în fiecare dimineaţă, cu noaptea-n cap, spre poarta de la drum, o deschidea larg şi se uita ba la deal, ba la vale, în speranţa că se va întoarce într-o zi acasă, că poate a rătăcit drumul din vest când au plecat spre ţară, sau poate-i la judeţ, la vreo infirmerie şi-l vor lăsa într-o bună zi la vatră să-şi întemeieze o familie, căci era fecior fără cununie.

Popa Dumitru era un om înalt de statură şi bine-legat la corp, cu palma lată şi muncită ca zilier in anii copilăriei, la gurile minei de cărbune antracit de la Schela, cu ochii mici, privirea blajină şi un surâs cald ca seninul cerului într-o după-amiază de vară după câteva ploi scurte când norii îşi caută dumul spre sud, împinşi din spate de Vântul Mare. Făcuse Teologia la Bucureşti, iar în Primul Război Mondial, a mers pe front, voluntar, fiind decorat de Regina Maria şi de Principele Ferdinand I, pentru meritele sale deosebite aduse atât ca preot cât şi ca voluntar în Crucea Roşie. Îşi iubea foarte mult familia, sătenii şi neamul acesta românesc din care i s-au tras înaintaşii până la el şi-l servea mereu cu devotament, prin post şi rugăciune. Din ziua de dinaintea slujbelor bisericeşti, cam de pe la asfintitul soarelui şi până în dimineaţa următoare, după terminarea rânduielilor creştineşti, intra în post negru şi nu mai gusta nici apă, nici pâine, şi nici alte lucruri trupeşti. Spunea mereu că pe el l-a Uns prima dată cu har Dumnezeu, când a intrat la Seminar, căci avusese o revelaţie asupra morţii unui cumnat de-al mamei sale, iar a doua oară, moartea, pe care a înfuntat-o de multe ori prin tranşeele frontului. Respecta cu stricteţe învăţăturile creştine şi ţinea fiecare post de peste an, dar şi lunea,

miercurea, vinerea, atunci când nu erau trecute în calendar cu „harţi”. Nu avea mânie asupra lui şi mereu le vorbea enoriaşilor prin pilde, iar ei îl iubeau, îl respectau şi-l pomeneau în pomelnice mai ceva ca pe sfinţii din calendare, căci mersese vorba prin sat că la cât era de bun la inimă şi blând în privire, pe atât era de iute şi aprig în blestem atunci când era vorba de vreun avort, ori crimă sau mai ştiu eu ce greu păcat lăsat de Dumnezeu pe pământ.

Îl urmărise Securitatea o vreme pe la parohie şi pe unde mai umbla el şi-i întorsese casa cu susul în jos, bănuindu-l că ar mai avea şi azi legături cu legionarii, aflaţi acum prin munţi, în speranţa că vor veni cei de peste Ocean să-i salveze şi împreună vor răsturna Guvernul de la Bucureşti, ori cu cei arestaţi şi târâţi prin închisori, căci el făcuse pe timpuri parte din Legiunea Arhanghelului Mihail, fiind numit Şeful Cooperativei Obşteşti de la Schela, având în componenţă şi câteva sate învecinate. Vorbea mereu cu tâlc şi avea răspuns la orice fel de întrebare, căci viaţa-l încercase şi cu bune şi cu rele iar în ultimul timp i le dăduse Dumnezeu pe toate în pază.

- Lasă, mă, omule, nu te mai gândi la toate cele pământene şi la miracolele vieţii, că nu mai vine. L-a chemat Dumnezeu şi pe el la cele veşnice aşa cum i-a chemat şi pe alţii, făcând împreună parte din marea cohoartă cu sfinţi ai neamului ăstuia. L-a inghiţit parcă blestematul ăsta de pământ pentru care luptarăm şi ne băturăm cu toţii, sperând la ceva nou şi bun, că odată cu sfârşitul spurcatului ăstuia de război, o să ajungem şi noi liberi precum europenii ăia din vest, dar tot hoarde ruseşti ajunserăm să avem la hotarele şi la cârma ţării. Are El, Dumnezeu, grijă şi căpătâi pentru toţi cei care şi-au apărat fiecare palmă de pământ, zise Paraschieva, şi întinzându-i ştergarul, îl sărută pe frunte şi-l îmbrăţişă ca pe un copil când îl scoţi din hârdăul cu apă călâie după ce l-ai botezat. Să-l pomeneşti mereu în rugăciunile tale precum îi pomeneşti şi pe alţii, vii sau morţi. Că a căzut pe front, luptând pentru pământul pe care l-am apărat cu toţii din moşi-strămoşi, mi-i dureros dar în acelaşi timp, înălţător sentimentul de mamă, chiar dacă mi-e greu să ştiu că nu-l voi mai vedea niciodată, dar haotic mi-ar fi gândul până aş închide ochii dacă aş afla că a murit împuşcat prin nu ştiu ce lagăr, ori lăsat pe front, plin de răni, să moară fără cele creştineşti sau că au mâncat corbii din leşurile lui pe nu ştiu ce vale ori creastă muntoasă. Dumnezeu să-l aşeze la loc de cinste şi să-l aibă în grija Sa! Şi ridicându-şi ochii din pământ, plini de lacrimi şi blestemând în stânga şi-n dreapta, Paraschiva se întoarse să plece spre târnaţul casei, când Dumitru o prinse de braţ şi o trase câţiva metri îndărăt spre temelia casei, dupa care se lăsară amândoi pe ciuci.

- Nu mai blestema, Paraschievo, nu mai blestema! zise Dumitru în şoaptă, ca şi când cineva îi urmărea şi îi asculta, aşa cum se întâmpla mai mereu în ultima perioadă. Azi, după slujbă, eu voi mai rămâne puţin pe la Biserică făcându-mă că mai am ceva treabă pe acolo. Tu vei veni acasă ca şi-n alte dăţi, umpli disagii cu carne, făină, şuncă şi ce mai este prin podul casei pentru că voi urca în Munţii Vulcan. Spre miezul nopţii, dincolo de fântâna lui Pătrăşcoiu, mă va aştepta naşul Moangă cu trei cai odihniţi să ducem de mâncare celor din frăţiile de cruce. Pe niciunul nu i-am mai văzut de câteva luni bune, de când mă tot urmăresc cei de la Securitate. Am vorbit cu vărul Gheorghe de la Porceni, ca azi pe la orele 19:00, să urce la mine cu jumătate de sac de arpacaş iar dacă-l va întreba cineva de la Securitate ori de la Miliţie, să spună că urcă la mine să-mi aducă arpacaşul pentru colivă căci mâine vom avea şi o slujbă de pomenire a celor care au căzut pe front. Nu pot să le amân dorinţa de a ne revedea mai ales că se apropie Paştele şi trebuie să-i spovedesc pe toţi şi să le dau Sfânta Împărtăşanie aşa cum i-am obişnuit de câţiva ani încoace şi trebuie să le duc şi lor ceva de-ale gurii că-i sărbătoare şi pentru ei, şi nişte vin de anul trecut că m-au tot întrebat Enache si Avramoiu, cei din Frăţiile Muncelului, din Parâng, dacă am făcut vinul bun şi că vor să-l guste, plus că am primit ziarul Scânteia din ţară, de pe cinci judeţe, adus de clopotarul Teodosie de la Mânăstirea Bistriţa de la Vâlcea, în care sunt relatate arestările făcute de Securitate în ultimele trei luni prin trădările unora dintre partizani.

Paraschieva izbucneşte în plâns şi dă să fugă, dar Dumitru o prinse iarăşi de mână şi o trase puternic în jos, mai aproape de peretele casei, gata-gata să dea cu capul de unul din colţurile unei pietre ieşite din temelie.

- Tu vrei să ne laşi singuri pe lume, mă, omule? Avem un băiat tânăr, fără cele două picioare care se deplasează vai de capul lui, pe nişte tamburele doar ca să-şi facă nevoile, ce să mai vorbim de alt ajutor din partea lui, iar singura ta fiică, căsătorită cu Nicolae al lui Fucă din Arsuri, orb şi el, fiind produsul frontului, cu doi copii mici şi fără nici un ajutor din partea noastră, gândeşte-te puţin la faptul cât îmi e de greu mie ca mamă şi soţie totodată, căci sunt şi eu femeie, trecută de a doua tinereţe şi nu mai am puterile de altădată să mai muncesc şi să am grijă de toate, iar tu, om cu scaun la cap şi cu şcoală cauţi cu măsură să mă laşi singură cu toate pe cap, fără soţ, urmărită şi hărţuită de Securitate, fără mila nimănui?

- Stai, mă, femeie, că pot sa-ţi explic cum stau lucrurile în…..

- Nu vreau să mai aud nimic. Ai promis că-L vei sluji doar pe Dumnezeu şi vei fi lângă familia ta atunci când aceasta va avea nevoie de tine. Ce mă fac eu, Doamne, femeie singură, cu soţul prin puşcărie, băiatul fără picioare şi ginerele orb? Ce mă fac…

- Vorbeşti numai prostii, iar Dumitru îi duse repede palma la gură.

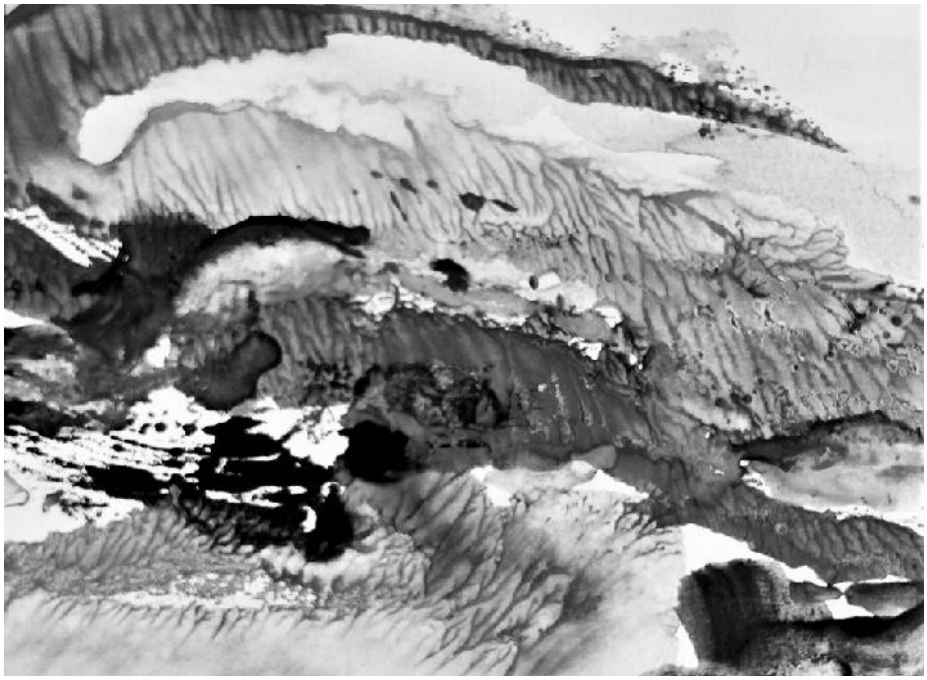

Nu te mai văita şi nu mai ţipa aşa tare căci oricând poate trece cineva pe uliţă şi ne poate auzi ce vorbim. Lasă lucrurile în grija mea. Tu vezi-ţi de treburile casnice şi de vite şi fii femeie în toată firea, puternică şi ageră aşa cum te-am luat, nu văitându-te, că nu rezolvi nimic aşa. Înţelege şi tu că nu-i pot lăsa la greu, mai ales că am jurat în faţa Lui Dumnezeu că nu vom trăda în veci, iar jurămintele-s jurăminte, sfinte ca litera de la începutul Evangheliei, şi nu vom lăsa niciodată ţara pe mâinile celor ce au intrat pe pământul nostru cu tancurile. Sub pardoseala din camera mare, la a şasea blană de la stânga la dreapta, se găsesc câteva ziare „Scânteia" de săptămânile trecute. Acolo, în unul din ele, nu ştiu în care, scrie că un avion american a survolat munţii Făgăraşului, după care a aterizat în Iugoslavia. Americanii nu ne vor lăsa, înţelegi? Nu ne vor lăsa. Noi trebuie să fim puternici şi să rezistăm până la venirea lor. În caz că trece frate-tu azi pe aici, cât timp eu sunt la Biserică, du-l în odaia a mare, închide uşile şi geamurile şi pune-l în temă cu plecarea mea în munţi din această noapte, dar cu atenţie mare ca nu care cumva să-l fi urmărit cineva până să intre la noi. Să ia legătura cu cei pe care i-am spovedit acum două săptămâni, când a fost şi el la Biserică şi să strângă fiecare ce poate şi ce are pe acasă, pături, haine şi ceva de mâncare, iar tu, spală-ţi faţa plânsă şi nu mă mai cânta atât, că-s viu. Lasă clopotele să mă cânte şi să mă plângă, căci tu vei avea nevoie de vlagă şi de lacrimi pentru a putea căra amarul acestei vieţi dupa ce nu voi mai fi... Numai laşii stau deoparte, ori încurcă lumea. Eu asta nu voi face în ruptul capului, iar ce i-am promis lui Dumnezeu, ţi-am promis şi ţie, şi-apoi tot sânge asemănător cu al meu le curge şi ălora din munţi prin vene. Eu merg să mă îmbrac, că uite, e aproape şapte ceasul şi azi vreau să ajung mai devreme la Biserică să deschid geamurile să se aerisească puţin şi să mai fac ceva curat pe acolo dacă va fi nevoie, că ţaţa Maria mi-a lăsat cheile mie şi nu vine toată săptămâna că e plecată la copii la judeţ, unde va şi petrece Sfintele Sărbători.

*

- Mi s-a părut mie că văd pe cineva în tinda Bisericii, dar am crezut că-mi joacă iar vederea feste, că na, anii trec și lasă urme vizibile și pe trup și pe suflet, zise Popa Dumitru urcând treptele aleei ce duce spre ușa de la intrare.

- Bună dimineața, tată, îl întâmpină ginerele său, Nicolae, parcă așa cu o voce tremurândă și puțin obosită.

- Doamne-ajută! Dar ce-i cu tine singur la Biserică și la ora aceasta destul de matinală? îl întrebă el zâmbind și învârtind de câteva ori de cheie, deschise cu greu ușa de la intrare. Hai, intră, o să deschid geamurile să se aerisească puțin că miroase a lumânare arsă, iar mai târziu, dacă binevoiești să mă ajuți aș dori să scuturăm puțin macatele acestea de pe bănci, că-s pline de praful ce se ridică de pe pardoseală și-apoi nespălate-s de la Crăciun.

Nicolae scuipă în palma stangă stingându-și țigarea care numai ce o aprinsese, băgă chiștocul în buzunarul drept de la haină, prinse bastonul de mâner și pipăind pereții exteriori din bârne de lemn, proaspăt unse cu ulei, intră în Biserică, făcu câțiva pași numărați și știuți de el până la Icoana Maicii Domnului, închinându-se de câteva ori, aprinse trei lumânări în sfeșnicul din față, după care mearsă în Naos, la Icoana Sfântului Ierarh Nicolae, apărătorul necăjiților și al orbilor, o pipăi ușor, cu grijă, o sărută, așezându-se apoi pe banca din dreapta de dinaintea Altarului unde obișnuia el să stea.

- Am venit să mă spovedesc, părinte, și să purtăm amândoi o discuție mai lungă și complexă, altfel decât ce am…. iar ciocănelele se auziră bătând în toaca de lemn de la capătul din partea sudică a clopotniței. Nicolae vorbea singur pentru că părintele Dumitru ieșise din Biserică de ceva vreme, să bată toaca și să tragă clopotele, la slujba de Joi Mari, înștiințându-i pe săteni de prezența lui în Parohie, dis-de-dimineață, așa cum o făcea tot timpul. De regulă, în Joia Mare dinaintea Paștelui, enoriașii soseau la slujbă după orele zece, căci așa se purtase și se moștenise tradiția în sat de decenii întregi, numai Popa Dumitru intra în altar cu noaptea-n cap, că mai șușoteau unele femei trecute de a treia vârstă: „Nu am vazut preot mai devotat muncii sale cum este al nostru. Nici nu se ridică bine soarele peste vârful munților că el și trage clopotele."

- Și cum ziceam, de ce ai venit așa devreme la Biserică? Slujba începe tocmai pe la zece, și ștergându-și pe un prosop curat luat din Altar, palmele pline de rugină de la lanțul de la clopot, tămâie Biserica și pe exterior și pe interior, aprinse câte o lumânare la icoana Sfântului Ierarh Nicolae și alta la Icoana Maicii Domnului, spuse Tatăl Nostru și închinându-l pe creștet pe Nicolae, se așează lânga el.

- Am venit să mă spovedesc. L-am tot întrebat pe Dumnezeu în zilele de restriște unde aș putea găsi un refugiu în care să putem sta de vorbă, liniștiți, fără să ne deranjeze cineva. Târziu, după monologul pe care l-am susținut în fața lui Dumnezeu pentru toate câte am suferit și cerând răspuns la întrebări, am înțeles că Biserica este cel mai potrivit loc dintre toate câte există pe fața pământului. Te-aș ruga părinte, să consideri acest dialog pe care-l vom avea, drept spovedanie. Dumnezeu mi le știe pe toate cele văzute și nevăzute și mi-a auzit și strigătele și ofurile sufletești pe care dumneata, Părinte, ca și socru al meu și tată al soției mele nu ați dorit să simțiți sau să auziți măcar unul din toate neajunsurile vieții de care ne-am plâns, ba mai mult, după cum cu siguranță vă aduceți aminte, v-ați opus cu înverșunare căsătoriei noatre. Nu sunt de uitat clipele când strigați, la dumneavoastră în casă, după ce am venit să vă cer mâna fiicei, că decat să se căsătorească cu mine, orbul din Arsuri, așa cum îmi ziceați cu toții, mai bine să-și pună sfoara de gât, ori să se arunce pe Jii la vale când o fi apa mare. Oare cum arată sufletul unui om de rând care merge la biserică din când în când, dar postește în rugăciune și taină ascunsă, departe de văzul lumii, și cum arată sufletul unui preot, lăsat de Dumnezeu în casa Sa pentru a-i sluji și a avea grijă de ceilalți?

Am rămas orb într-un război așa cum și fiul domniei voastre, camaradul și colegul meu de tranșeu, a rămas fără picioare. Nu mi-am vândut ochii la tarabele din piață, iar dacă aș fi avut această posibilitate să fac un astfel de gest nu ezitam o clipă, dar nu o făceam pe sume de bani ori pe arginții pentru care Iuda l-a vândut pe Isus, ci pentru a salva alt om care ar fi avut mare nevoie de ei atunci, în acea clipă a vieții lui cum și eu am acum, dar asta nu este nici vina mea, nici a lui Dumnezeu, și nici a altora. Am fost omul nepotrivit în locul și momentul nepotrivit, cum și băiatul dumneavoastră la explozia obuzului se găsea în același loc cu mine.

- Nu cred că ți-ai ales bine locul și momentul în care mă poți judeca, zise preotul cu pârâ în glas ținându-și privirea în jos și capul între palme. Dacă vrei…

- Nu părinte, nu am venit aici în Casa lui Dumnezeu, să mă cert cu dumneata și nici să vă aduc reproșuri, ci să spun un adevăr și un of pe care-l port în suflet de ani de zile. Dacă aș putea să opresc timpul iar din momentul acesta să vă spun numai cele trăite pe front, ar trebui să adun anii mei cu ai dumneavoastra și tot nu mi-ar ajunge să le termin, de aceea, motivul pentru care am venit aici nu reprezintă nimic din trecutul în care

ne-am supărat unul pe celalalt, ci o foarte scurtă dar importantă întâmplare care mi-a ars interiorul sufletului țimp de vreo 5 ani de zile.

În campania din Vest poposind la poalele munților Tatra, unde ne-am și instalat tabăra de campanie, la batalionul din care făceam parte eu și fiul dumneavoastră Grigore, într-o dimineață de duminică a lunii lui Undrea, comandantul garnizoanei noastre împreună cu sanitarii Batalionului 9 Vânatorii de Munte, au adus la „cortul spital" 22 de soldați români, 18 dintre ei răniți foarte grav iar 4 care au decedat pe drum. Ne-a chemat la el pe cei care eram din județele celor răniți sau învecinate cu ele, printre care se afla și un gorjean de-al nostru de la Vaidei, comuna Stănești. Acolo era totul numai o jale. Cadavre puse unele peste altele aproape în stare de descompunere, răniți cu trupurile ciuruite de gloanțe ori pline de schije. Țipetele pe care le scoteau cei răniți erau greu de acceptat. Totul era ca o oglindă în care te vedeai pe tine pe patul de moarte. N-am putut să-i privesc pe toți din cauza rănilor pe care le aveau, dar camaraderia nu înseamnă să faci niciun pas înapoi și am intrat totuși în acel „cort spital".

- El este de la voi de la Gorj. La aflarea veștii că mai sunt două persoane din acest județ, a insistat să vă vadă, zise căpitanul arătând cu degetul spre unul din paturile improvizate pe care se afla unul dintre răniți.

M-am apropiat de el cu o oarecare temere. Nu mă întreba de ce. Era pus pe o targă de lemn, bine ancorată, bandajat de la picioare și până la cap, de abia i se mai vedeau nările, gura și ochii. A întins mâna stângă orizontal spre mine ca un fel de salut. Vorbea foarte încet și întrerupt, gâfâind uneori și țipând din cauza rănilor pe care le avea. I-am răspuns și eu imediat întinzându-mi brațele amândouă și cuprinzându-i mâna între palmele mele. Vroiam să-l copiez și să plâng și eu la una cu el însă nu prea aveam timp de lacrimi. Acolo nu există timp, ci numai spațiu… Un spațiu al frontului pe care nu cred că dorește cineva să-l întâlnească nici măcar în visele cele mai urâte. Nici nu știam ce să-l întreb de teamă că-l vor durea mai rău cuvintele decât îl dureau rănile, asa că am tăcut amândoi câteva minute.

- Ești de la Gorj? m-a întrebat el și parcă totul a amorțit. Nu se mai auzea nimeni în acea încăpere decât noi….

- Da, de la Arsuri – Schela, dacă știi unde se află. i-am răspuns eu imediat, luându-i parcă și celelalte cuvinte de pe vârful buzelor.

- Și eu tot din Gorj. Din Vaidei, comuna Stănești. Avramoiu este numele meu … Eugen Avramoiu, Divizia 3 Munte.

- Nicolae Lupulescu, Divizia 2 Munte a Batalionului 9 Vânători de Munte Brașov, iar el este Grigore Popescu din Hurezi, vecin de sat. Este fratele meu de cruce, am zâmbit eu puțin pe colțul buzelor, arătând cu ochii spre Gore. Ne-am făcut frați de cruce în Est, la Sevastopol. Știi, eu și el avem câte o soră și am jurat că cel care va pleca viu acasă, să se căsătorească cu sora celuilalt. Acum dacă vom pleca amândoi, vedem noi cine are întâietate, că na, dragostea-i mare…..

- Mă Nicolae, Mă Grigore... și parcă răgnetul lui de durere acoperi întreg pavilionul cu răniți, mă, zilele omului nu le știe nimeni în afară de Dumnezeu. Eu simt pe asta a mea ca și când ar fi ultima. Am mai trecut prin momente dificile, pe front, din cauza rănilor, dar pe niciuna nu am simțit-o ca pe aceasta. Am lăsat acasă trei surori ca fraga de tinere și de frumoase, nemăritate, o mama suspectă de cancer, tata învățător la școala primară din sat și un frate minor de numai 12 ani, zilier în timpul liber dupa ce termina școala, la cariera de piatră de la Suseni, pe care nu i-am văzut de 5 ani de zile.

Încercam să-i șterg lacrimile cu o mână, cu cealaltă ținându-i strâns mâna lui de brav soldat și de oltean al locului, vecin, peste deal de mine.

- Nicolae, eu nu mă mai întorc viu acasă, nu am cum să scap de rănile astea. Să vorbești la Comandamentul frontului, că dupa ce mă sting să mă ducă în țară și să mă îngroape oriunde, chiar și într-o groapă comună alături de camarazii cu care am luptat, numai pe pământ străin să nu mă lasi să-mi putrezească oasele. Auzi ce zic? Să nu mă lași, că te blestem, să știi. La Vaidei, este o fată, Elena. Dacă vei ajunge vreodată pe acolo întreabă de Elena, fata pădurarului Vintilă al Mariei din capul satului. Stă chiar lângă fântâna cu cumpână, pe stânga cum urci. Este frumoasă, brunetă, cu ochii mari și negri ca două mure coapte sub o perdea de rouă. Uite, mă, Nicolae, ia tu batista asta din piele de căprioara și du-i-o ei. Spune-i că m-am prăpădit pe front și nu-i da prea multe explicații. Stabilisem amândoi că după ce mă voi întoarce acasă, să facem o nuntă mare, că e singură la părinți și să ne întemeiem o familie. Mi-a zis taică-su că mă angajează la pădure, că are un loc liber, iar ea vrea să facă școala de dascăli. Acum, toate-s deșarte. Ea e fată frumoasă și deșteaptă la minte, iar daca-ți place cum arată și dacă vrea și ea o poți lua de soție. Aveți dezlegare de la mine, și poți face dovada și cu batista, și el întinse mâna cu ceva mototolit și mi-o puse în palmă.

Era o bucată de piele de căprioară, bătută pe piatră la apă curgătoare și subțiată, cam de vreo palmă în dimensiuni, pe care ea își notase câteva gânduri și simțăminte pe care apoi i-o trimisese lui pe front într-un plic…..un fel de scrisoare. El nu-i mai răspunsese la scrisori de câteva luni bune, de când se schimbase frontul din Est spre Vest. Când vorbea despre ea, purta o seninătate în privire cum rar întâlnești la un bărbat atunci când vorbește despre o femeie, alta decât mama, iar lacrimile i se înnodau pe la colțul urechilor, de

puteai citi pe chipul lui cât îi era de amară suferința, ș-apoi care o fi oare starea unui om care-și simte trupul slăbit și sufletul gata să-și ia zborul? Mi-am aruncat puțin ochii în grabă fără a deranja vizibil, peste cuvintele cusute pe acel petic. Parcă o pictase și nu o cususe, atât era de frumoasă cusătura iar cuvintele citeț înșiruite și ordonate:

„Am anunțat deja sătenii să se pregătească pentru nunta noastră atunci când vei ajunge acasă. Te zăresc mereu pe drum la vale, cu pușca-n spate, venind să mă ceri de nevastă, de la tata. Cu dor, Elena."

Erau ultimele ei cuvinte cusute parcă pe veșnicia unei clipe, cuvinte care așa cum o spunea și el îl vor însoți peste vămile lumii de dincolo.

În acele momente mi-am adus aminte de familia mea, sora, frații, părinții și de tot ce lăsasem acasă. Nici eu nu mai primisem nicio veste de la ei și nu le mai răspunsesem la scrisori de când se schimbase frontul. Trăiam mereu cu gândul la ei și cu speranța că sunt în viață, sănătoși, mereu la muncile câmpului, cum de altfel sunt sigur că și ei gândeau la fel despre mine. Când m-am ridicat și am dat să plec, după ce ne luasem rămas bun și îi strânsesem mâna ca unui brav soldat, sărutându-i apoi fruntea acoperită de bandaje, promițându-i că după ce se va face bine și va ajunge acasă, voi merge la nunta lui cu frumoasa Elena, după cum o descrisese el, Eugen îmi strigă numele și-mi făcu un semn cu degetul arătător de la mâna stângă de a mă întoarce, ca și când simțea că i se apropie sfârsitul, iar ultimele clipe din viață vroia să le petreacă alături de mine. Și-a întors capul în cealaltă parte să nu-i văd lacrimile provocate de durerile trupești și sufletești care-l apăsau tot mai puternic. M-am așezat pe același loc pe care stătusem cu ceva vreme în urmă și cât timp el îi ruga pe cei aduși de căpitan în vizită la răniți, să ne lase singuri, eu îl rugam pe Dumnezeu să-i mai dea zile de trăit ca nu care cumva să-mi moară în brațe. Își schimbase uitătura și culoarea pielii și mă gândeam la ce era mai rău. Și-a desfăcut cu greu nasturii de la cămașa ruptă pe jumătate scoțând cu grijă din partea stângă a unui buzunar interior o cruciuliță de vreun deget lungime, legată cu sfoară subțire de cânepă.

- Crucea aceasta a fost a tatălui meu... silabisind cu greu ultimele două cuvinte. E crucea Sfântului Arhanghel Mihail. Reprezintă recunoștința, patriotismul și iubirea față de semeni. Tata a primit-o de la Căpitanul Zelea Codreanu în 1937, la Năvodari, în semn de prețuire pentru tot ce făcuse pentru comuna noastră când au avut loc inundațiile din primavăra lui '37, când Șușița a ieșit din matcă și a luat-o prin sat la vale, măturând și trăgând după ea tot ce-i stătea în cale.

Când m-au luat în armată, în '39, după ce m-a condus până la poarta unității unde fusesem repartizat după încorporare, tata a desfăcut-o de la gâtul lui și a pus-o în palma mea, zicându-mi: „Mergi cu Dumnezeu, fiule, iar în momentele de cumpănă și de rătăcire sufletească, roagă-te Arganghelului Mihail, căci mare cuvânt are el de spus în fața lui Dumnezeu", strângându-mi mâna și sărutându-mi obrajii. Vreau să știi, Nicolae, că din ziua aceea, m-am rugat mereu în fiecare dimineață și seară lui Dumnezeu, chiar și atunci când stăteam în tranșee sau când eram acoperiți de pământ în urma exploziilor. De mine, nu mi-a păsat așa tare, dar mă rugam să le fie lor bine. Când o scoteam de sub cămașă și o strângeam în palmă, mă simțeam mai aproape de tot ce era sfânt și nevăzut pe acest pământ, iar pe cei de acasă simțindu-i mereu aproape de inima mea. După trecerea Tisei, într-o dimineață, înainte de marșul pentru recunoștere de teren, în timp ce îngenuncheam să mă rog, un ofițer rus m-a văzut și a vrut să mi-o smulgă cu forța de la gât, acuzându-mă că sunt fascist. I-am raportat imediat căpitanului și așa am putut-o salva din mâinile bolșevicului ăluia,care, după cum îmi tradusese un coleg care cunoștea foarte bine limba rusă, îl auzise vorbind cu ceilalți pe care-i avea în subordine, că mă va împușca și va raporta apoi Comandamentului de front că am vrut să fug de pe front. Căpitanul meu era din Vâlcea și-l cunoștea foarte bine pe tatăl meu, însă nu pot să-ți spun din ce împrejurări pentru că nu le cunosc nici eu. A căzut secerat de gloanțe la două săptămâni după acest dialog, în urma unui atac de noapte al nemților. Rușii încălcaseră regulile frontului, punându-ne pe noi în prima linie. Când vei ajunge în țară, tizule, du-i-o tatălui meu, Tudor Avramoiu. Lumea în sat îl știe de Doru Avramoiu. Este învățătorul satului, un tip înalt, bine făcut, cu mustață și părul puțin grizonant... așa l-am lăsat când am plecat în armată, dar poate că timpul cu greutățile lui ce a trecut peste lume, l-a mai schimbat, dar numele i-a rămas cu siguranță. Cheamă-l deoparte, cel mai bine la poartă, să nu audă mama, dacă mai trăiește săraca, pentru că o știu slabă de inimă, și spune-i că m-ai găsit plin de schije într-un spital de front, aproape de munții Tatra, și că i-am ascultat și i-am purtat cu sfințenie învățăturile date de el în această viață, scurtă de altfel, dar care am petrecut-o cu bucurie și laude împreună. Și el a făcut frontul primului Război Mondial luptând în bătălia dată pe Valea Jiului, sub comanda Generalului Dragalina.

În 1919, după eliberarea Budapestei de sub cizma țaristă, a fost decorat de Principele Ferdinand. Am încercat să-i calc pe urme și să nu-mi fac neamul de rușine așa cum niciunul din noi nu l-a făcut, dar simt că drumul meu își are potecile înguste în aceste momente. De mama nu mai știu nimic. Nu mi-au menționat-o în ultimele scrisori, fapt ce m-a făcut să cred că s-a prăpădit. La începutul anului 1943 îmi scrisese tata că-i foarte bolnavă și nu mai vrea să-și ia tratamentul. Fusese suspectă de cancer de când eram eu în primii ani de gimnaziu. Când am plecat militar, mi-a zis că moartea nu-i va putea închide ochii până nu mă va vedea înapoi, intrând pe poarta casei. Dacă aș știi că poți duce intactă acasă, aș înveli o lacrimă într-un petic rupt de la cămașa aceasta și i-aș trimite-o mamei. Parcă o văd în fața ochilor cu cobiliță în spate, cărând apă de la cișmeaua de la Podul Mic, cu noaptea-n cap să pună oala de pământ plină cu fasole, în curte la foc să fiarbă sau când ne aștepta seara în miezul verii să venim de la coasă, cu lapte proaspăt, abia muls și fiert pe pirostrii, într-un tuci mic si cănit, și cu pâine caldă abia scoasă din cuptor, rumenită și încinsă de ieșeau aburii din miezul ei când o rupeai pe din două, precum iasă din pământ toamna sau primăvara, după un ropot de ploaie rece.

- N-au intrat zilele în sac, Eugene, am încercat eu să-l îmbărbătez. Uită-te la tine cât ești de mare și voinic, și-apoi, Dumnezeu și-a luat câți a avut nevoie. Poate prea mulți. Pe tine te va lăsa la vatră. Te vei face bine și vei merge acasă, am replicat eu, ușor sensibilizat de cele spuse de el, făcându-l să iasă din starea de amorțeală sentimentală în care căzuse.

- Mă, Nicolae, dacă nu vrei să mă servești cu ce te-am rugat, spune-mi și nu este nicio supărare, dar nu mă duce și mă întoarce cu vorbele. Zi-mi direct, dacă da ori ba. Vreau să știi că eu nu am vorbit cu nimeni despre familia mea și nu am spus nimic nimănui din tot ce ți-am spus ție azi, căci pe aici pe unde mai rătăcesc și lupii, nu știi ce și cu cine vorbești și riști să te găsească alții a doua zi cu un glonț în țeastă, acuzat că ai vrut să evadezi și să rupi frontul.

Pe tine te-am simțit cu sufletul larg deschis de când ai dat foaia cor-

tului la o parte şi ai intrat la mine. Poate mă crezi nebun, dar ai o aură a ta mai specială, mai diferită de ceilalţi de aici. Eu nu m-am crezut în oameni de când am ajuns pe front. Într-o noapte, la Sevastopol, am văzut cum unul din soldaţii încadraţi la Compania din care făceam şi eu parte, a desfăcut ceasul de la mâna unui camarad neamţ după ce acesta fusese secerat de gloanţe, l-a băgat în buzunar şi s-a făcut nevăzut. M-a urmărit această imagine mereu şi tocmai de aceea ţi-am spus că nu am avut încredere în nimeni. Pe mine părinţii m-au educat într-un spirit creştin şi nu am făcut rău nimănui, nici cu fapta şi nici cu vorba. Cu gândul am mai greşit şi eu uneori şi am mai păcătuit, căci na, pământeni suntem, dar la violuri şi furturi nu m-am dat niciodată. Poate că Dumnezeu va ţine cont de lucrurile astea atunci când voi ajunge în faţa scaunului de judecată. Mai bine să mă ia Dumnezeu într-o clipă decât să mă lase să chinui aşa. Acum du-te. Nu vreau să-ţi mai fac rău şi ţie. Şi luându-şi mâna de pe mine, m-am ridicat încet, privindu-l cu oarecare amărăciune în suflet, că nu-l puteam ajuta cu nimic, şi am plecat. Mă simţeam un neputincios pentru că nu aveam nicio putere de a-l vindeca sau de a-i alina suferinţele sau poate, nu ştiusem eu cum să o fac. Când am ieşit, i-am spus căpitanului să cheme preotul frontului, să-l spovedească şi să nu-l lase să moară fără cele creştineşti. Deşi-l încurajasem că se va face bine, rănile-i erau prea multe şi prea adâncite în trup pentru a putea rezista în faţa morţii.

A doua zi dimineaţa, am aflat că au fost trimişi în ţară, el şi încă doi cu un avion de marfă, la infirmeria Aradului, dar niciunul nu a supravieţuit. Nu ştiu unde i-a fost îngropat trupul, dar m-am rugat mereu pentru sufletul lui, să fi ajuns în paza lui Dumnezeu.

Acum, vezi şi dumneata Părinte, cât cântăreşte viaţa unui om. Calculele noastre despre cât şi cum vom trăi, sunt total eronate. Către cine să arunci mănunchiul acesta de nenoroc şi cine poate fi socotit ca unic vinovat pentru toate cele întâmplate? Să fie oare mâna destinului, sau a…..

- Ne-am cam întins cu această spovedanie. Se aud voci pe la uşă. Cred că încep să sosească enoriaşii la slujbă, zise Popa Dumitru cu faţa în jos, neputându-şi lua ochii din pământ, întrerupându-l din confesiune pe Nicolae.

- Vor trebui să intre şi ei, părinte, căci slujba trebuie ţinută în zilele de sărbătoare, dar numai atunci când voi considera că am mărturisit tot ce aveam de mărturisit până în clipa când am hotărât să vin în faţa Sfântului Altar şi în faţa slujitorului lui Dumnezeu, care este preasfinţia voastră, căci spovedania, aşa cum spune în Sfânta Scriptură se face o singură dată prin mărturisirea sinceră de cele avute pe suflet şi nu în mai multe etape în aceeaşi zi doar din cauză că mai sunt şi altele de făcut prin casa Domnului. Azi-dimineaţă am venit la tine acasă. Voiam să îţi mărturisesc toate acestea într-un loc ferit de văzul altora.

Eram lângă poarta de la intrare, gata să o deschid când te-am auzit dialogând cu mama-soacra şi spunându-i despre planurile tale pe ziua de azi, după ce vei termina cu slujba la Biserică. Am auzit cam tot ce aţi vorbit, căci mama se mai şi bocea uneori cu voce tare de se auzea din drum. Aveam de mai multă vreme o bănuială că îi ajuţi pe cei din munţi, însă nu am avut niciodată certitudinea că o faci cu atâta uşurinţă şi cu atâta devotament. Stai liniştit părinte, în privinţa asta, căci nu voi scoate o vorbă la nimeni. În discuţia pe care aţi avut-o în curtea casei, te-am auzit vorbind despre o întâlnire în munţi cu un anume Avramoiu. Pe mine asta mă interesează cel mai mult. Nu ştiu dacă-i o simplă coincidenţă sau chiar există vreun grad de rudenie între cel menţionat de mine şi cel de tine, dar dacă-i tatăl sau fratele celui despre care ţi-am vorbit astăzi, te rog mult să-i dai cruciuliţa aceasta şi să-i povesteşti cuvânt cu cuvânt din tot ce ţi-am zis eu fără a face rabat de la vreun gând. Şi punându-i cruciuliţa în palmă, Nicolae se ridică de pe scaun, puţin amorţit, căută mâna părintelui, o sărută, după care îşi luă bastonul de mâner căutând drumul imaginar şi ieşi pe uşă, nu înainte de a se împiedica de colţul covorului şi de a da cu capul în tocul de la uşă. Făcând caţiva paşi dincolo de uşă salută din cap pe cei care veniseră la slujbă, îşi scoase chiştocul din buzunarul drept de la haină, îl reaprinse cu un chibrit, după care se porni pe drum la vale, spre casă, pe marginea drumului, verificând cu bastonul fiecare piatră, ba în stânga, ba în dreapta ca şi când îi erau prietene de o veşnicie şi le salută zâmbind, cu câte o vorbă, mormăind atunci când se mai împiedica de ele.

Popa Dumitru, înmărmurit de cele aflate, stătea pe scaun cu faţa spre pământ şi palmele strânse pe tâmple, cerând parcă un răspuns la toţi sfinţii care-l priveau de prin icoane. Pe obraji se putea zări foarte uşor brazda a două lacrimi uscate până jos spre vârful bărbiei. Începuseră să-l răscolească iar gândurile şi amintirile cu care ani de-a rândul a purtat şi încă mai poartă bătălii asidue.

Se vedea pus în faţa greşelilor pe care le făcuse faţă de fata şi ginerele său, faţă de soţie, de copii….de lumea întreagă pe care o cunoscuse şi o slujise cu dăruire şi închinare, dar totodată se regăsise parţial în evenimentele relatate de ginerele său, vizavi de fiul bunului său prieten Avramoiu. Una dintre scenele prezentate de Nicolae, semăna în exactitate cu cea a lui, când, înainte să-şi ia rămas bun de la cei doi fii care urmau să-i plece pe front, l-a chemat la el, într-un loc mai retras, pe cel mare, dându-i Crucea Arhanghelului Mihail, pe care şi el o primise de la Căpitanul Codreanu în 1937, la Năvodari, de unde-şi cumpărase şi cizmele din piele de antilopă îmblănite cu puf de pinguin.

Ghinionul vremii făcuse ca băiatul cel mare al părintelui Dumitru şi cel al lui Avramoiu să nu se mai întoarcă acasă de pe front, nici vii, dar nici morţi. Nu exista nicio coincidenţă de nume şi nici de prietenie vizavi de ce-l întrebase Nicolae.

Tudor Avramoiu era unul dintre cei mai de seamă prieteni ai părintelui Dumitru. Amândoi făcuseră frontul în Primul Război Mondial, după care s-au înscris în Mişcarea Legionară a Căpitanului Codreanu. După venirea Comunismului la cârma ţării, o parte dintre ei au fugit în munţi formând acolo o adevărată rezistenţă împotriva sovietizării ţării, aşteptând să vină americanii. Avramoiu a fugit şi el în munţii Vulcan şi de acolo trecând în Parâng, în Muncel, unde a şi rămas, iar Popa Dumitru rămăsese în sat să aibă grijă de Biserică şi să ducă mai departe învăţăturile Evangheliei, printre sătenii lui, de care, aşa cum o spunea mereu: „ M-a legat Dumnezeu cu lanţurile de veşnicia acestui sat”.

A luat cu grijă acel obiect de preţ pe care îl înmânase ginerele său şi l-a învelit într-o batistă curată, rămasă la unul din sfeşnice de la ultima înmormântare, în care a pus şi câteva bucăţi de anafură, muiate-n vin, după care s-a îndreptat spre icoana Maicii Domnului, a aprins două lumânări, închinându-le pentru sufletele celor doi, mergând apoi şi îngenunchind în faţa icoanei Sfântului Ierarh Nicolae, ocrotitorul orbilor şi celor nevoiaşi, spunând Tatăl Nostru, şi-a şters cu mâneca de la cămaşă lacrimile şi deschizând larg uşile de la intrare, şi-a poftit enoriaşii să intre în Biserică, iar clopotele se auziră din nou bătând către sat, parcă mai dezmorţite ca niciodată.

■

Ion GOCIU

Căsătorie pe furiș

De întâi aprilie, ziua păcălelilor, când Bebe se întoarse de la unitate, găsi pe masa de acasă plină de cărți, un plic frumos, din hârtie velină, ce conținea precis o scrisoare pusă de doamna proprietăreasă Marta și așezat cât mai la vedere. Pe fața plicului la destinatar, era trecută adresa lui; un scris frumos pe care-l cunoștea, iar la expeditor era doar o semnătură indescifrabilă.

Cu duioșie, fiindcă știa de cine-i expediat, mângâie plicul, îl sărută și fiind convins că nu-i păcăleală de 1 Aprilie, sperând într-o revenire a sentimentelor, se apucă să-l deschidă cât mai ușor posibil, să nu-l deterioreze, parcă și acest gest ar fi contat!

*

Dragul meu Bebe,

Am suferit destul, că fără voia sufletului meu am întrerupt contactul ce ne legase sentimental și nici măcar formal nu ți-am răspuns la atențiile tale: mărțișorul și prima scrisoare sinceră prin care îți destăinuiai dragostea ce mi-o porți. După cea de a doua scrisoare, care a fost deschisă mai întâi de sora mea Milica, lucrurile s-au schimbat. A citit-o în lipsa mea și a fost atât de impresionată, încât, considerându-se părtașă că s-a implicat unde și când nu trebuia, s-a simțit prost și a plâns când a văzut la ce sacrificii recurgi tu. Se simțea vinovată față de mine, de ignorarea dragostei ce ne-a legat, și atunci precaută să nu se întâmple ceva rău amândurora, a insistat și m-a determinat să-ți scriu, că îndată trebuie să rupem legătura. M-a luat în brațe și plângând, sărutându-mă, mi-a zis:

„Răspunde-i fată la scrisoare și căsătoriți-vă chiar în vara asta. Noi, eu cu Gigel, vom fi nașii voștri și vă vom cununa!”

Acum, eu și soră-mea suntem de acord cu ideea ta să facem căsătoria civilă aici, departe de locul suferinței familiei mele, unde nu ne știe nimeni, în special pe tine; să ne cununăm într-o bisericuță de lemn, că numai din acestea sunt prin localitățile astea și masa o vom organiza la cantina întreprinderii care are o sală încăpătoare, unde au loc toți prietenii care-i avem și sunt mulți. Aici nimeni nu știe cine și de unde ești tu și vom ține secret faptul că ești ofițer.

E bine că te-ai planificat în concediu în luna august. Până atunci putem strânge ce mai avem nevoie pentru o mică gospodărie, că sunt necesare multe lucruri prin casă. Tatăl și mama ta ți-au promis că ne ajută, că de la mine nu-i nicio nădejde. În privința depunerii actelor de căsătorie, m-am interesat, și te anunț ca să știi că este nevoie să așteptăm cel puțin zece zile după depunerea lor, că așa-i regula. Eu mă ocup de rochia de mireasă, de voal, iar la Oradea îmi fac o pereche de pantofi albi cu toc italian, că așa-i moda acum. Cum ai zis, tu să vii cu verighetele și, zic eu, vreun cadou pentru nași. Nu că n-ai și tu, dar îți spun să ai în vedere chestiunea asta, că așa am văzut că-i obiceiul pe aici.

De-acum consideră-mă soția ta și ai încredere că ce dorești îți aparține în exclusivitate și-ți voi oferi la prima întâlnire. Aici am fost curtată și mai sunt, că nimeni nu știe ce-i în sufletul meu; la toți le răspund frumos, dar numai atât.

Scrisoarea continuă cu multe detalii și se încheie cu sărutări fierbinți și e însemnată cu o lacrimă, din multele izvorâte și adunate sub bărbiță, amprentă, dovada fiind semnătura întinată.

*

La 4 august, zi care cădea în anul acela într-o sâmbătă, cei doi îndrăgostiți și-au unit destinele într-o lume străină de locurile lor natale, dar îngăduitoare. A doua zi, în localul cantinei a avut loc masa și n-au lipsit cei din conducerea întreprinderii unde erau angajați, „că așa-i acolo obiceiul”. În afară de nași, din partea rudelor însurățeilor nu a participat nimeni.

*

Când s-a întors din concediu la unitate, Bebe n-a venit cu mâna goală. A depus la biroul cadre, cum era regula stabilită, o copie de pe certificatul de căsătorie. Când l-a văzut, șeful de birou, care înainte de a fi ofițer fusese miner și cunoștea locurile, i-a zis:

-Bă, locotenente! De pe aici n-ai găsit și tu vreuna și te-ai dus tocmai la dracu în praznic? Dacă știai că faci actul ăsta de ce n-ai spus nimic despre însurătoare când ți-am dat ordinul de serviciu să pleci în concediu? Fraiere!... Primeai zece zile de permisie în plus peste cele 25 câte ai avut drept de concediu. Puteai să-ți plimbi consoarta pe unde voiați, cum fac toți tinerii în luna de miere! Acum… s-au dus. Cred că la prânz ne inviți la „Gică Chiorul” să dai ceva cu ocazia asta!

- Asta să fie paguba mea în viață! Vă las și raportul pentru locuință că la toamnă mi-o aduc în garnizoană.

- Păi n-ai adus-o?

- Nu, că are serviciu și ca să ia prima pe acest an mai stă două luni. Salariul ei este de două ori mai mare ca solda mea, și prima pe care o va primi este substanțială și necesară pentru doi începători în căsnicie.

- Bă, ascultă-mă pe mine! Fă imediat raport de mutare la Beiuș unde-i o garnizoană mare ca și aici, că încep mutările de toamnă. Băița îi aproape, dacă zici că are serviciu așa de bine plătit și poate face naveta.

- …

A fost ultimul sfat al șefului de cadre, la care Bebe n-a mai răspuns nimic, fiind mulțumit în sinea lui că, precis se va ști în Comandament că el s-a căsătorit cu o moață care a lucrat într-o întreprindere minieră de mare importanță pentru țară.

■

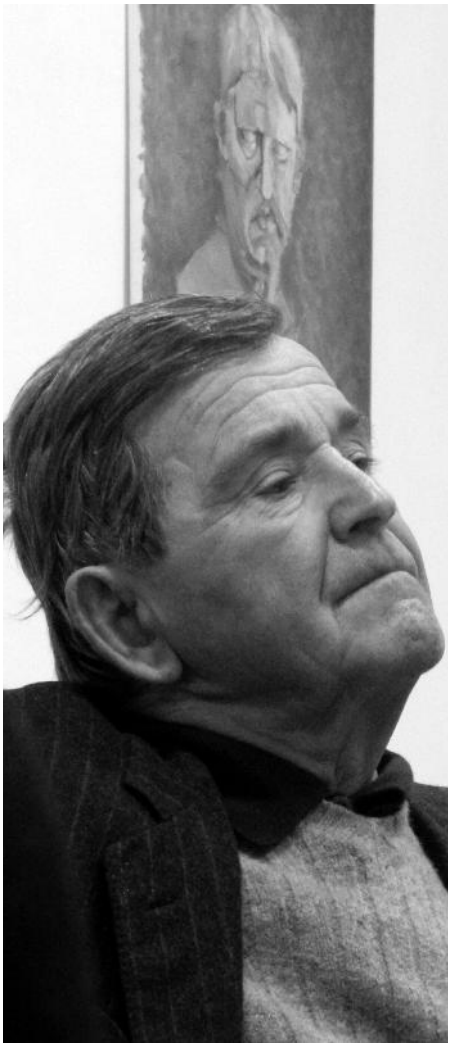

Ion TRANCĂU

Poezia ardeleană și Unirea

Fără istorie, literatura se asfixiază! Este un enunţ tranşant şi credibil, asertoric şi expresiv, lansat de scriitorul Marin Preda. Unirea cea Mare de la 1 Decembrie 1918 rămâne un eveniment istoric crucial, de anvergură şi importanţă naţională şi europeană pentru România şi pentru poporul român, greu încercat, secole de-a rândul.

Evenimente social-istorice şi politice, tragice pentru existenţa românilor din Transilvania, răscoala de la Bobâlna, 1437, războiul ţărănesc condus de Gheorghe Doja, 1514, răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan, 1784, revoluţia de la 1848 în frunte cu eroi precum Avram Iancu şi Andrei Mureşanu, Memorandum-ul din anul 1892, i-au inspirat pe autorii celebrelor documente imortalizate cu literele străbune ale limbii latine: Unio Trium Nationum, Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae şi Memorandum.

Vicisitudinile îndurate vreme de o jumătate de mileniu de către românii ardeleni justifică şi inspiră militantismul, patriotismul şi mesianismul poeţilor Ion Budai-Deleanu, Andrei Mureşeanu, George Coşbuc şi Octavian Goga, care, după corifeii Şcolii Ardelene, Samuil Micu, Gheorghe Şincai şi Petru Maior, au făcut din operele lor adevărate arme de luptă pentru emanciparea social-politică, naţională şi culturală a românilor.

Accentele militante, patriotice şi mesianice ale poeziei ardele sunt sugerate de titluri poetice cu mesaj, forme şi stiluri adecvate, autentice, de veritabile ode şi imnuri, de meditaţii şi elegii: *Un răsunet (Deşteaptă-te, române) de Andrei Mureşanu, Ex ossibus ultor, In opressores, Poetul* şi *Noi vrem pământ de George Coşbuc, Rugăciune, Noi, Oltul, Ne cheamă pământul* şi *Cântece fără ţară Octavian Goga*.

La un an de la Marea Unire, în anul 1919, Lucian Blaga vibra altfel în context liric european modernist, coarda expresionistă a *sentimentului cosmic şi a fiorului metafizic*, după cum observa cu justeţe Ov. S. Crohmălniceanu, *hulitul* critic literar român din tranziţia noastră prelungită şi imundă. Prin Lucian Blaga, poezia ardeleană a relevat şi revelat ca o cutie de rezonanţă inedită şi novatoare cu partituri lirice profund filosofice. Lucian Blaga venea astfel cu un alt timbru, mesaj şi stil poetic, sincronizându-şi lira cu acordurile moderniste şi avangardiste europene de rezonanţe germanice. Titlurile volumelor sale de pozii sunt, de asemenea, semnificative şi concludente: *Poemele luminii, Paşii profetului, În marea trecere, Lauda somnului, Nebănuitele trepte* şi *Mirabila sămânţă*.

La debutul lui editorial bivalent, cu poziile din volumul *Poemele luminii*, şi cu afonismele din volumul *Pietre pentru templul meu*, marele istoric, savantul de renume universal, Nicolae Iorga a exclamat, exaltat de acest debut literar genial cu o binecuvântare celebră:

Fii binevenit, tinere ardelean!

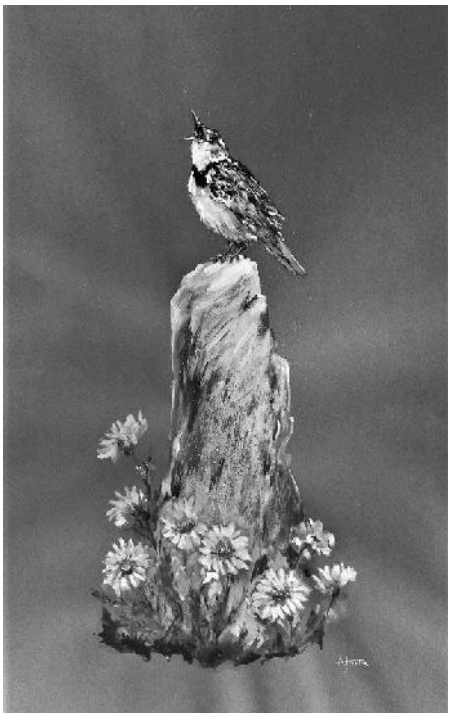

Florian VĂIDEIANU

Călător prin două milenii

Ionel împlinise zece ani și ca să-i facă pe plac, tatăl său cumpără o pereche de cai și o trăsură, știind cât de mult iubește băiatul animalele. Când trecea pe uliță câte o căruță a vreunui gospodar, Ionel ieșea la poartă să admire cabalinele. După ce venea de la școală, alerga la locul „ Dintre vii“, unde păștеau caii, doar așa ca să le privească libertatea. Într-o joi de dimineață – zi de târg – după ce se treziseră cocoșii, nea Mitru se ridică din pat, puse mâna ușor pe umărul copilului, fără să-l sperie din somn și îi zise încet:

– Ionele, hai, fă ochii mari că plecăm la oraș. Mergem să vezi și tu lumea din trăsură. Te duc și prin Piața Mare să-ți arăt masa unde-mi vând eu vasele, trecem și pe la Coloană, minunăția pe care a lăsat-o Brâncuși oamenilor. Mai avem o treabă la Tribunal. Suntem martori la procesul cu Goghel, care a necinstit fata morarului. I-a promis că o ia de nevastă și acum nu mai vrea. Nu știu ce l-o fi apucat pe băiat că de muncit muncește, a fost și brigadier pe Șantierul Bumbești-Livezeni, în Defileul Jiului. Cred că a intrat alta pe fir, că băiatu’ îi frumos.

– Tată, eu ce trebuie să spun?

– Mă, să zici doar adevăru’, numai ce știi și vezi ce te mai întreabă judecătorul.

Deschiseră porțile cele mari, se urcară în trăsură și porniră spre oraș. Ionel, mândru nevoie mare, stătea așezat pe capra trăsurii, lângă tatăl său. Păcat că din cauza întunericului nu-l vedea nimeni, dar nu-i nimic, la întoarcere toți vor fi cu ochii holbați, ca să-i vadă venind. Acum se gândea cum să ajungă mai repede la oraș. Era pentru prima dată când mergea la Târgu-Jiu. Îl știa doar din auzite. Caii mânați la trap cu mișcări blânde, purtau hamuri noi, din piele. Biciul ținut de nea Mitru era doar așa, de decor. N-ar fi lovit animalele pentru nimic în lume. Trăsura sălta ușor pe arcurile sale elastice. Ionel se ținea bine de haina din dimie a tatălui său, atent să nu cadă din mers. Ce fericit ar fi acum dacă l-ar vedea și colegii lui de clasă. Trecură și podul de fier de peste Jiu, trăsura coti la dreapta, unde era locul destinat staționării atelajelor venite la piață. Mulțimea aflată la cumpărături îl ameți pe băiat, neobișnuit cu aglomerația orașului. Observă și câțiva consăteni, veniți să-și vândă vasele din lut. Alții strigau: „lapte proaspăt“, „luați ouă“, „marfă bună de Galați’, dai un leu și iei un braț“.

– Tată, aici se fac banii, când mai venim, aduc și eu vasele pe care le-am lucrat.

Înălțimea Coloanei Infinite îl ului pe băiat. Se apropie de ea cu sfială, o cuprinse în brațe cu mâinile sale mici, ca să-i simtă sufletul. O îmbrățișă așa cum făcea cu bunica lui. Cu urechea lipită de metalul rece, Ionel percepea toate vibrațiile produse de mișcarea curenților de aer ce se strecurau timizi printre modulele monumentului. Aici timpul era suveran, el fiind regele. Ridicând privirea spre vârful coloanei, Ionel simți cum aceasta stătea înfiptă în cer, chiar lângă îngeri, acolo unde păcatul nu există. Închise ochii și se întrebă în gând: „cine o fi fost și Brâncuși, ăsta?”.

■

Drum spre împlinire

În orașul lui Brâncuși, în renumitul Liceu „Constantin Brăiloiu”, tinere talente fac primii pași în artă, îndrumați îndeaproape de profesori, artiști plastici consacrați. În clasa a XI-a B a secției de arhitectură din această instituție de învățământ se pregătește, printre alte tinere talente, eleva Andreea Elena Cosacu, care în această primăvară împlinește 18 ani. Visul ei este de a deveni arhitect, pentru care i-a îndrăgit pe meșterii populari ai caselor țărănești și creatorii cu viziune îndrăzneață a imobilelor urbei noastre.

Desenele ei, ascunse într-un album, sunt creații artistice, realizate viguros și atractiv, după o imagistică hrănită din visul ei de a fi arhitect.

Îi urăm mult succes în îndeplinirea dorinței sale artistice și să revină ca arhitect în urbea în care a copilărit și a învățat!

Florian Văideianu

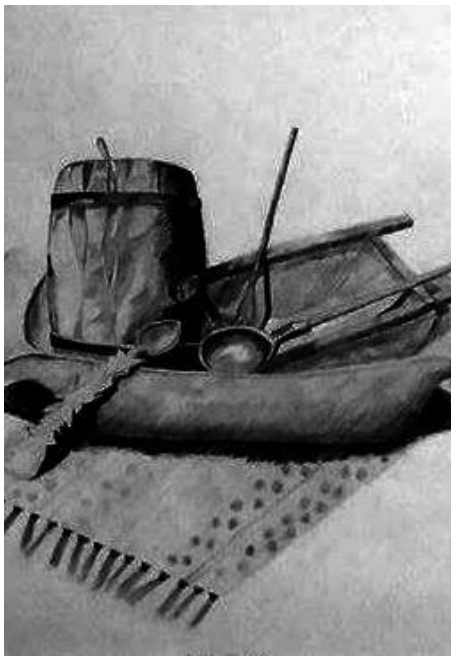

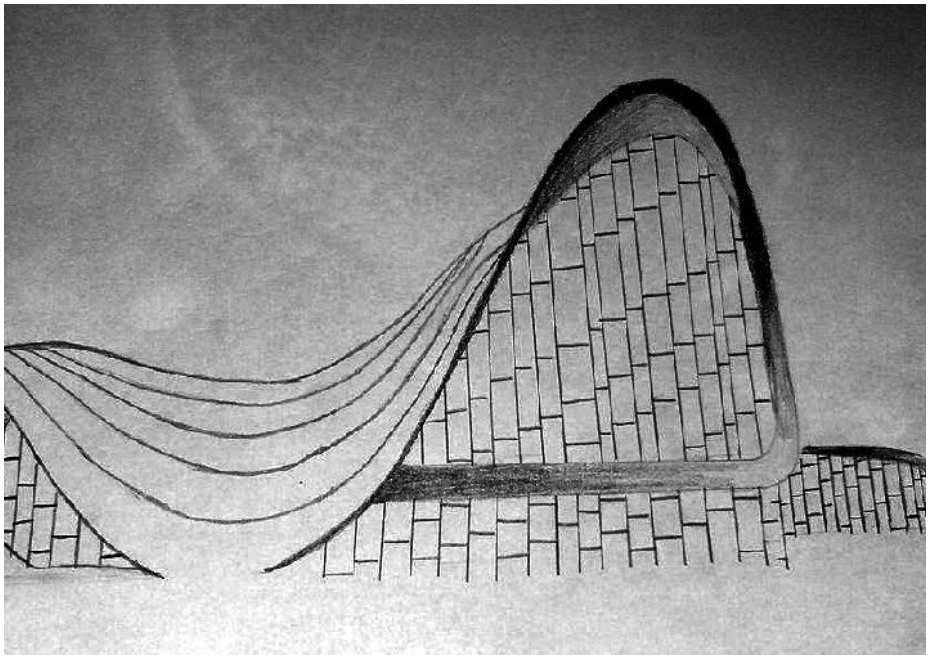

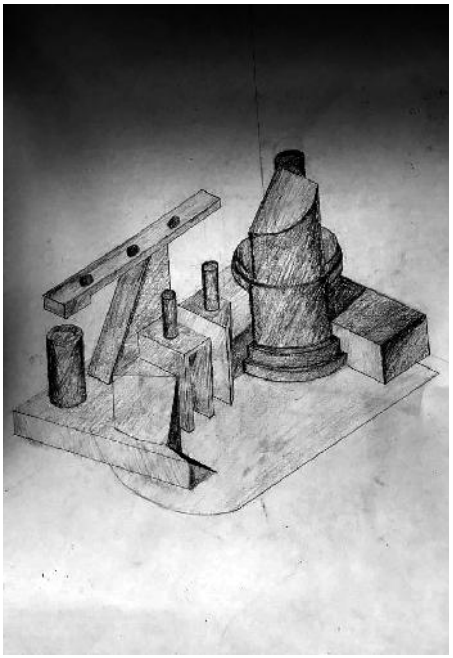

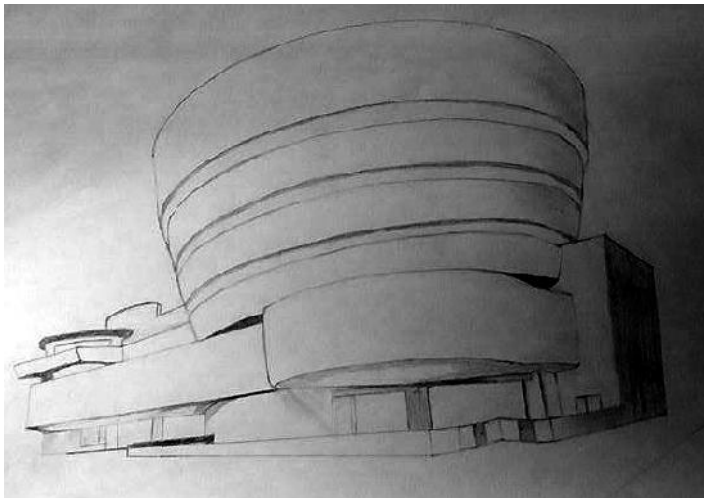

Un exemplu concret de artă contemporană

Expoziția de pictură ”Menajeria NEXT REGN”, sub semnătura artistului plastic Florin Hutium, vernisată în data de 26 aprilie 2018, la Galeriile Municipale de artă, rămâne un moment de bucurie vădită în privirile vizitatorilor la întâlnirea cu harul și cu mesajul artei plastice. Lucrările reprezintă un exemplu concret de artă contemporană, o căutare firească a artistului în zone destul de alambicate cu simboluri diverse, cu un caracter eclectic reușind să propună compoziții armonioase prin mesaj, culoare și tehnică. Stilul abordat în ultima vreme evadează din decorativismul bidimensional cu mesaje vizuale de tip politeist zoomorf egiptean propunând o altă zonă a fantasticului și cochetând cu steampunk-ul, curent contemporan care dezvoltă o lume ludică dintr-o era a fumului, industrialului empiric, un bestiar zoomorf completat de elemente biomecanice. Hutium completează cu succes această arcă vizuală, cu teme originale, titluri eclectice, combinații plastice gândite pe suport cu mult talent, culori exaltate care amintesc de fauviști, suprapuneri grafice bidimensionale, contururi concrete, compoziții decorative și alte mijloace de expresie.

Cătălin NEGREA

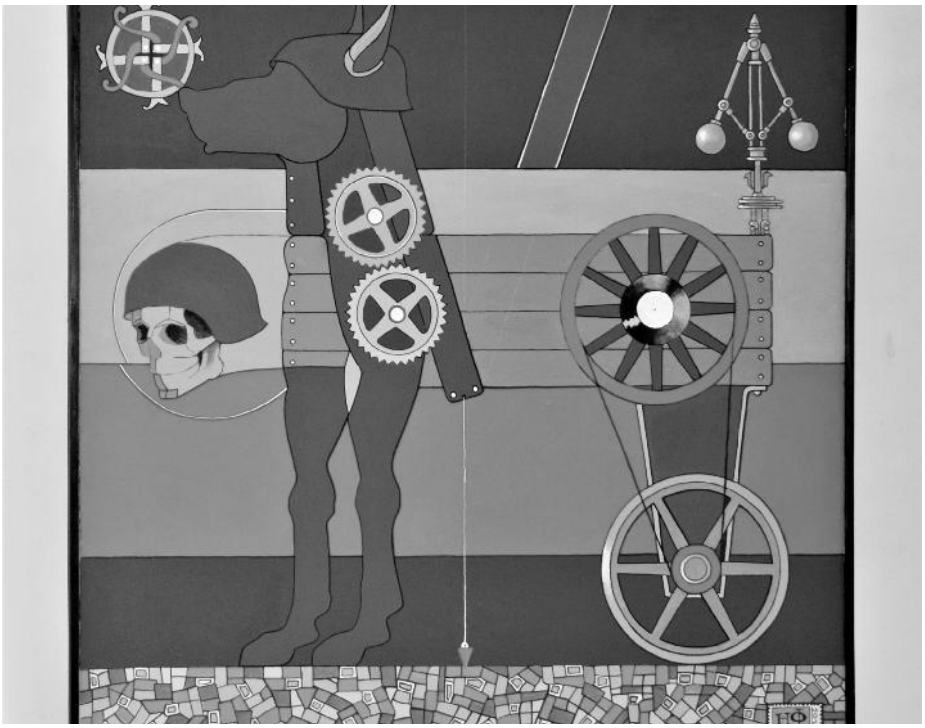

Cătălin NEGREA, Lazăr POPESCU, Valer NEAG, Florin HUTIUM și Adrian TUDOR la vernisaj

Abordarea discursului alegoric subiectiv transcende dincolo de structurile imaginarului și ale fantasticului. Evocarea unor sentimente de speranță sau disperare, de bucurie sau suferință este ancorată într-o metafizică cromatică proaspătă și pură. Transformările posibile ale elementelor primordiale, creează compoziții complexe ale căror interpretări pot fi mesaje amestecate în personaje spirituale. Fantezia stă sub controlul unei semiotici experimentale desprinse din lectura prietenilor Durand și Bachelard. Cei doi filosofi au dresat muzele plutitoare să zboare deasupra șevaletului pe care după ritual șamanic am răstignit pânza.

Tensiunea și ambiguitatea dispar lăsând locul desenului încărcat cu mesaje clare, luminoase, la vedere. Pe plaja autocunoașterii valurile oceanului paranoico-critic aduc forme și mesaje paradoxale, pictorul curăță, distilează, înnobilează fiecare formă înaintea folosirii.

Prezentarea datelor brute ale realității se constituie într-un fenomen meta-conceptual benefic și aluziv. Pânzele devin spinări de zei acrobați pe care pictează aripi, păsări și flori. Simboluri ale plutirii și zborului planat susțin povestea obiectelor printre nori mergătoare. Cromatica exaltată baleiază între fovism și expresionismul german, reușind să aducă privitorului senzația de necoborâre și de neîmpământenire a metaobiectelor pe care le botează cu nume bizare. Corpurile plutitoare devin elegante, simetrice, echilibrate, sfidând legile pământești ale gravitației . ca un act perfect normal obiectele plutitoare se șlefuiesc între ele pentru a deveni perfecte.

De la concret la fantastic traversând apele curate ale fluviului imaginațional pătrundem în albumul iconografic al mașinăriilor absurde. Călătoria fantastică în acest imaginațional urmărește transferul desenelor originale într-o reconfigurare a structurilor proiectate, în obiecte conceptuale cu aspect mașinistic. Aproximativ funcționale aparținând unui regn viitor. Printre sistemele de angrenaj se simte încordarea arcului muscular reprezentat ca un concept organic de succesiuni cinematice.

Florin HUTIUM, 13 April, 2018

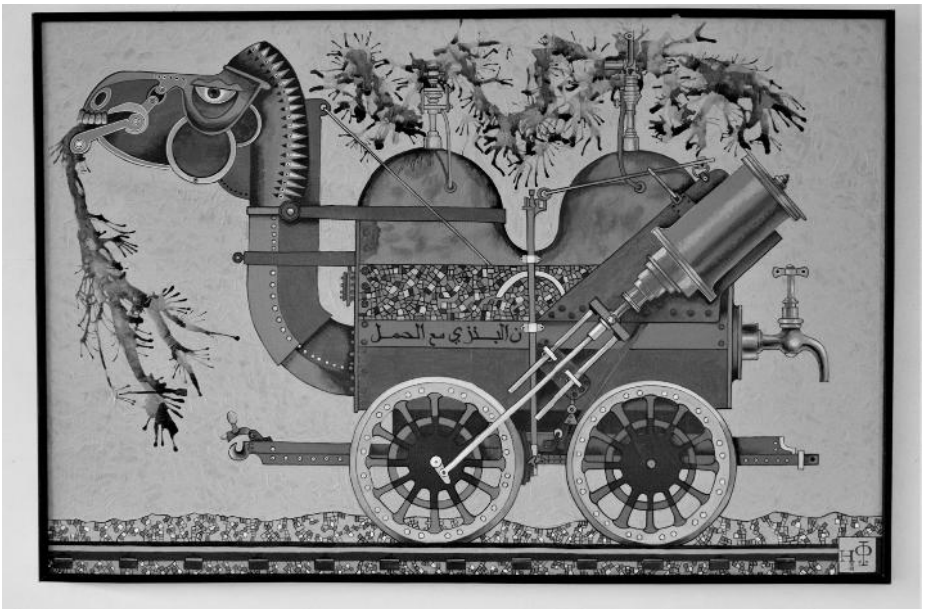

Rodica PĂUNA

Lectură în surdină (cosmică)

Cu volumul ”Surdină cosmică”, apărut în 2018 la editura MJM Craiova, condusă de regretatul prozator Jean Băileșteanu, bun prieten al autorului, poetul Romulus Iulian Olariu împlinește ”cărți douăzeci” și ani însemnați de explorare și de trăire a cuvântului viu, lucrător și creator, de-a lungul cărora a plămădit și a traversat, ca poet, filolog, profesor, parcursul labirintic al unui lung pelerinaj prin ”reînnoite infiniri”, conștient de exuvii și avataruri, de rătăciri și asceze, de curgerea cu sens și obligatoriile popasuri contemplative.

Ca și în celelalte volume, decriptarea construcției lirice, de multe ori dificilă, fie prin prezența simbolurilor ermetice, fie prin densa țesătură ideatică sau numeroasele ambiguizări ale expresiei, valorificând bogate surse livrești din care nu lipsesc mitul și legenda, perspectiva filosofică, ezoterismul, ocultismul, tradițiile inițiatice, obligă lectorul la o experiență culturală, dacă nu egală, cel puțin învecinată, fără ca bogata imagerie plasticizantă să excludă percepția de prim nivel, emoțional, căci există o sinceritate a confesiunii care atinge omenescul în sensul cel mai adânc, plasând ființa în intimitatea cosmică a arhetipurilor și în proximitatea divinului. Dorința de înălțare a conștiinței căzute este de altfel o constantă a spiritualității actuale, acutizată de criza de valori a omului modern, rezultatul vizibil, de multe ori sufocant și exasperant, fiind amalgamul gnostic-ezoteric al religiozității de tipul New Age, explicabil prin nevoia de umplere a vidului lăuntric generat de existența laică și de excesul de raționalism, prin secularizarea ereziei și apetența pentru crearea de noi mituri fondatoare, ceea ce nu înseamnă la urma urmei, privite fiind lucrurile prin prisma automistificării narcisiste ce atinge la omul contemporan excelența, decât că putem crea oricâți zei dorim, după chipul și asemănarea noastră. În poezia lui Romulus Iulian Olariu nu întâlnim însă obișnuitul mozaic de credințe, rituri și practici milenariste, ci un sincretism originar, de care se ia act printr-o cultură solidă, care atinge raportarea la timp și spațiu, la ontogeneză, la științe și arte, și care dezvăluie o filozofie a existenței ce configurează ”omul total” eliadesc, om ce ”nu trăiește numai într-o lume istorică și naturală, ci și într-o lume existențială, privată și într-un univers imaginar”. O nostalgie a originilor, o continuă aspirație metafizică redescoperă sacralitatea lumii, revelată în rostirea incantatorie, în mantră și descântec românesc, în plăsmuiri orientale, în modelarea lumii de lut după tipare eterice, în arhitectura inspirată, ocultările alchimice și crâncenele golgote mângâiate de văluri înmiresmate.

Cosmosul poetic se structurează pe câteva niveluri de referință, atent orientate spre o convergență a sensurilor ultime într-un demers unificator, totalizant. Înainte de toate, relația cu universul este o relație cu logosul, iar poetul este un Demiurgos care ”face” lumi, indiferent de avatarul său: ”adolescent numinos/ luminos/ pe străvechiul scaun scund (ce/ se înșurubează subtil în/ destin/ fie la masa de scris) – Noi răsăriri, ”alchimist inspirat”(…) ”Poetul/ tot extrage temerar,/ Pietre Vii din lapidar,/ cioplind din singular trunchi/ ochi și nișă. La fruntar:/ Piatra ce vie din unghi” (Analogii), cunoscător al formulei deținătoare de ”sămânță a nemuririi” - ”a fost odată ca niciodată,/ că, și de n-ar fi, tot s-ar/ povesti” (Hyraniagharba). Poezia este o logotopie, lumină primordială concentrând toată informația lumii, anulare a binomului spațiu – timp, emanație a spiritului viu, anistoric, permițând glisarea ”din Universuri spre Multivers, și invers”. Existența este logocentrică, Ontos este egal cu Logos, spațiu al creației continue și al interiorității absolute, așa cum îl evidențiază Jung în expresia mandalei. De fapt, avem de a face cu o perspectivă profund romantică, deoarece nu se poate manifesta

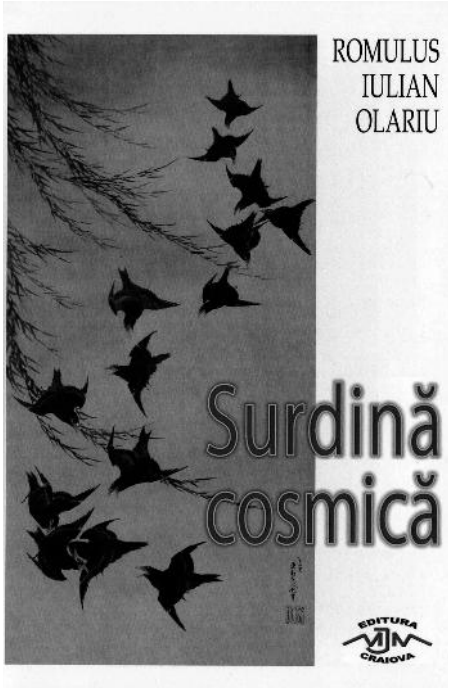

această nevoie de plenitudine decât într-un etern spirit juvenil, capabil să proiecteze triada homo ludens-homo faber-homo aestheticus în sinteza Homo Princeps (la mare distanță de ”opera seria”) și într-un perpetuu Iocari serio renascentist.

Logotopia impune și adoptarea unei viziuni de tipul coincidentia oppositorum, identificabilă în ”schimburile subtile” provocate de invocatul ”chiasm optic”, funcționând în macro - și microunivers, în autohtonism și universalitate, în numele Altus Sacer (contopind înaltul și adâncul, sacralitatea și blestemul), în phantasia sublimată și ermetică generată de erosul alchimic din Atalanta fugiens (”Remembrances”), în străvechiul tipar al stâlpului cu intarsii spiralate, imagine a șerpilor încolăciți pe caduceu - ”șerpii gemeni (albul și negrul)” care ”coboară, pe pământ ori urcă/ la cerurile înalte/ mereu”, în ”alunecătorul disc/ tai-chi, din punct spre virgulă și/ de către virgulă, totdeauna/ aproape, într-un cu totul alt/ punct”, în fețele aparente ale monedei/ monadei umane și cosmice: ”Avers: Zori. Stea/ strecoară argint prin ciur./ Revers: smarald fin,/ sclipitorul Luceafăr./ Chindie. Prag. Amurg sur”(Efigie).

Corolarul structurilor fractalice, ce susțin viziunea unitară a poeziei ca demers inițiatic, este ”surdina cosmică”. Există, desigur, în toată creația lumii, o realitate afectivă cu largă proiecție în lirica filosofică a nostalgiei increatului, care se configurează într-o poetică a tăcerii. Starea lirică din cartea lui Romulus Iulian Olariu vizează însă, nu tăcerea absolută, mutenia haosului inform, a nonexistenței, ci surdina, ca semnal al instaurării ordinii cosmice, al preexistenței Logosului și ca arhetip al protoexistenței paradisiace, în contrast cu distopica, alienata, zgomotoasa lume nouă: ”Am știut mereu să-mi armonizez ritmurile/ subtile ale ființei, prin ape subtile de/ vers,/ după ro(t)irea aștrilor pe bolta cerească,/ ascultând concentrat marea surdină/ cosmică/ și glisada splendid spiralatelor galaxii/ din uriașul, infinitul/ Multivers” (Confesiune). Marea, seducătoarea surdină cosmică este stare epifanică și realitate euharistică (”veți simți, prin vibrația subtilă dintre purele cristale,/ cât v-am iubit”- Consiliu), este însemn al nobleței de spirit ce dezvoltă un câmp semantic mai amplu decât al sunetului, incluzând

Romulus Iulian OLARIU

acalmia, atenuarea, tandrețea, blândețea, delicatețea. Totul este atenuat, evanescent, edulcorat, catifelat, filtrat prin vis sau mierie lumină autumnală, transă contemplativă, extaz mistic. Ritmurile sunt încetinite, gesturile au o lentoare gravă și tandră, imaginile se succed în structuri scurte, aliterația susține textura de catifea sau văl străveziu a limbajului: ”Fiori. Sibile/ delfice. Trei Grații. O,/ Boticelli! Bat/ rar, stins, aripi elfice:/ amânarea sfielii! (Chemarea purității). Sensibilitatea și delicatețea sunt oglindite și de preferința pentru cizelarea versului în forma stilizată a artei japoneze, poetul experimentând desenul elegant al metrului dodoitsu sau al unor specii concentrate precum tanka și haiku-ul.

Nu lipsește pe alocuri un sumbru ton oracular: ”Se reîntorc anii cei mari/ din veșnicie, dilatat/ Timp comprimă, iar, durata,/ se strâng din nou funii la par -/ Pasărea Măiastră, în vârf,/ adastă. Un glas șoptește limpid: arretha rhemata,/ dictând omenirii alt fel/ de trist și dureros calvar” (Elegie). Poetul, de altfel, se disipează la rându-i în logotopiile create: ”Poet, călător/ fără bagaje, mereu urci/ alt Tibet; ultima,/ grea bravură: să dispari/ (de tot) în scriitură” (Finis coronat opus). Dar, cu toată ”tristitia mundi”, asumată de omul conștient de experiența calvarului, impresia generală este a unei benefice incursiuni în cultură și în vis, acolo unde se sedimentează structuri străvechi ce dau coerență lumii din noi și din afara noastră, lectorul având privilegiul de a asista, de a fi martorul visului revelator, explicativ pentru viață, definit ca atare de Albert Béguin, care se poate să fi visat și el marea, seducătoarea surdină cosmică: ”Ritmul vieţii onirice, din care se inspiră şi ritmurile artelor noastre, poate fi acordat cu mersul veşnic al astrelor sau cu pulsaţia de la începuturi, care a fost şi a sufletului nostru înainte de cădere. Şi, pretutindeni, poezia îşi trage substanţa din substanţa visului.”

Romulus Iulian OLARIU și Nicolae DRAGOȘ

Adina UNGUREANU

Regina din SABA

Aveam ceva de scris și….aveam nevoie să scriu ceva însă așteptam momentul potrivit, clipa magică în care regina din Saba își va fi dus povestea vieții sale zbuciumate până la capăt și se va fi așezat discret, învăluită în mister lângă masa mea. Ea va deveni muza mea de îndată ce va înceta să fie muza propriei fiice pentru că și eu, la fel ca și aceasta din urmă, am nevoie, alături de inspirație și imaginație, de un strop de nebunie. Pe de altă parte, după ce ai cunoscut-o pe regina din Saba, confruntarea cu ea devine inevitabilă. Trebuie înfruntată, trebuie să te descotorosești de ea, trădând-o prin scris pentru a putea trece la noi povești. Saba te trece prin filtrul iubirii, al nebuniei, al curajului și te readuce în realitate total purificat.

Carte de memorii a lui Jacki Lyden, Fiica reginei din Saba (Editura Humanitas, București, 2012) este un roman-metaforă al unei suferințe ce este trăită intens și povestită la maturitate cu doar o aparentă detașare. Analizat contextual, titlul pare doar un simbol al declanșării nebuniei mamei. La vârsta de 34 de ani, Dolores (nume ce sugerează suferința, predestinat parcă), mamă a trei fetițe, divorțată de soț și recăsătorită cu "Doctorul", apare în camera lui Jacki, învesmântată în cearșafuri, declarându-se "regina din Saba". Deși, de fiecare dată această metamorfoză anunță o nouă criză, regina din Saba devenind echivalentul nebuniei, totuși, există anumite detalii care o apropie pe Dolores de acea Saba (așa cum o numește în carte autoarea) care străbate hotare întregi pentru a se întâlni cu regele Solomon: frumusețea și inteligența.

Faptul că autoarea vorbește doar de fiica reginei și nu de fiicele ei creează acea indestructibilă și personală legătură pe care o vede ca pe o anticipare subtilă și implacabilă a propriului destin. Suferința fiicei se împletește cu cea a mamei și pot fi împărtășite decât în strânsă legătură. Jacki încearcă o empatie permanentă cu mama deși asta o ține în prizonieratul propriei dureri și neputințe.

Dolores și Saba sunt două spirite antagonice care-și cer dreptul asupra aceluiași trup. Dolores este femeia frumoasă, delicată și supusă. Trăindu-și copilăria sub dictonul tatălui: "copiii trebuie să se vadă, nu să se audă", ea se refulează în învățătură în speranța că va fi lăsată să-și continue studiile. Decizia incontestabilă a tatălui de a o căsători cu tânărul Patrick Lyden imediat după absolvire îi mutilează personalitatea, îi suprimă visurile, speranțele ("Căsătoria m-a îngropat de vie"-p. 56). Existența devine casnică, anodină, fără strălucire. Roadele căsniciei sunt trei fetițe venite pe lume la intervale scurte de timp: Jacki este cea mare, urmată de Kate și Sarah. Mama petrece adesea mult timp la masa de toaletă contemplându-și chipul sau supunându-l unui ritual de înfrumusețare. Reflexia ei în oglindă le arată fetelor un chip frumos care le fascinează. Mama le dă lecții de cochetărie fină, le învață să fie încrezătoare în propria frumusețe, trăind cu solemnitate momentul ("Să țineți minte că voi sunteți cele mai frumoase femei din încăpere"-p. 60). Prin ochii copilului ce beneficiază de iubirea necondiționată a ambilor părinți, mariajul pare unul împlinit. Totuși, o întâmplare nefastă sparge străveziul balon de săpun care ocrotea familia. Tatăl suferă un accident, cade de pe acoperiș direct în cap. După săptămâni de comă își revine însă își pierde auzul pentru totdeauna, consecința imediată fiind aceea a dezarticulării vorbirii. Imposibilitatea de a se exprima verbal aproape că anulează ideea de comunicare. Fetele aud pentru prima fată cuvântul divorț, iar întâmplările ce urmează le ajută să-i înțeleagă și semnificația: tatăl pleacă de acasă iar mama își găsește de lucru. Mabel, bunica maternă, devine o prezență constantă în viața fetelor. Genul de femeie dură, pragmatică, needucată, total opusă lui Dolores ca aspect și inteligență, este dotată cu calități materne odihnitoare și dătătoare de echilibru.

Locul tatălui este luat însă de noul iubit și soț al mamei, "Doctorul" înfățișat ca pe un geniu al răului. Identitatea nu îi este dezvăluită în carte. Calificativele ce îi sunt atribuite sunt: brutal, malefic, perfid, "porcus". Doctorul nu vindecă rănile sufletului, ci sădește anxietate, teamă, disperare. Autoarea se apleacă asupra relației din copilărie cu acesta ca asupra unei cangrene dureroase. Trăirile pe care le poți avea ca și cititor merg de la revoltă la senzația de sufocare, coborând apoi într-un mare vid. Atrocitatea comportamentului duce la trezirea instinctului criminal în copilul abrutizat sufletește de tatăl vitreg. Jacki își descrie cu răceală înverșunarea, mânia, revolta care devin suferința mamei incapabilă să facă față situației, incapabilă să-și apere copiii de răul din sânul familiei. Totuși, atunci când realitatea incontrolabilă devine o povară mult prea grea, intervine Saba, cea care va privi din umbră întreaga viață, inoculându-se și aducând descătușarea.

Dolores transformată în Saba e puternică și liberă, e inteligentă și nonconformistă, e creativă, lirică, poetă, mistică și....incontrolabilă, alunecoasă precum un șarpe. Își cheltuie toți banii înființând firme, intentând procese spitalului de boli mintale în care adesea este internată. Își susține cauza cu argumente, pledează pentru fericire, iubire și o viață mai bună. Deși disperată din pricina lipsei de control asupra situațiilor în care mama e implicată, Jacki face aproape un elogiu al nebuniei. O detestă pe Dolores pentru toate nebuniile pe care e face dar, în același timp o iubește și e fascinată de inteligența și curajul ei. Aflată, în calitate de reporter, în contexte extrem de periculoase, ea se declară fiică a reginei din Saba, își conștientizează asemănarea, își recunoaște ereditatea, o acceptă pe Saba din ea, oscilând între a vedea nebunia ca pe o dramă sau o binecuvântare. E sănătos, liniștitor și, totuși, trist să o aduci pe Dolores la realitate. Internarea într-un spital specializat este ceea ce realizează această comutare însă ea nu poate garanta ireversibilitatea.

Oscilând între o carte de memorii și o radiografie a nebuniei, între un timp al relatării și unul a dezechilibrului, romanul rămâne unul liric, ca modalitate de transmitere a mesajului. Autoare face cuvântul simplu să vibreze punându-i în valoare toate semnificațiile. Astfel, cartea poate fi citită ca pe un jurnal sau chiar ca pe un studiu psihiatric.

■

Vasile MARINOIU

Cercetări arheologice la mănăstirea „Sfânta Treime” Vișina, Bumbești Jiu, Gorj, în 2015

Proiectul pentru realizarea unui corp administrativ și a unor anexe gospodărești în incinta mănăstirii „Sfânta Treime” de la Vișina, oraș Bumbești Jiu, ne-a determinat să solicităm efectuarea unei cercetări arheologice preventive în zona afectată de viitoarele construcții din perimetrul lăcașului de cult respectiv.

Având-se în vedere că unul din imobile (corpul administrativ), se construia la cca. 9 m sud-vest de ruinele vechii biserici a mănăstirii de la Vișina, era necesar să se efectueze cercetări arheologice, mai ales în acea zonă a incintei. Deși celelalte construcții anexe se construiau la peste 80 m sud de vechea mănăstire și aici trebuiau executate cercetări arheologice preventive.

Descoperirile rezultate în urma cercetărilor din acest sit contribuie la o mai bună cunoaștere a vestigiilor arheologice din zonă, precum și la îmbogățirea cunoștințelor referitoare la studiul arhitecturii monumentului feudal ctitorit la sfârșitul secolului al XIV-lea sau începutul celui viitor.

Fără îndoială, introducerea în discuție a unui monument, foarte puțin cunoscut specialiștilor, nu poate avea decât caracterul unei inițiative ce va trebui continuată prin cercetări arheologice sistematice. Numai astfel se va aduce o contribuție esențială la cunoașterea arhitecturii ecleziastice medievale timpurii din Țara Românească.

Mănăstirea Vișina aparține de orașul Bumbești Jiu, aflându-se la circa 500 m nord de limita acestuia și 20 km nord de Târgu Jiu. Ea se află situată pe malul drept al râului Jiu, în imediata apropiere a ieșirii lui din defileu (Parcul Național Defileul Jiului, arie protejată de interes național), în imediata apropiere a drumului național DN 66 Târgu Jiu – Petroșani, între munții Vâlcan și Parâng din Carpații Meridionali. Are următoarele coordonate geografice : 45° 11’ 32″ latitudine nordică ; 23° 23’ 60″ longitudine estică și altitudinea de 322 m.

Părăsind drumul național, care se continuă pe malul stâng al Jiului, se poate ajunge pe un podeț, pe malul drept, unde pe o terasă este așezată mănăstirea Vișina, la un cot al râului, care o apără pe trei laturi, ea fiind apărată natural și pe cealălaltă latură, spre vest, de pereți stâncoși, precum și de o pădure de conifere și foioase.

Mănăstirea „Sfânta Treime” de la Vișina este atestată documentar la începutul secolului al XVI –lea, în patru documene emise de domnitorul Neagoe Basarab, în care se amintește că mănăstirea fusese ridicată încă din timpul domniei lui Mircea cel Bătrân (legenda atribuind această ctitorie călugărului Dionisie, un ucenic al sfântului Nicodim de la Tismana, spre sfârșitul secolului al XIV-lea, probabil după 1395, sau începutul secolului al XV-lea).

Astfel, într-un document emis în perioada domniei lui Neagoe Basarab (1512 – 1521), domnitorul întărește mănăstirii Vișina un obroc anual de 400 aspri. „*....Se cuvine deci nouă a râvni celor de mai înainte binecinstitori și sfânt răposați domni care cele pământești bine întocmindu-le, bine au cârmuit acestea și prin cele pământești au dobândit bunurile cerești și acestea moștenindu-le, cele pământești, pământului le-au lăsat.*

Iată dar și eu, întru Hristos Dumnezeu, binecredinciosul și binecinstitorul și de Hristos iubitorul și singurul stăpânitorul, Io Basaraba voievod, din mila lui Dumnezeu domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul bunului Basarab voievod . Cu osârdie și cu dorință am râvnit către a tot cinstitele și dumnezeiești biserici, după cuvântul proorocului << în ce chip dorește cerbul izvoarele apelor >>. Văzând dar că din pricina <păcatelor > noastre s-au împuținat domnii binecinstitori care au înălțat, au miluit și au împodobit dumnezeieștile și sfințitele biserici, ci mai ales în sfânt loc fiind, sfântul și împărătescul hram și lăcaș al sfintei și fără început Troițe, a Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și prin focul nevăzut <a coborât > peste sfinții săi ucenici și apostoli, și mănăstirea ce se cheamă Vișina, am văzut-o săracă dela binecinstitorii domni și preafericiți ctitori, moșii și strămoșii noștri, părinții și frații noștri, mai în urmă, rămânând de la binecinstitoarele, mai sus spusele nume. Și văzând că această sfântă mănăstire a sărăcit, cu dorință am râvnit a nu o lăsa, ci a o căuta și a o milui și a ne numi cel din urmă ctitor. De aceia, din toată inima am primit a ne numi cel din urmă ctitor al sfintei mănăstiri și a o milui după puterea noastră și din stăpânirea ce ne-a dăruit Dumnezeu.

Pentru aceasta, am făgăduit și am făcut acest hrisov al nostru, ca să fie neschimbat sfintei mănăstiri: să vie egumenul în fiecare an, după obiceiu, în ziua de Sf. Petru < să ia > câte 400 de aspri, să fie de întărire sfintei mănăstiri și la trebuința nevoilor acestui sfânt loc și dumnezeieștilor călugări de hrană...”[1] .

Într-un document din data de 23 martie 1513, Neagoe Basarab „*... Dă domnia mea mea această poruncă a*

1 Documenta Romaniae Historica, B, Țara Românească, vol. II (1501 -1525), Editura Academiei, documentul 97 – 1512 februarie – 1521 septembrie), p. 197.

domniei mele sfintei mănăstiri a domniei mele numită Vișina, ca să-i fie un munte ce se numește Plăseală, cu tot hotarul și cu toată zănoaga,oricât a ținut Diicul, pentru că au venit înaintea domniei mele jupanița Neaga și fiica ei Marga, de au dat acel munte sfintei mănăstiri, lăcașul și hramul întru sfânta Troiță nedespărțită, ca să fie de întărire și de hrană fraților;..... Pentru aceasta, am dat și domnia mea sfintei mănăstiri să-i fie de ocină și de ohabă și de nimeni neclintit, după spusa domniei mele"[2]. Urmează semnăturile a nouă mari boieri din sfatul domnesc.

În documentul din 14 decembrie 1514, emis de cancelaria aceluiași domnitor, se întărește mănăstirii Vișina, ocina sa în urma unei judecăți. Astfel, egumenul Grigorie și călugării s-au pârât în fața divanului cu moșnenii din satele învecinate, Porceni și Bumbești, pentru încălcarea hotarelor moșiei mănăstirești. Pentru aceasta domnitorul „*...dă poruncă a domniei mele hramului și lăcașului celui în sfânta Troiță nedespărțită și celor ce trăiesc în sfântul loc ce se numește al sfintei mănăstiri Vișina și năstavnicului, egumenului Grigorie, cu toți frații întru Hristos ce trăiesc în sfântul loc, ca să le fie ocina și cu grădinile și cu tot hotarul pe unde a fost în vechime, <u>încă din zilele lui Mircea voievod</u> (sublinierea noastră) . Iar apoi călugării au avut pâră cu Bumbeștii și cu Porcenii; iar domnia mea am trimis pe cinstitul vlastelin Detco banul și cu cinstitul dregător al domniei mele jupan Stanciul mare portar și pe jupan Neagoe spătar și cu 12 boieri, care au fost megiași prinprejur ..... de unde au umblat pe ocină și au găsit vechile hotare – <u>din zilele lui Mircea voievod</u> (s.n.) din Porceni și din Bumbești și cu sufletele lor au așezat hotar, pe unde a fost vechiul hotar: pe Obrejiuță, până în apa Jiului, la Genunea lui Miloe și de aici cade hotarul în Valea lui Șerbu; și iar din partea Porcenilor, hotarul de piatră ce este în capul luncii de jos și de aici plaiurile și luncile de pe Jiu în sus și sadurile cu grădinile și cu toate plaiurile. De aceia, le-am dat domnia mea, ca să le fie de ocină și de ohabă și de întărire sfintei mănăstiri, neatins, după porunca domniei mele*". Urmează semnăturile a opt mari dregători din sfatul domnesc, hrisovul fiind scris de diacul curții domnești, Petru[3].

Pricina pentru hotarele moșiilor mănăstirii Vișina a continuat multă vreme, deși din documente nu cunoaștem decât parțial urmările.

Spre sfârșitul domniei, Neagoe Basarab, întărea printr-un hrisov emis la 22 aprilie 1519, în Pitești, „*.... sfintei mănăstiri dela Vișina, hramul sfintei și și de viață începătoarei Troițe, cea de o ființă nedespărțită și egumenului Eftimie și tuturor fraților întru Hristos, care trăiesc în acest sfânt loc, ca să le fie la Porceni, care sunt la gura Jiului, jumătate din partea lui Baiul, oricât este ocina lui, din toată ocina jumătate , pentru că au venit Baiul în fața domniei mele, de a dăruiut această mai sus zisă ocină să fie de întărire sfintei mănăstiri și fraților care trăiesc în acest sfânt lăcaș să le fie de hrană, iar lui de vecinică pomenire în veci.. De aceia și domnia mea, le-am dat, ca să le fie de ocină și de ohabă și de nimeni neatins, după spusa domniei mele...*"[4] Urmează semnăturile a zece mari boieri din sfatul țării, fiind ispravnic Șuica vornic, iar diac Radul. Documentul, pe care îl redăm mai jos, este păstrat în facsimil la Biblioteca Academiei Române.

Mănăstirea Vișina decade, probabil la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când rolul ei este preluat de noua mănăstire de la Lainici, tot pe defileul Jiului, la cca 12 km în amonte de aceasta.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, în 1899, „Marele Dicționar Geografic al României" în volumul al II-lea, consemna succint că: „*La confluența Sadului cu Jiul, și pe malul drept al Jiului, se văd niște ziduri în ruină*", locuitorii crezând că ar fi fost o cetățuie zidită de turci.

Însă istoricul gorjean, Alexandru Ștefulescu aduce precizări importante în lucrarea sa Gorjul istoric și pitoresc" publicată la Târgu Jiu în anul 1904, că în gura defileului Jiului „*...se văd ruinele mănăstirii Vișina înălțată în piatră de Mircea Vodă cel Bătrân (1386 -1418) în numele Sf. Treimi*".

În urma cercetărilor privind arhitectura acestui lăcaș de cult, Ștefan Andreescu și Matei Cazacu, arată că sunt două etape de construcție; prima în secolul al XIV-lea și cea de-a doua la începutul secolului al XVI-lea, în timpul domniei lui Neagoe Basarab când i se adaugă biserici, pronaosul.

Cercetări arheologice sistematice au fost efectuate în anul 1971 de Luminița Munteanu, arheolog la Muzeul Național de Istorie din București, care a trasat două secțiuni în zona de vest a mănăstirii, având drept scop descoperirea unor noi dovezi privind arhitectura bisericii, dar și în zona unde se presupunea că ar fi fost clopotnița mănăstirii (fundațiile acesteia din urmă fiind descoperite pe o terasă, la cca 60 m vest de mănăstire). Din păcate cercetările respective nu au fost publicate.

Începând cu anul 1993, s-a revenit la viața călugărească, întreruptă mai mult de 200 de ani, iar în anul 1994 s-a construit un paraclis din lemn, la cca. 30 m sud de ruinele mănăstirii, el având același hram ca cel al vechii mănăstiri. Tot în această perioadă s-a editat și o monografie a mănăstirii Vișina, alcătuită de egumenul din acel timp al noii mănăstiri, Melchisedec Șuparschi.

Obiectivul principal al cercetării arheologice preventive din acest sit, l-a constituit depistarea și salvarea eventualelor substrucții din perimetrul afectat de viitoarele construcții proiectate a se realiza în incinta mănăstirii, în conformitate cu prevederile Legii 462 din 2003, privind protecţia siturilor arheologice şi a Legii nr. 422 din 2001, privind protejarea monumentelor istorice.

În acest sens, cercetarea preventivă a avut ca scop salvarea potențialului arheologic reperat al complexului, înregistrarea, salvarea şi studierea, precum şi valorificarea materialelor arheologice descoperite în această zonă.

O atenție deosebită a fost acordată și indiciilor care pot ajuta la determinarea și natura complexului și a cadrului cronologic în care s-a desfășurat evoluția sa. De asemenea, ne-am propus să precizăm cât mai corect, succesiunea fazelor evolutive și relația cu alte descoperiri similare pe plan județean sau național, contri-

2 Documente privind Istoria României, B, Țara Românească, vol. I (1501 – 1525) Ed. Academiei, București, 1951, p. 94 – 95.

3 Documenta Romaniae Historica, documentul nr. 132, p. 206.

4 Documenta Romaniae Historica, documentul nr. 180, p. 343 - 344.

Ruinele mănăstirii Vişina

buind astfel la îmbogăţirea imaginii vieţii monahale româneşti din secolele XIV - XVIII.

În zona ce urma a fi afectată de lucrările de construcţie, clar delimitată topografic, au fost deschise patru secţiuni de săpătură, notate cu indicativele S1 (având dimensiunea iniţială de 24 x 3 m şi orientarea S-N), S2 (cu dimensiunea de 24 x 3 m şi orientarea S–N) – în zona viitoarei clădiri administrative, precum şi alte două secţiuni, S3 (cu dimensiunea de 6 x 2 m, fiind orientată E–V) şi S4 (cu dimensiunea de 6 x 1 m, fiind orientată E–V), în zona anexelor gospodăreşti. Pe parcursul cercetărilor, spre limita nordică a secţiunii S2, au ieşit la iveală fundaţii din piatră şi o vatră de cuptor menajer. Aici s-a trasat o casetă notată cu C1 având dimensiunile de 7,50 x 4,50 m.. Săpăturile s-au executat manual, adâncimea până la care s-a realizat decoperta a variat între 0,35 m şi 1,25 m. În cea mai mare parte, s-a îndepărtat stratul vegetal, format din pământ cu iarbă dar şi din piatră măruntă de stâncă (grohotiş). Primele două secţiuni, realizate în terasă (după configuraţia terenului în pantă), au avut iniţial, aşa cum aminteam mai sus, dimensiunile de 24 x 3 m , despărţite între ele de un martor de 0,90 m, ele fiind orientate pe direcţia S–N. Cercetarea din suprafaţa secţiunii S2 , a pus în evidenţă existenţa unui complex arheologic Cx1, exact în zona fixată iniţial drept limita nordică a proiectului de construire a clădirii administrative. Ulterior, după descoperirea substrucţiilor medievale (chilii şi un cuptor) şi consultarea cu proiectantul, s-a convenit ca acestea să fie păstrate şi protejate, urmând ca pentru modificarea proiectului de construire a Corpului administrativ, să se prelungească cele două secţiuni spre sud cu circa 3 m, iar acest nou segment să fie cercetat preventiv. În perimetrul unde s-au reperat fundaţiile construcţiilor medievale, pentru a ne asigura că acestea nu vor avea de suferit, ca urmare a unor acţiuni neintenţionate ale constructorului, s-a procedat la cercetarea integrală a complexului arheologic, prin extinderea săpăturii spre Est, sub formă de casetă, denumită, C1 .

Pentru înregistrarea profilului stratigrafiei secţiunilor şi conturarea complexului arheologic descoperit, s-au efectuat fotografii şi desene. Datele evidenţiate, mai ales la complexul arheologic, au fost înregistrate pe o fişă de complex arheologic, iar materialul arheologic, rezultat în urma cercetării, a fost spălat, fotografiat, ambalat şi depozitat la Muzeul Judeţean Gorj „ Alexandru Ştefulescu,” din Târgu Jiu. Datele primare, necesare planului general, au fost înregistrate cu ajutorul unei echipe de topografi.

În ceea ce priveşte stratigrafia sitului, aceasta este destul de eterogenă, înregistrându-se diferenţe , nu doar între suprafeţele secţiunilor decopertate, ci şi în cadrul aceleiaşi unităţi de cercetare, motiv pentru care ea nu poate fi generalizată. Ca particularităţi s-au constatat următoarele:

Secţiunea S1:

- Stratul vegetal (de la 0 – la 0,10, iar în zona centrală a secţiunii până la 0,35 m) . Sub acest strat se suprapune un nivel constituit din pământ negru (steril din punct de vedere arheologic) – de la 0,10, 0,35 la 1, 25 m, amestecat cu pietre mărunte de stâncă şi pietre de râu, iar la limita de sud şi de nord, la bază, câte o stâncă de mari dimensiuni (0,70 x 0, 50 m) . De la 1,25 m începe solul galben compact (steril).

Secţiunea S2:

- Stratul vegetal (de la 0 la 0,10 - 0,15 m). Urmează un strat de pământ de culoare neagră, amestecat cu pietre mărunte de stâncă – de la 0,10 , 0,15 m la 0,90 m , iar în zona de nord a secţiunii, din caroul 23 pînă în 27 apar fragmente de cărămizi şi piatră de râu cu urme de mortar de var şi cărbune (complex arheologic compus din cuptor menajer şi fundaţii), de la 0,45 la 1,00 m. Sub acesta urmează stratul galben, steril din punct de vedere arheologic.

Secţiunea S3:

- Stratul vegetal (de la 0 la 0,10 – 0,15 m). Urmează un strat de pământ de culoare neagră de la 0,10 - 0,15 m până la 0, 35 – 0, 60 m (în zona de vest amestecat cu pietre mărunte de stâncă). Sub acesta, urmează stratul galben, steril din punct de vedere arheologic.

Secţiunea S4:

- Stratul vegetal (de 0 la 0,10 – 0,15 m). Urmează un strat de pământ de culoare neagră de la 0,10 – 0,15 m la 0, 40 m, iar sub acesta pământ galben steril din punct de vedere arheologic.

Complexul arheologic, notat de noi cu Cx 1, este o anexă a vechii mănăstiri Vişina (probabil clădirea chiliilor), fiind de formă aproape rectangulară şi compusă din trei încăperi. În mijloc se află vatra unui cuptor semicircular, iar în încăperea de la limita nordică a casetei, fundaţii de piatră şi postamentul unei sobe (în apropiere ei descoperindu-se fragmente de cahle ceramice).

Fundaţiile din piatră (de râu şi de stâncă), cu completări de tuf calcaros şi cărămidă, au fost puternic afectate de-a lungul timpului de fenomene naturale (alunecări de teren, pătrunderea unor rădăcini de arbori etc.), sau a diferitelor intervenţii antropice.

Complexul arheologic, notat de noi cu Cx 1 , este o anexă a mănăstirii Vişina (probabil clădirea chiliilor), fiind de formă aproape rectangulară şi compusă probabil din mai multe încăperi (cercetările din caseta C1 evidenţiind existenţa a doar trei încăperi). În mijloc se află un cuptor semicircular, iar în încăperea de la limita nordică a casetei, fundaţiile de piatră şi postamentul unei sobe (în apropiere ei descoperindu-se fragmente de cahle ceramice).

Fundaţiile din piatră (de râu şi de stâncă), cu completări de tuf calcaros şi cărămidă, au fost puternic afectate de-a lungul timpului de fenomene naturale (alunecări de teren, pătrunderea unor rădăcini de arbori etc.),

Fundaţiile vechii clopotniţe a mănăstirii Vişina

sau diferitele intervenţii antropice.

Traiectul fundaţiilor, în unele zone ale clădirii, este deplasat spre nord, probabil din cauza unor alunecări de teren, complexul fiind poziţionat la buza unei pante orientate N –S. La unele colţuri fundaţia este completată cu cărămizi de dimensiuni diferite: 0,28 x 0, 14 x 0,6 m ; 0,14 x 0,14 x 0,5 m ; 0,21 x 0,15 x 0,6 m.

Vatra cuptorului menajer de formă semicirculară, are un diametru de 1,40 m, fiind amenajată în mare parte din fragmente de cărămizi, de dimensiuni mari şi mijlocii, aşezate orizontal. Pe margini, vatra era delimitată cu piatră cioplită dreptunghiular şi cărămizi aşezate vertical pe latura îngustă. Spre est, la marginea vetrei apare un orificiu circular de cca. 0,40 m (probabil corlata – pentru evacuarea fumului), iar în jurul ei fragmente de chirpic ars. Tot aici apar fragmente de cărbuni şi cenuşă.

Pe una din cărămizile vetrei am descoperit o ştampilă cu inscripţia CIVC inversat (Cohorta a IV-a Cypria – unitate auxiliară romană de 500 militari, ce a staţionat în castrul de la Bumbeşti Jiu „Gară” în prima jumătate a secolului al II-lea d. Hr.), într-un cartuş semicircular, ceea ce demonstrează că cele mai multe cărămizi folosite la amenajarea vetrei şi chiar la construcţia bisericii, sunt aduse din castrele şi aşezările romane de la Bumbeşti Jiu, ce se află situate la cca . 5 km sud de mănăstirea Vişina. Tot aici s-au descoperit şi două fragmente de ţigle, provenite din acelaşi sit arheologic roman.

În complexul Cx 1 din caseta cercetată, pe lângă numeroasele fragmente ceramice lucrate la roata rapidă, am descoperit şi câteva fragmente de cahle de sobă, cu ornamente florale, provenind de la două tipuri; unul circular, iar celălalt dreptunghiular. După tipul şi maniera de lucru credem că pot fi datate în secolul al XVI- lea, sau cel târziu în a doua jumătate a secolului al XVII -lea.

Tot aici s-a mai descoperit un fragment ceramic cu smalţ de culoare verde-oliv şi ornamentat cu linii oblice incizate şi motive florale în relief, ce provine de la un castron (probabil import bizantin), precum şi o buză de la o farfurie cu ornamente profilate în relief şi orientate oblic. S-a mai descoperit şi un fragment de ulcior, cu angobă roşie.

De asemenea, s-au descoperit şi câteva obiecte din metal (două cuie şi un mâner de cuţit, ambele din fier) .

În concluzie, din punct de vedere tipologic, în complexul Cx 1 din caseta C 1 , a fost cercetat corpul de chilii aflat la cca. 9 m SV de clădirea bisericii mănăstirii Vişina, acum prima dată descoperit. Pe lângă fundaţiile chiliilor s-a descoperit şi vatra cuptorului menajer, ce datează din secolul al XVI-lea, cu mai multe refaceri de-a lungul timpului, ultima din secolul al XVIII-lea, aceasta fiind şi ultima etapă de locuire a mănăstirii, când ea este părăsită de comunitatea de călugări care se deplasează spre Lainici (cca. 12 km nord de Vişina), unde după 1780 au întemeiat o nouă mănăstire.

Cea mai mare parte a inventarului arheologic descoperit în Cx 1 de la mănăstirea „ Sfânta Treime„ de la Vişina, oraş Bumbeşti Jiu, este constituită din ceramică, care pe lângă cantitatea relativ redusă, mai remarcăm starea extrem de fragmentară a acesteia. Această situaţie nu ne permite, decât cu puţine excepţii, reconstituirea tipologică a formelor de vase. Ceramica uzuală, realizată din pastă omogenă, cu o ardere completă de bună calitate, de culoare roşie sau neagră nu prezintă motive ornamentale, având suprafaţa lisă, ceea ce demonstrează viaţa austeră a călugărilor din această mănăstire.

În ceea ce priveşte tipologia ceramicii aceasta este uzuală (vase pentru prepararea hranei, ulcioare), de lux (fragmente de castron cu smalţ verde şi farfurie), precum şi cele trei tipuri de cahle de sobă (două figurate, ornamentate cu motive florale şi una simplă, de tip oală).

Alte artefacte descoperite sunt cele tegulare (cărămizi, ţigle), de provenienţă romană, aduse şi folosite la construcţiile din incinta mănăstirii încă de la începutul construcţiei acesteia, din timpul domniei lui Mircea cel Bătrân, la sfârşitul secolului al XIV –lea sau începutul celui de-al XV-lea.

Materialele din metal, descoperite în număr foarte mic, constau din cuie de dimensiuni reduse (cca 4 – 6 cm), cu profil dreptunghiular şi floare rotundă, precum şi un mâner de cuţit.

Încadrările cronologice avansate aici au la bază prelucrarea primară a materialului descoperit şi studiul bibliografiei avute la dispoziţie. Deşi nu au fost descoperite piese relevante

Chiliile vechii mănăstiri cu vatra cuptorului menajer

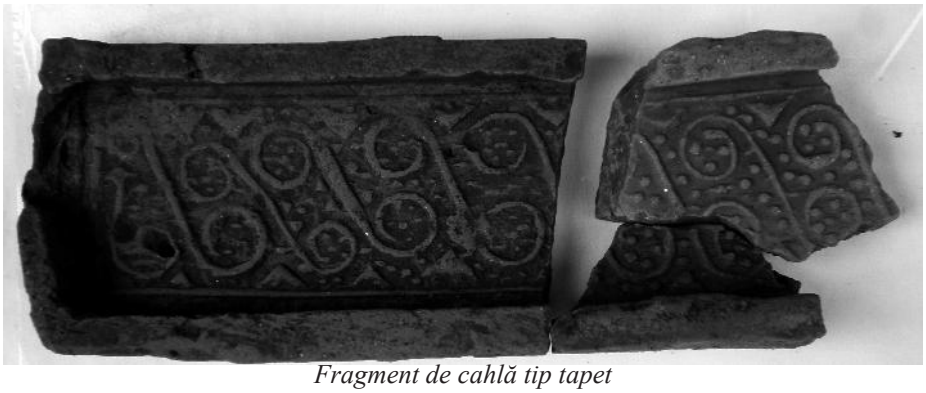

Fragment de cahlă tip tapet

din punct de vedere cronologic, totuşi, studiind documentele medievale, precum şi monografiile editate, am reuşit să ne pronunţăm asupra unei cronologii relative. Prin urmare, până la o analiză mai atentă a descoperirilor, în scopul valorificării ştiinţifice, datarea acestora în limite cronologice mai largi, ţine de actualul stadiu al cercetării.

Din punct de vedere cronologic, complexul Cx 1 poate fi datat în secolele XVI – XVIII, perioada de apogeu şi apoi de decădere a activităţii şi locuirii mănăstirii Vişina. În datarea aceasta ne-am bazat pe studierea materialului ceramic şi al documentelor vremii.

Deşi suntem conştienţi că singurul complex arheologic descoperit până în prezent în incinta sitului mănăstirii Vişina din oraşul Bumbeşti Jiu, nu pot să acopere o secvenţă cronologică atât de largă, în lipsa unui lot mai numeros de artefacte, nu ne permitem, momentan, să ne pronunţăm la o încadrare mai strânsă.

Cercetările arheologice preventive desfăşurate în incinta mănăstirii ” Sfânta Treime„ de la Vişina, oraş Bumbeşti Jiu, judeţul Gorj desfăşurate într-un timp relativ scurt (între 20 aprilie şi 9 mai 2015), au evidenţiat faptul că spaţiul din acest sit arheologic, prea puţin investigat de-a lungul timpului, este unul cu potenţial arheologic deosebit.

Descoperirile recente și sperăm noi și viitoare, vor contribui la o mai bună cunoaștere a arhitecturii și implicit a vieții monahale din această zonă a Țării Românești, din perioada de început a evului mediu.

Prin aceste cercetări preventive au fost descoperite noi elemente de habitat monahal, precum și importante piese de inventar arheologic, pe baza cărora s-a putut sublinia relația cu alte centre similare din nordul Olteniei (Vodița, Tismana, Cozia etc.).

Ca urmare a cercetărilor arheologice preventive desfășurate în situl arheologic mănăstirea Vișina și a descoperirilor arătate mai sus, propunem păstrarea și protejarea complexului arheologic Cx 1, identificat în nordul secțiunii S2, caseta C1 drept fundații ale corpului de chilii, ale vechii mănăstiri Vișina, necunoscute până în prezent, în vederea extinderii cercetării arheologice și al valorificării acestor structuri arhitecturale.

În acest scop am cerut conducerii mănăstirii, ca să solicite proiectantului să modifice planul viitoarei construcții a clădirii administrative, deplasând-o spre sud, în urma extinderii ulterioare a cercetărilor preventive din secțiunile S1 și S2, nu s-au semnalat substrucții de clădiri.

De asemenea, în zona unde se preconizează să se construiască o pivniță și o anexă gospodărească, la cca. 80 m sud de ruinele mănăstirii, în urma cercetărilor preventive prin secțiunile S3 și S4 nu s-au descoperit substrucții și nici materiale arheologice.

Bibliografie:

Andreescu Șt., Cazacu Matei, Mănăstirea Vișina, un monument din veacul al XIV-lea, în Buletinul Monumentelor Istorice, nr. 4, 1970, p. 433 – 446.

Apetrei C., Date și interpretări noi în legătură cu ansamblul rezidențial de la Polata – Gorj, Brăila, 2009, p. 125 – 144.

Batariuc Paraschiva, Cahle din Moldova medievală, sec. XIV – XVII, Suceava, 1999.

Calotoiu Gh, Mocioi I., Marinoiu V., Mărturii arheologice în Gorj, Târgu Jiu, 1987.

Documente privind Istoria României, veacul XVI, B, Țara Românească, vol I (1501 -1525), editura Academiei, București 1951, p. 90-92, 94–95, 105–106, 142; Idem vol III, p. 131; Idem, vol. VI, p. 348 – 349.

Donat Ion, Fundațiile religioase ale Olteniei, partea I-a Mănăstiri și schituri, în Arhivele Olteniei, XV,1936, p 337 -340.

Istoria bisericii române, I, p.210 și 407.

Lăzărescu E., Nicodim de la Tismana și rolul său în cultura veche românească, în Romanoslavia , anul XI, București, 1965, p. 257 – 267.

Marcu-Istrate Daniela, Cahle din Transilvania și Banat de la începuturi până la 1700, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2004.

Marinoiu Vasile, Romanitatea în nordul Olteniei, Editura Rhabon, Târgu Jiu, 2004.

Moisil Iuliu, Repertoriu de localitățile istorice, preistorice ș.a. din județul Gorj, în Arhivele Olteniei,anV, nr. 23, 1926, p. 129.

Rădulescu Gabriela, Instalații de foc medieval timpurii și medievale în Transilvania de nord-est, catalogul expoziției.

Rădulescu Venera, Date arheologice referitoare la așezarea medievală de la Polata, municipiul Târgu Jiu, județul Gorj, în Cercetări Arheologice, nr. X, București, 1997, p. 249 – 254.

Rusu Adrian, Cahle din Transilvania (I), în revista Ziridava, nr. XIX – XX, Arad, 1996.

Stoicescu Nicolae, Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, I Țara Româească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea), vol 2, editată de Mitropolia Olteniei, Craiova, 1970, p.714.

Ștefulescu Alexandru, Gorjul istoric și pitoresc, Târgu Jiu, 1904, p. 85 – 86.

Terteci C., Materiale arheologice din Râmnicul medieval (I), în revista Buridava, IX, Râmnicu Vâlcea, 2011, p. 140 -146.

Turdeanu A.T., Geografie istorică în hărțile secolului al XVIII-lea, Craiova, 1975.

Fragmente de țigle romane descoperite la Vișina

Tradiții. Lăsata secului pentru Postul Paștelui – în cartierul Vădeni din Târgu Jiu

Lăsatul Secului de Paște este o sărbătoare în tradiția creștinilor ortodocși care marchează ultima zi în care se mai poate mânca de dulce, înainte de intrarea în Postul Paștelui sau Postul Mare. Postul Sfintelor Paști se deosebește de celelalte posturi de peste an, prin aceea că are două Lăsate a Secului, unul în penultima duminică de dinaintea începerii Postului Mare, în Duminica Înfricoșatei Judecăți, cunoscut ca Lăsatul Secului de carne, iar cel de-al doilea Lăsat are loc în ultima zi când se mai poate mânca de dulce, în Duminica Izgonirii din Rai a lui Adam, și este cunoscut ca Lăsatul Secului de ouă, pește și brânză.

Cu siguranță, în fiecare zonă sunt anumite tradiții cu prilejul acestei sărbători creștine. Eu voi prezenta detalii legate de acest eveniment așa cum este el încă marcat într-un loc unde, la prima vedere, nu ai crede că sărbătoarea poate fi celebrată într-un astfel de mod, respectiv în cartierul Vădeni al municipiului Târgu-Jiu.

Acum mai multe zeci de ani am rămas impresionat de modul în care locuitorii Vădeniului marcau sărbătoarea de două ori, în penultima și în ultima duminică de dinaintea intrării în Postul Mare. Câteva detalii cred că ar fi necesare. Familia mea era invitată, la acest eveniment, de nenea Sandi, cu care deveniserăm rude prin alianță. Locuiam în oraș, la bloc, iar nenea Sandi locuia la casă, în Vădeni, care de puțin timp fusese inclus în zona administrativă a municipiului, fiind amplasat în imediata apropiere a orașului, de-o parte și de alta a drumului național care face legătura, spre nord, prin Defileul Jiului cu Petroșani.

Dacă se întâmpla să plecăm de acasă în amurg, spre lăsarea întunericului, imediat ce treceam de fosta barieră de nord a orașului, de-o parte și de alta a șoselei, acum modernizată și sistematizată, cu două benzi pe sens și spațiu verde între cele două benzi, întâlneam focuri aprinse la aproape fiecare poartă, iar în jurul focului erau adunați cei ai casei, rude și vecini. Era o feerie și nu-mi puteam imagina cum se poate întâmpla așa ceva la doar câteva sute de metri de restul orașului și de blocurile recent construite. Am înțeles puțin mai târziu, după mai multe vizite la nenea Sandi, și după ce chiar familia mea și-a construit o casă în această zonă, devenită între timp cartier al municipiului, cartierul Vădeni.

Din vechime, vădenii erau oameni harnici, care se ocupau cu agricultura și creșterea oilor și orice sărbătoare era marcată cu alai, hore și mare bucurie. Am constatat cu bucurie că familiile își făceau casele apropiate, așa că orice sărbătoare îi reunea într-o clipită.

Odinioară comună, cu toate instituțiile aferente, Vădeniul are un loc distinct în istorie fiindcă aici s-a născut Ecaterina Teodoroiu, ”Eroina de la Jiu”, a cărei Casă memorială este la loc de cinste pentru locuitorii fostului sat Vădeni.

Fiind amplasat în apropierea orașului, permanent a fost un loc primitor pentru toți oamenii care doreau să se stabilească aici. Cei nou veniți, sau „veneticii”, care s-au stabilit aici, în special pe strada principală, printre localnici, s-au integrat imediat și li s-au alăturat în tot ceea ce aceștia făceau de sărbători. Așa se face că atunci când am văzut prima oară atâtea focuri la porțile vădenilor, era din cauza faptului că toți sărbătoreau în același fel Lăsata Secului de Paște.

Așa cum am menționat, familiile, rudele și invitații din oraș, sau din alte părți, stăteau lângă focurile aprinse, pe trotuare sau pe zona verde dintre cele două benzi de mers, la un pahar de vorbă, prilej cu care povesteau, stabileau modul de asociere pentru muncile câmpului, trăgeau câte un chiot și așteptau să treacă tambele de lăutari, pentru a le face câte o cântare.

Interesant era faptul că autoritățile, chiar înainte de anul 1989, nu interveneau în desfășurarea eveni-

mentelor, nu am remarcat niciodată prezența lor în cartier, la aceste sărbători. Dar nici nu s-a întâmplat vreodată vreun eveniment care să necesite prezența forțelor de ordine.

Focurile erau întreținute cu lemne, în vechime, iar mai apoi cu câte un cauciuc de mașină, căci aproape fiecare avea câte un autoturism. După un timp, capul familiei aducea

la poartă un fel de mingi, din cârpe vechi, bine strânse cu sârmă, cu o coadă de sârmă de circa optzeci de centrimetri, numite opaițe. Acestea se realizau încă de pe la prânz, puse într-un vas cu motorină, iar seara erau scoase la poartă. Se aprindeau și, începând cu capul familiei, se ieșea în stradă și se roteau torțele aprinse în jurul corpului și deasupra capului, fiecare după dorință și îndemânare. Era un ritual, în timpul căruia fiecare își spunea dorințe, se ruga pentru sănătate și pentru purificare, pentru apărarea casei și a familiei de boli sau necazuri. Acest ritual avea loc atât de Lăsatul Secului de carne cât și de Lăsatul Secului de ouă, pește și brânză.

Din când în când cineva ieșea să vadă ce mai e cu focul de pe trotuar. Când se stingea, locul era curățat, iar dimineața se cunoșteau doar urmele lăsate pe zăpadă.

La sfârșit, după ce capul familiei se asigura că focul nu mai reprezenta nici un pericol, toată lumea se așeza la o masă îmbelșugată pregătită de o gospodină sau de către mai multe, după cum se hotăra în cursul zilei. Uneori în jurul mesei venea și câte o tambă de lăutari care înveselea atmosfera.

An de an are loc această sărbătoare de Lăsatul Secului de Paști în Vădeni din Târgu-Jiu, cartierul s-a extins cu oameni de prin alte locuri, se construiește continuu, iar în unele zone nu mai sunt localnici care să facă cunoscută și să ducă mai departe tradiția. Mare parte a copiilor vădenilor neaoși au plecat, unde au considerat că le este mai bine, așa că numărul lor se reduce pe zi ce trece, pe când numărul celor nou veniți este în continuă creștere.

Așa se face că azi nu se mai poate vorbi de focurile cunoscute, pe tot cuprinsul cartierului. Se mențin încă tradițiile locuitorilor de pe strada principală. Foarte mulți locatari ai cartierului, fie ei de pe strada principală, B-dul Ecaterina Teodoroiu, fie de pe străzile laterale, precum Șișești, Dumbrava, Crângului, Livezi, Vârful Mândra, Vaduri, sărbătoresc cum se cuvine Lăsatul Secului de Paște, chiar dacă regulile s-au mai înăsprit și nu se mai întâlnesc peste tot focuri pe trotuare, în fața casei. Pe străzile adiacente, unde sunt zone noi, cu străzi și trotuare recent construite, foarte înguste, și nu mai există spațiul necesar pentru focuri. Doar ici colo, în fața câte unei case cu curte mare se mai poate întâlni câte un foc asemănător cu cele știute. Se menține în schimb tradiția privind opaițele, cu pregnanță pe strada principală și uneori în zonele cu case nou construite.

În fiecare an de când locuim aici, în serile de Lăsatul Secului de Paște, imediat după lăsarea întunericului, chiar dacă zona noastră este nouă, ieșim la stradă (str. Crângului) aprindem opaițele, cu vecinii noștri, nea Nicolae sau nea Lică, cu copiii, nepoții sau invitații, dăm cu opaițele confecționate de tata Lică, ne afumăm să alungăm toate duhurile și spiritele rele, ciocnim câte un pahar, iar când opaițele își termină puterea „tămăduitoare" ne retragem în casă la mesele cu bunătăți. În prima duminică lăsăm secul de carne, iar în cea de-a doua preparatele apetisante cu ouă, brânzeturi și pește umplu mesele. Evident, nu lipsește țuica de la țară, vinul din grădinile proprii de aici de la Vădeni și, mai nou, berea sau alte băuturi, după preferințe. Am avut bucuria ca și în acest februarie, de Lăsatul Secului pentru Postul Paștelui, să putem sărbători sănătoși, cu familiile și cu cei apropiați de pe strada noastră (Crângului). Masa s-a întins la tata Lică cu mare bucurie căci au participat și copiii și nepoții noștri.

Familia mea a preluat aceste tradiții de la nenea Sandi. Îmi amintesc cu bucurie de evenimentele la care participam cu nenea Sandi acum peste treizeci de ani. Era o încântare când ajungeam din centrul orașului la Vădeni și găseam focuri la toate porțile caselor, la nea Vasile, nea Alecu cu Titu Folcuț, nea Victor Geamantan, de peste drum.

Avem speranța că aceste tradiții se vor menține, dar trebuie să ținem cont de modul de integrare în eveniment a multor locatari ai cartierului, cei nou veniți, căci îmbătrânirea băștinașilor sau lipsa lor din zonele nou construite pune sub semnul întrebării continuitatea tradițiilor la Lăsatului Secului de Paște la Vădenii Târgu Jiului. Necunoașterea acestor frumoase și vechi tradiții și slaba socializare și integrare a noilor veniți în cadrul comunității vădenilor sunt determinante.

Dar cum speranța moare ultima, eu, deși „venetic" în Vădeni, voi încerca să mențin această tradiție. În același timp voi promova necesitatea continuității păstrării zestrei primite de la bătrânii locului care m-au adoptat, iar acest demers publicistic se dorește a fi o invitație adresată tinerilor, dar nu numai, de a păstra și duce mai departe tradițiile moștenite, adoptarea tradițiilor specifice pe care le găsim în zonele în care ne relocăm sau ne stabilim, temporar sau definitiv, cu familiile.

Victor Troacă Târgu-Jiu 19.02.2018

■

Gânduri aspre

Dimineaţa mă trezesc,
din beţia rătăcirii,
mă plesnesc,
şi mult mai cult,
merg prin urbe să ascult,
cum se scurge elixirul…
fericirii de apoi,
si mă-ndoi de bucurie
când pe-o bancă din hârtie
colorată-n rogvaiv,
stă la umbra existenței,
e-ul meu decorativ.

N-am oglindă să mă văd,
care-s eu sau care-i el
si de cin' sa-mi fie jenă
când mă-nțep ades la venă,
pentru starea mea eternă.
O să urc pe un trepied,
sa curtez lumea prosternă
cu privirea mea
consternă.

Iau o clipa de răgaz
şi m-aşez pe un pervaz
să citez dintr-o remarcă,
aşeptând sa vina o arcă...

Păcălit de răsărit,
si rămas descoperit
mă izbesc de un perete,
existent doar ca un mit.

Năucit şi opărit
de la ceaiul din cutie,
şed şi cuget la...
esenţa de-apatie.

TANTI SCHENGEN, PE-AICI E BINE! PE-ACI?

De-s pregătiţi, cumva, să vină cucii,
Că iarna-i, pe la noi, de-un timp, poveste,
Zăpada mai căzând doar sus pe creste,
E bine să ne facem semnul crucii.

În miez de Făurar cu zile scurte,
În loc s-avem nămeţi ca altădată,
Şi copilaşi, cu bulgări se bată,
Au înflorit zambilele prin curte.

În ţara asta, plină de poznaşi,
Ne ocoleşte Domnul de ninsori,
Că, ne-a-ncercat , ce-i drept, de-atâtea ori
Şi a văzut cât suntem de prinzaşi.

Ca naţie cu minte de bravadă
Şi loc de muncă dacă ne convine,
Crezându-i pe-alţii c-o să fie bine,
Ne bulucim ca să ieşim în stradă!

Ajuns în turmă şi-obligat să strigi,
Zicând ceva de dulce la stăpâni,
Priveşti, prin preajmă, turmele de câni,
Ce-n coadă au rămas fără covrigi.

E foate greu să născocim răspuns,
Mânaţi de vremuri grele-n pribegie,
Şi-nconjuraţi de şmecheri şi prostie,
Cam cine-am fost şi-acuma ce-am ajuns.

Geo Filiş 20.02.2018

Disciplinat mă-ntorc spre lume

Disciplinat
mă-ntorc spre lume
și emoționat,
i-aștern
a vieții odisee
pe-un caldarâm
îndrăgostit de tocuri.

Alături,
cerșind dorințe
și primind nevoi,
stau anii mei eroi,
ierarhizați
de cei ce încă
sălășluiesc
în lumea de apoi.

În dreptul meu
se-oprește timpul.
Îl rog să-mi dea
răgaz,
să pot să-mi plimb
trecutul
prin ultima vedere.

Iar ei, eroii mei,
rămân acolo jos,
pe-un caldarâm
îndrăgostit de tocuri
așteptând viză pentru
o nouă temă,
din nevoia
de a-și găsi emblemă!

Emil M. Dragomirescu

100
ROMÂNIA
1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

Mălina Teodora ALBU

Scrisoarea unui străbun către urmașii Marii Uniri

Dragii mei,

Nu știu unde vă va găsi peste ani scrisoarea mea pornită în taină și cu emoție prin neantul timpului. Nu știu nici dacă ea se vrea a fi o epistolă sau, datorită caracterului său și al marilor evenimente care o preced, capătă valoarea unui testament al generației mele care vă lasă o țară și un neam unit, consolidat, modern, o Românie Mare, cu ambiții mărețe și sete de dezvoltare, imaginea concretă a unui ideal implinit. Pornesc astfel în lunga mea confesiune fără a-mi cunoaște destinatarul, doar imaginându-mi-l, fericindu-l și idealizându-l. Premisa, pretextul acestei confesiuni îl reprezintă bucuria pe care toți o trăim empatic în acest an de grație 1918. El însuși poate spune povestea unui popor mult prea greu încercat, în care scrâșnetul dinților și lacrimile de sânge, ca simbol al ambiției, dorinței și revoltei, au scris istoria pe un palimpsest mereu rătăcit. Mă întreb ce grilă de lectură veți adopta, ce sentimente vă vor încerca. Sper doar că nu veți rămâne indiferenți sau că nu-l veți trata cu lipsă de respect asemenea unui mesaj perimat, prăfuit, venit din negura timpurilor apuse, despre care nu ați știut nimic până acum. Nădăjduiesc ca gândurile mele să se întipărească în suflete calde și conștiințe treze, că veți fi aflat până atunci că lumea nu a început odată cu voi și că aveți rânduri de părinți în spate. Ceea ce eu vă voi împărtăși nu este o lecție clasică de istorie. Tot ce se va considera că trebuie să știți veți afla din cărțile de istorie. Vor exista oameni care vor avea tenacitatea și obiectivitatea necesare pentru a scrie tomuri întregi, respectând adevărul, fără a-i conferi o aură personală. Veți afla date concrete despre războaie, tratate de pace, domnitori, regi, conferințe la nivel înalt. Veți avea înșiruiri cronologice de date și evenimente. Dar oare cum le veți privi? Cum le veți înțelege? Rece, sec, pedagogic, academic....

Eu pot să vă spun povestea din spatele istoriei sau istoria ca poveste, spusă facil, în tihnă, trecută prin filtrul sufletului meu, istoria trăită. Ce valoare documentară va avea ea? Poate niciuna. Nici nu este acesta scopul ei. Este povestea unui întârziat în viață care trăiește acum, la apusul vieții, bucuria Marii Uniri. Mâinile sunt tremurânde, ochii acoperiți de ceața senectuții, dar sufletul atât de tânăr și revigorat de această izbândă mult așteptată. Istoriile personale nu vor apărea în marile cărți. Eu vreau să simțiți peste ani, poate peste 100 chiar, împlinirea noastră, și a voastră, de acum. Mă simt ca un pelerin creștin căruia i se îngăduie să fie martor la o ultimă minune dumnezeiască înainte de moarte.

Să aprindem astfel acum lampa călăuzitoare și să pornim pe firul Ariadnei înapoi prin labirintul memoriei. Povestea vieții mele începe cu aproape zece ani înainte de domnia lui Alexandru Ioan Cuza, în 1848, în Țara Românească, trăind astfel, fără a fi conștient de asta, două momente istorice importante. Anul 1848 a fost, pentru intelectualii români, marcat de ideea de națiune unită și independență. Am apărut pe lume într-un moment în care aceștia își puneau amprenta asupra vieții culturale și a gândirii politice. Scena literară se extindea sub influența creșterii numărului de intelectuali de la sate, al funcționarilor de stat, al negustorilor, a dezvoltării clasei mijlocii. Numărul celor cunoscători de carte se mărea. Tinerii erau instruiți la școli și universitățși din străinătate. Viziunea și perspectivele asupra istoriei se schimbau. Oameni mari de cultură creau curente de gândire în literatură și istorie. În acest context, tatăl meu, preot într-un sat din Oltenia își dorea ca unicul său să fie un învățat care să contribuie cu știința sa la clădirea unei națiuni puternice. Ce nu știa tatăl meu era că, după câțiva ani mai târziu, în 1877, urma să-mi aduc aportul nu doar la întregirea culturală a țării, dar și la obținerea independenței ei aruncându-mă în luptă cu ai mei camarazii. Situația culturală, socială, economică a țării au contat prea puțin pentru mine în prima parte a copilăriei, așa cum era și firesc. Viața se desfășura după alte coordonate, universul ludic avându-și legile

lui. Copilul de atunci avea alte griji, alte preocupări. Unirea Principatelor am trăit-o inconștient, dar cu fascinație, prin ochii părintelui meu, care înțelegea o bună parte din implicațiile acestui eveniment.

Pentru mine, istoria trăită conștient începe cu adolescența și anul 1866. Lecturile mele erau vaste, gândirea critică se dezvoltase iar evenimentele începeau să capete contur; aveam opinii și viziuni clare asupra lucrurilor, iar citirea presei vremii îmi ținea mintea trează și activă. Ce ne aducea acel an? Un nume, un rege și o nouă constituție, pe scurt, cadrul ideal pentru dezvoltarea politică a unui stat modern. Până la acea dată, elita politică și intelectuală înțelesese pe deplin ideea modernă de națiune și învățase să-și asume rolurile în consecință. Venirea unui prinț străin, Carol de Hohenzollern-Sigmaingen, asigura stabilitatea socială și politică. Implicarea sa principală, pentru început, era în politica externă, rolul său intern fiind limitat de lipsa de popularitate și lipsa de familiarizare cu oamenii și problemele lor. Apariția unei Constituții după model european, mai exact, după cel al Belgiei, părea ușor nefuncțională la noi, un document cam prea burghez pentru o țară în care țărănimea reprezenta cu mult peste jumătate din populație și care avea prea puțină experiență politică. Însă, imediat după adoptarea acesteia au apărut partidele politice, Național Liberal și Conservator, care se vor implica în politica externă în tratativele pentru obținerea independenței. Între timp, conducătorii României, care se afla între două mari forțe politice, Rusia și Imperiul Otoman, ale căror relații s-au deteriorat, au înțeles că menținerea neutralității nu era o soluție pentru recunoașterea independenței de către marile puteri. Astfel, trupele române au pornit la luptă.

Nu știam pe atunci ce este războiul. Aveam în minte imaginea idealizată în care țelurile, idealurile treceau dincolo de ceea ce era pur uman, legat de carne și sânge, de viață și moarte. Să vă vorbesc despre drama și rigorile războiului, despre foamete, durere, mizerie? Nu, orice dramă personală era mai prejos de cea colectivă. Moartea? Nici nu mai știu cum ne raportam la ea. Ea îți dădea și tărie și groază. O simțeai în tot trupul, era prezentă pe câmpul de luptă, alerga odată cu tine și se insinua îndrăzneț în tranșeele din care unii se ridicau la următoarea chemare la luptă, în timp ce alții se lăsau alintați de brațele ei care, paradoxal, aduceau odihna, după atâta hăituire. M-am întors acasă împuținat sufletește și trupește. Viața nu a mai fost la fel. Procesul de maturizare fusese prea greu, prea dezumanizant și-mi secerase inocența. După decantarea întregii suferințe, am ieșit mai întărit, însă totul a fost un proces de durată. Viața personală și-a reluat cursul, la fel și cea a națiunii căreia i s-a recunoscut, în urma Congresului de la Berlin, independența.

Pentru România a început un amplu proces de dezvoltare pe mai multe paliere: economic, social, politic, cultural. O adevărata elită de intelectuali ajung în fruntea țării. România se modernizează și se adaptează influențelor europene. Mari scriitori și oameni de cultură își scriu operele de neuitat. Sper că și voi, în timpul vostru, veți auzi de Creangă, Slavici și Caragiale, de Eminescu, Maiorescu și Ibrăileanu. Îmi doresc să-i citiți cu plăcere și să vă lumineze mințile și sufletele. Oare veți mai aprecia oamenii politici ai acestei vremi? Rolul lor în crearea și dezvoltare instituțiilor statului? Oare îi veți iubi pe regii acestei țări care au devenit ai noștri pentru totdeauna prin sacrificiu și dragoste de țară? Îmi imaginez aceste timpuri ca zone pline de culoare pe o axă a eternității. Îndrăznesc să cred că așa o veți vedea și voi. Că nu a fost totul perfect, că au existat lupte ideologice și disensiuni, asta nu o contestă nimeni. Istoria va prezenta o parte din aceste aspecte, poate altfel decât le-am trăit noi.

Totuși, visul cel mare al românilor nu se realizase încă. Am pierdut un rege, am câștigat un altul și am beneficiat de aceeași mentalitate sănătoasă și forță politică și, am primit, în același timp, o regină care a pus viața sa în mâinile românilor, dăruindu-se total. Însă tot contextul extern a dat posibilitatea întregirii neamului românesc sub semnul aceluiași mare sacrificiu. Am trăit Primul Război Mondial de pe margine. Vârsta, dar și lipsa piciorului, pierdut în Războiul de Independență, m-au ținut departe de luptă, deși, acum mai mult ca oricând, am simțit nevoia sacrificiului suprem. Am aprins candela speranței în fața icoanei și am luat poziția smereniei, dar și pe cea a neputinței, îngenunchind. Lupta mea a fost una cu ispitele, iar izbânda a fost rugăciunea aprigă pornită pe drumul spre divinitate. Simțeam și înțelegeam mult mai multe acum iar suferința era enormă, chiar dacă nu era vorba de una fizică.

Trăiesc visul românilor de o viață, iar acum acesta a devenit realitate. Astăzi lumea se bucură. Lacrimile nu au stăvilare. Ne plângem morții și ne binecuvântăm urmașii. Voi cum veți simți asta peste 100 de ani? Înserarea se lasă peste gheridonul străvechi. Închid ochii și încerc să privesc spre viitor.

Cu speranța neuitării,
Străbunul vostru!

Adrian TUDOR-DRĂGHICI

COMISARUL I.C. POPILIAN, EROUL DE LA PODUL JIULUI

Un interviu - O adevărată lecție de istorie

În anul 1933, jurnalistul Ion Tic publică în hebdomadarul „*Ilustrațiunea română*”, un reportaj în nouă episoade, „*Pe urmele eroilor*”.

Ion Tic a venit la Târgu Jiu pentru a asculta poveștile despre Ecaterina Teodoroiu și despre eroii meleagurilor gorjene care au luptat în Marele Război.

Poveștile sunt mai aproape de adevăr și mai pline de simțire umană când sunt relatate de către localnicii unor tărâmuri atât de încărcate de evenimentele care au pus orașului Târgu Jiu, pentru eternitate eticheta de „*Oraș al Eroilor*”.

Jurnalistul discută cu rezerviștii, cu mama și sora Ecaterinei Teodoroiu, cu participanți ai luptelor de la Podul Jiului din 14 Octombrie 1916.

Reportajul conține o serie de fotografii, lăsându-ne în paginile sale și ilustrații ale unei reconstituiri de la această impresionantă luptă de la Podul Jiului.

În imagini îl regăsim chiar și pe comisarul Ioan C. Popilian, „*Eroul de la Jiu*” cum este numit în articol.

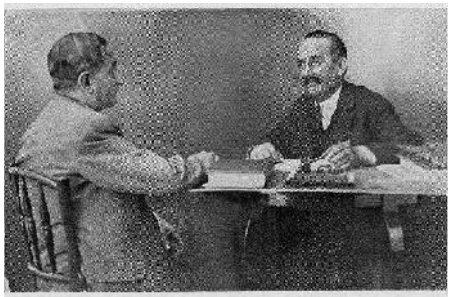

Comisarul-eroul Popilian—care a comandat lupta de apărare a bătrânilor, femeilor, copiilor și cercetașilor gorjeni, la Tg.-Jiu, în ziua de 14 Octombrie 1916. — rememorând bătălia.

Acest impresionant reportaj conține și un interviu cu Ioan C.Popilian. Probabil singurul interviu pe care l-a acordat eroul, dar care este atât de bine realizat încât ne putem face o excelentă idee despre personalitatea, modul de gândire cât și, mai ales, despre evenimentele conduse în 14 octombrie la Podul Jiului, de către Comisarul ce avea să scrie cu faptele sale că deznodământul războiului poate fi de partea noastră.

Întâlnirea celor doi are loc chiar în Grădina Publică, lângă podul apărat de Comisar. De la început jurnalistul remarcă faptul că la 54 de ani, Popilian este un om sprinten, scund și negricios, dar plin de voiciune. „*Are o agerime caracteristică gorjenilor. Din ochii lui negri scânteiază și astăzi acele văpăi de foc, când povestește faptul măreț trecut azi în istoria neamului.*

Modest, ca mai toți oamenii care au săvârșit fapte mari, Popilian, se simte fericit când cineva, în vălmășagul nimicurilor de toată ziua, se mai gândește și la vremurile de odinioară.”

Articolul oferă posibilitatea eroului să povestească cum a organizat și cum s-au derulat luptele de la Podul Jiului.

Luptând în uniforma de comisar, cu chipiu și galoane, nemții l-au luat drept un general. Popilian știa de la început că forțele armate care se aflau de-o parte și alta a Jiului nu puteau fi puse în balanță. Podul și orașul erau atacate de cea mai bine instruită armată germană și austro-ungară, de cealaltă parte aflându-se copii, bătrâni, cercetași, femei, veterani, conduși de un comisar de poliție.

Datorită acestei conjuncturi, Popilian trebuia să lase impresia că orașul este apărat de o armată bine organizată.

Digul Jiului îl ajută, fiind perceput de nemți ca fortificație. Armele de tip vechi, care scoteau mult fum și făceau mult zgomot au lăsat impresia că românii dețin o tehnică nouă, ”tunuri de mână”, așa le botezaseră nemții în rapoartele care au fost găsite asupra prizonierilor luați de Popilian la finalul luptei.

„- *Este adevărat că se pusese un premiu în mărci de aur pe capul d-tale, pentru a te aduce viu sau mort?*

-Desigur. Era și firesc. Rezistența noastră de la pod, pe lângă paguba morților, prizonierilor și a materialului capturat, a permis trupelor noastre să se scurgă prin Filiași spre Craiova. Dealtfel, puhoiul nemțesc cobora vijelios pe mai multe căi deodată, având ca punct de întâlnire Târgu Jiul”, spune Pompilian relatând această <minunată pildă de eroism civic>”.

Lupta de pe podul Jiului reconstituită cu prilejul acestui reportaj. In mijloc, comisarul Pompilian, care a comandat grupul de bătrâni, copii si cercetasi in aceeaș uniformă cu care era îmbrăcat in 1916.

rându-si cu bărbăție căminurile amenințate de invazia dușmanilor (reconstituirea „Ilustrațiunei Române" cu concursul fostului comandant-erou. Pompilian.

Momentul interviului este unul emoționant pentru Popilian.

„*Retrăiesc și eu vremurile de altă dată când cineva pomenește de ceea ce a fost odată…*

Îmi amintesc …..Tovarășii mei de neuitată amintire și de totdeauna. Icoane sfinte pe care le am pururi în fața mea".

Așa vorbea după 17 ani despre cei care participaseră la luptă. Cu toții erau eroi, iar pentru el, cel care își asumase rolul de comandant, erau niște icoane sfinte.

Interviul continuă cu mărturiile Comisarului despre ziua de 14 octombrie. Acesta povestește cum a mers în turnul Primăriei (azi Prefectura Gorj) de unde a văzut trupe de infanteriști încercând să coboare Dealul Târgului.

„*Un sergent a rămas acolo să supravegheze mișcarea inamicului în timp ce în mintea mea alergau diferite planuri*".

Organizând pe digul Jiului și la pod pe civilii și sergenții săi de oraș, vede cum „*Panica de la început se transformase ca prin farmec în entuziasm.Nimeni nu mai putea stăpâni leii și leoaicele îndârjite care-și vedeau cuiburile pângărite*". Planul ales de Popilian începea să dea roade, inamicii ajunseseră la porțile unui oraș apărat și greu de cucerit.

Momentul cel mai greu apare când nemții încercau să așeze pe capul podului o mitralieră. Popilian își organizează un nou plan, dar care însemna probabil sacrificiul suprem.

„- *Cine îndrăznește să săvârșească un asemenea act care înseamnă moarte sigură? Am aruncat pelerina, am scos sabia și strigând ca la un adevărat atac <ura, înainte copii> m-am năpustit pe pod, spre grupul de soldați care veneau spre noi. Ne întâmpină o ploaie de gloanțe. Pe la jumătatea podului câțiva căzură. Un glonț mă lovi la cap și altul la picior. În vălmășagul luptei nu simții nici gloanțele, nici durerea, doar șiroaiele de sânge îmi arătau că plătisem pe loc tributul de sânge. Îndârjit peste măsură, continuai atacul, ceea ce a determinat pe nemți să o ia la fugă…. Îndrăzneala noastră provocase în rândurile inamice un început de panică.*"

Interviul continuă cu detalii despre întăririle pe care le-au primit târgujienii din partea armatei când a sosit o companie a regimentului Dolj.

La finalul discuției, Popilian aduce din nou referiri la participanți, despre cum orașul, odată cu noaptea, a fost acoperit de o ploaie deasă și rece.

„*Ochii eroului – negri ca pana corbului–, încă vioi și inteligenți, se umezira de lacrimi, urmă o pauză. Privirea comisarului – erou căpătă o strălucire nouă: amintirile depănate, așa, într-o scurtă spovedanie îi reaprinseseră în suflet <vremurile de altădată>*".

Comisarul se simțea fericit că în vălmășagul nimicurilor de toată ziua, cineva se mai gândește și la eroi.

Victoria de la podul Jiului

În dimineaţa zilei de 14/27 octombrie o coloană inamică se strecurase şi ajunsese înaintea podului de fier de peste Jiu în marginea de apus a oraşului. Oraşul era aproape pustiu, o parte a locuitorilor fugise dinaintea primejdiei, iar tot ce a fost trupă în stare să lupte era pe front. Rămăseseră doar un număr de miliţieni, oameni bătrâni, răspândiţi prin oraş ca să facă paza pe la autorităţi şi spitale. Ei au alergat în marginea oraşului luând poziţie pe digul de pe malul râului, în grădina publică, în dreapta podului.

Locuitorii ce se mai aflau în oraş auzind de marele pericol ce-i pândea au alergat la podul Jiului. Elevii cercetaşi ai liceului, care făceau serviciul de curieri pe la autorităţi, pun mâna pe armele răniţilor din spitale şi aleargă şi ei la locul de primejdie. Toată lumea ce mai rămăsese în oraş era acum la pod.

La acest eveniment a luat parte şi Poliţia locală. Un subcomisar de poliţie a adunat vreo zece gardişti şi, punându-se în fruntea lor, a plecat la pod.

Atunci când inamicul a atacat, un grup de sergenţi, cercetaşi şi gardişti, în fruntea cărora se afla subcomisa¬rul Popilian, a năvălit pe pod înaintea duşmanului şi l-a aruncat înapoi. Cu eroism au luptat aici şi comisarul de poliţie Cambrea, dar şi Giorgi Nicolae, Rădăcină Petre, Udroiu Gheorghe, Popescu Gheorghe, Bistreanu Gheorghe, Vasile Vintilă, Trantea Grigore, Ruşet Vasile şi Tatu Constantin, sergenţi de oraş. Victoriei de la podul Jiului i s-au adăugat şi cele obţinute de celelalte unităţi militare care au dus la retragerea generală a unităţilor germano-austriece. O săptă¬mână întreagă, până la 4 noiembrie, a continuat urmă¬rirea inamicului, adunându-se prizonieri şi materiale de război.

Luptele din Gorj, de la Târgu Jiu şi împrejurimi, erau strâns legate de cele ce se petreceau pe celelalte sectoare ale frontului, unde inamicul ataca mereu cu forţe sporite. Ultima bătălie din această zonă a avut loc în 16-17 no¬iembrie când, cu toată rezistenţa, bătălia de la sud de Târgu Jiu a fost pierdută, inamicul invadând teritoriul Olteniei.

Poliția din Gorj – File de istorie

18 ianuarie 1938:
Înmormântarea Eroului Ioan Popilian

Reproducem mai jos articolul apărut în „Gorjanul" din 24-31 ianuarie 1938 (Anul XV, nr. 3-4, p.5) sub semnătura „*Ion Mohor*", unul

din pseudonimele cu care directorul-proprietar al publicației, Jean Bărbulescu, semna deseori articole de interes social-cultural. Articolul evocă înmormântarea fostului comisar, director și comisar de poliție, *Ioan Popilian – „Eroul de la Jiu”* (3 dec. 1879, Turceni – 16 ianuarie 1938, Tg.-Jiu), care a rămas în conștiința colectivă prin fapta eroică din ziua de 14/27 octombrie 1916, când a organizat rezistența de la Podul Jiului, respingând atacul detașamentului german care încerca să treacă râul. La această bătălie din miezul zilei de Sfânta Parascheva a luat parte cu însuflețire tânăra cercetașă din Cohorta „*Domnul Tudor*”, Ecaterina Teodoroiu, cea care anul viitor, în 1917, se va jertfi în luptele de pe platoul Muncelu (Vrancea), la Mărășești, și rămasă în istorie ca „Eroina de la Jiu”.

Iată un fragment din însemnările eroinei privind acest moment: „*La această victorie, adică la alungarea lor și la lupta de la dig, n-am putut să fac mai mult decât să car gloanțe cu fusta la soldații milițieni, gardiști și cercetași, ca să țină piept inamicului. Tot aci am scăpat viața la trei soldați care fiind loviți și amețiți căzuseră în apa Jiului; i-am scos și i-am dus la spital (...)*”.

Reținem din acest articolul-reportaj regretul exprimat de autor că autoritățile orașului nu au declarat zi de doliu, cu prilejul înmormântării lui I. Popilian (răsplătit pentru faptele sale de eroism cu „*Virtutea Militară de Război*”, „*Bărbăție și Credință*”, „*Crucea Comemorativă cu Baretă Jiu*”, „*Sfântul Stanislav*”), precum și **reprosul de a nu fi fost înmormântat în Cimitirul de Onoare al orașului** – „*însăși înhumarea trebuia să se facă în cimitirul de onoare – căci dacă Ioan Popilian n-a fost erou, atunci cine a fost?*”…

*

În același număr al „Gorjanului”, la pagina a șasea, se poate citi anunțul dat de soția îndoliată, **Victoria I. Popilian**, care mulțumește pentru „numeroasele dovezi de simpatie ce i s-au arătat, cu prilejul pierderii scumpului și în veci neuitatului său soț Ioan Popilian, organizatorul luptei de la Podul Jiului de la 14 octombrie 1916”. Și aduce „recunoscătoarele sale mulțumiri” tuturor ce au fost alături la înmormântare, celor ce au îmbărbătat-o și mai ales tuturor celor ce au organizat înmormântarea „demnă de un viteaz, așa cum s-a făcut”. Redăm mai jos articolul semnat „Ion Mohor” și anunțul îndureratei soții a „Eroului de la Jiu”, Ioan Popilian. (**Zenovie Cârlugea**)

NE-A PARASIT UN EROU...

În după amiaza zilei de 18 c. a fost condus la lăcașul de veșnică odihnă fostul comisar, director șef de poliție, *Ioan Popilian*, din orașul nostru.

Dar n'a murit numai polițistul integru, Popilian. Cu el, orașul, județul nostru și întreaga țară, a pierdut pe *„Eroul de la Jiu”*, — Ioan Popilian fiind acela care, în fruntea bătrânilor, femeilor și copiilor Gorjului, a oprit în ziua de 14 Octombrie 1916, puhoiul dușman ce amenința să intre în Tg. Jiu, pela podul de fer.

Modest, — prea modest poate, — dela războiu până în clipa morții el și-a trăit viața în muncă și tăcere, fără a-și trâmbița actul de eroism, îndeobște cunoscut.

De câțiva ani ieșise la pensie și o boală începuse să-i supere.

Eroul dela Jiu rămăsese în ultimul timp o biată umbră, de care doar la zilele de prăznuire națională se mai vorbea, în cuvântările ocazionale, deși exemplul eroismului său trebuia să fie veșnic viu în sufletele tuturor, iar el cinstit, așa cum se cuvine unui erou.

Acum ne-a părăsit... Pe o zi friguroasă de Ghenar și a luat zborul spre alte lumi, pentru a-și întâlni, acolo, tovarășii de luptă, sublimele jertfe ale sfântului nostru ideal.

A avut o înmormântare frumoasă. Firește, nu așa cum se cuvenea. Noi înțelegeam ca tot orașul — cel puțin — să ia doliu, iar școlile toate, oștirea și poporul, să-l urmeze până la locul unde rămășițele lui pământești se vor odihni de acum încolo. Însăși înhumarea trebuia să se facă în *cimitirul de onoare*, — căci dacă Ioan Popilian *n-a fost erou, atunci cine a fost?*…

*

În același număr al „Gorjanului”, la pagina a șasea, se poate citi anunțul dat de soția îndoliată, **Victoria I. Popilian**, care mulțumește pentru „numeroasele dovezi de simpatie ce i s-au arătat, cu prilejul pierderii scumpului și în veci neuitatului său soț Ioan Popilian, organizatorul luptei de la Podul Jiului de la 14 octombrie 1916”. Și aduce „recunoscătoarele sale mulțumiri” tuturor ce au fost alături la înmormântare, celor ce au îmbărbătat-o și mai ales tuturor celor ce au organizat înmormântarea „demnă de un viteaz, așa cum s-a făcut”. Redăm mai jos articolul semnat „Ion Mohor” și anunțul îndureratei soții a „Eroului de la Jiu”, Ioan Popilian. (**Zenovie Cârlugea**)

Ne-a părăsit un erou…

În după amiaza zilei de 18 c. a fost condus la lăcașul de veșnică odihnă fostul comisar, director și șef de poliție, *Ioan Popilian*, din orașul nostru.

Dar n-a murit numai polițistul integru, Popilian. Cu el, orașul, județul nostru și întreaga țară, a pierdut pe „*Eroul de la Jiu*”, - Ioan Popilian fiind acela care, în fruntea bătrânilor, femeilor și copiilor Gorjului, a oprit în ziua de 14 Octombrie 1916 puhoiul dușman ce amenința să intre în Tg. Jiu, pe la podul de fier.

Modest, - prea modest poate, - de la război până în clipa morții el și-a trăit viața în muncă și tăcere, fără a-și trâmbița actul de eroism, îndeobște cunoscut.

De câțiva ani ieșise la pensie și o boală începuse să-l supere.Eroul de la Jiu rămăsese în ultimul timp o biată umbră, de care doar la zilele de prăznuire națională se mai vorbea, în cuvântările ocazionale, deși exemplul eroismului său trebuia să fie veșnic viu în sufletele tuturor, iar el cinstit, așa cum se cuvine unui erou.

Acum ne-a părăsit… pe o zi friguroasă de Ghenar și-a luat zborul spre alte lumi, pentru a-și întâlni, acolo, tovarășii de luptă, sublimele jertfe ale sfântului nostru ideal.

A avut o înmormântare frumoasă. Firește, nu așa cum se cuvenea. Noi înțelegeam ca tot orașul – cel puțin – să ia doliu, iar școlile toate, oștirea și poporul, să-l urmeze până la locul unde rămășițele lui pământești se vor odihni de acum încolo, însăși înhumarea trebuia să se facă în *cimitirul de onoare* – căci dacă Ioan Popilian n-a fost erou, atunci cine a fost?…

S-au adus, neînsuflețitului său corp, coroane multe și flori.

Păr. Victor Dobrescu a arătat însușirile sufletești și creștinești ale lui Ioan Popilian; *d. Pant. Haidaescu*, contabilul-șef al prefecturii, a vorbit în numele cercetașilor din 1916, pe care defunctul i-a condus în lupta de la podul Jiului; *d. Maior Aurel Pănoiu* a rostit simțite cuvinte în numele Asoc. „Virtutea Militară de Război”, care pierde pe cel mai valoros purtător al acestui ordin, din Gorj, a vorbit *d. Eug. Stamatescu*, consilier comunal, în numele orașului, iar *d. comisar I. Bârsescu*, în numele poliției locale, mândră de a fi avut în rândurile sale un om de ținuta morală și de patriotismul decedatului.

La cimitir, *d. Victor Crăiniceanu*, comandantul legiunii de străjeri Gorj, a rostit de asemenea câteva mișcătoare cuvinte și a dat onorurile, potrivit ceremonialului străjeresc.

…Și în timp ce trupul eroului Popilian se va face una cu pământul din care a fost zămislit, uitarea va așterne mantia ei peste bravura, ca și peste figura modestului luptător de la 1916, despre care doar cărțile de școală vor mai pomeni, în paginile lor, la capitolul: „Luptele de la Jii”…

Odihnească-l, Domnul, între sfinți!

Ion Mohor

(„Gorjanul”, Anul XV, nr. 3-4, 24-31 ianuarie 1938, p.5)

■

„Inculpat pentru tutun”

Ion M UNGUREANU Ion

Titlul acestuji materiali nu este o glumă. E bine să precizez, de la început, că inculpatul nu era fumător. Nu a furat tutun, nu a dat foc la vreun depozit sau lan de tutun. Şi totuşi, a fost “inculpat pentru tutun”, fiind considerat infractor într-un proces penal din 1950. Chiar citaţia atenţionează cu cuvântul “PENAL”. Inculpatul pentru tutun a fost tatăl meu, Ungureanu I Matei.

În timpul celui de Al II-lea Război Mondial, inculpatul postbelic împărţea raţia sa de tutun la camarazi şi îndurase destule atât în est cât şi în vest. După Sevastopol, Tiraspol, Cernăuţi etc, la Podul Iloaiei a fost îngropat de viu în urma suflului exploziei unui proiectil şi, spre norocul său, îi rămăseseră doar două degete neacoperite de pământ, însă fiind observat de către ceilalți camarazi din apropiere a fost scos de sub pământ.

Tot la Podul Iloaiei, la puţin timp după prima întâmplare periculoasă, o schijă i-a trecut prin casca metalică şi i s-a înfipt în craniu, schijă pe care a purtat-o tot restul vieţii, ducând-o şi în mormânt, în 1988, când a decedat.

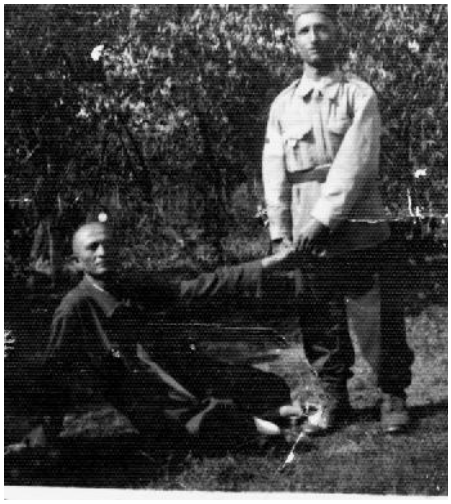

În munţii Tatra din Cehoslovacia o schijă l-a lovit în pulpa piciorului drept, fiindu-i scoasă la spital, pe partea opusă a intrării. Rănile respective l-au supărat tot restul vieţii, mai ales la eforturi. Varicele îi îngreunau circulația sângelui, dar îi provocau și dureri mari. Şi drept răsplată, în 1950 este trimis în judecată ca “inculpat pentru tutun”. Ca dovadă, redau copia citaţiei primită de către inculpat, în anul 1950.

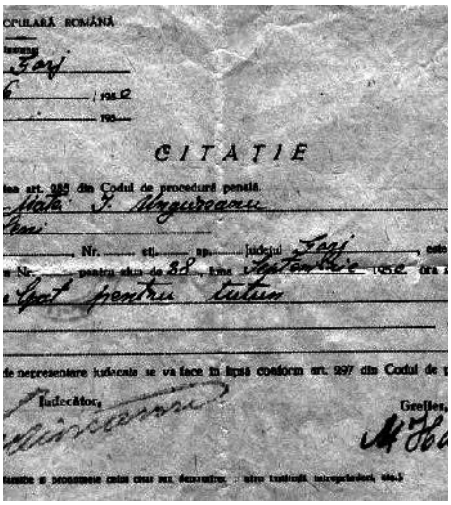

CITAȚIE

Gorj

Inculpat pentru tutun

Judecător,

La Tribunalul Gorj, pronunţarea, în procesul penal, menţionat mai sus, s-a soldat cu condamnarea inculpatului. A urmat recurs la Curtea de Apel Craiova.

În ce a constat infracţiunea? Simpla imposibilitate de a cultiva o suprafaţă de tutun, la care fusese obligat de către autorităţile vremii, datorită înrăutățirii stării sănătății soției sale, având la acea vreme și doi copii mici.

Și a mai suferit și alte, multe nedreptăți. Spre exemplu, grâul treierat în vara anului 1948 i-a fost luat de la arie de către autoritățile de atunci și numai după o audiență la pretorul Plasei Peșteana Jiu i s-a restituit o cantitate infimă, necesară pentru sămânță. Nu mai vorbesc de cotele împovărătoare de produse vegetale și animale, cât și impozitele exorbitante. Luase funia să se spânzure, dar spre norocul nostru a observat mama și l-a oprit.

■

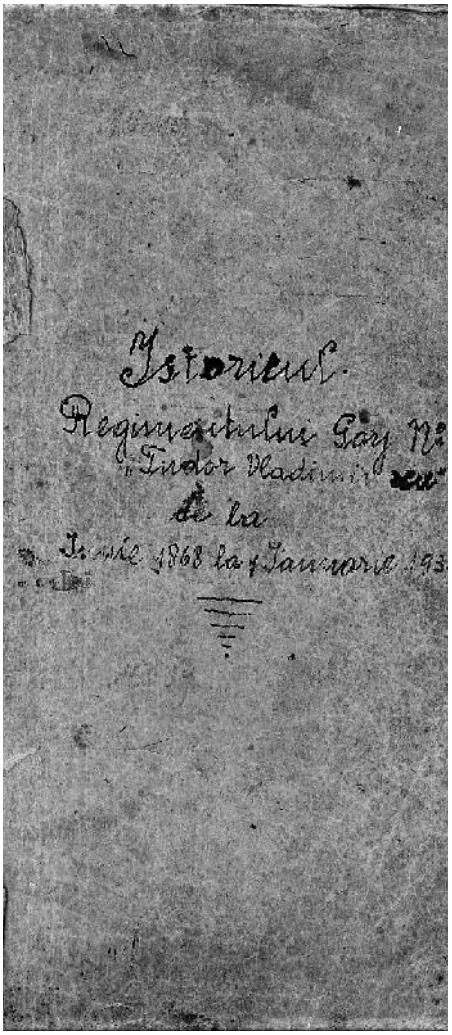

General
Grigore NICULESCU

Regimentul Gorj nr.18 Tudor Vladimirescu de la ianuarie 1868 la ianuarie 1931

CORPUL VII ARMATĂ
DIVIZIA 19-A INFANTERIE

(continuare din nr.1)

ianuarie 1877

Înființarea încă a 8 regimente de Dorobanți, a două batalioane fiecare a 4 companii.

Din cauză că regimentele de Dorobanți erau compuse din 3 – 5 județe și din cauză cî întinderea teritorială creia dificultăți în organizarea și administrarea lor , se înființează pe ziua de 1 iuanuarie 1877 încă 8 regimente, care adăogate la cele creiate prin legea din 1872 se ajunge la un total de 16 regimente.

Odată cu înființarea acestor regimente se reduce numărul batalioanelor la 2 în loc de 3 batalioane câte erau până la această dată.

Față de această organizare Regimentul 2 Dorobanți rămâne compus numai din 2 județe – Gorj și Vâlcea, Județul Argeș trecând la Regimentul 4 Dorobanți. Batalionul 1 Gorj acare rămâne cu statul major tot la Tg-Jiu se formează numai din 4 companii în loc de 5 câte avea până aci.

Reședințele acestor companii erau:

Compania 1-a plasa Vulcan cu St. Major la Buliga

Compania a 2-a plasa la Novaci cu St. Major la Drăgoești

Compania a 3-a plasa Ocolu și Tg-Jiu cu St. Major la Tg-JIU

Compania a 4-a plasa Amaradia și Gilort cu St. Major la Cărbunești

4 aprilie 1877

Concentrarea și plecarea batalionului I Gorj pentru intrarea în campanie

La 4 aprilie 1877 se dă ordin de concentrare pentru intrarea în campanie. Concentrarea se face la reședința fiecărui batalion și durează până la 9 aprilie, adică 5 zile, când în ziua de 10 aprilie Batalionul I Gorj este în marș spre Craiova unde trebuie să se întrunească cu Regimentul 2 Dorobanți, din care face parte. Marșul durează până la 13 aprilie 1877.

Ordinea de bătaie

Comandant al Reg. 2 Dorobanți, Colonel Papadopol Alexandru iar al Batalionului I Gorj, Maiorul Cuciuc Gheorghe.

Compania 1-a Comandant, Căpitan Tetoianu Nicolae. Subaltern Lt. Alexandrescu Vasile, Sublocotenenții Teodorescu Ilie și Hristescu Nicolae.

Compania a 2-a Căpitan Moisescu Achil. Subaltern Locotenent Alexandrescu Sava.

Compania a 3-a Căpitan Popescu Hristache. Subalterni Locotenenții Culcer Ioan și Olănescu Nicolae.

Compania a 4-a Căpitan Stănescu Nicolae. Subaltern S.Lt. Făgețeanu Grigore

16 apilie 1877

Plecarea Regimentului din Craiova spre Băilești apoi spre Piscu, spre Dunăre unde intră în avanposturi

La 16 Aprilie 1877 Regimentul 2 Dorobanți pleacă din Craiva către Băilești unde ajunge la 18 Aprilie făcând 70 de kilometri în 2 zile.

Aci se face instrucția companiei și batalionului cu efectiv de răsboi. La 22 Aprilie 1877 pe baza ordinului ce se primește de la Divizie, Regimentul pleacă spre Piscu pe malul stâng al Dunării, unde intră în avanposturi cu 2 companii (a 5-a și a 6-a).

La 27 aprilie 1877 Batalionul I de Gorj pleacă din Piscu prin Poiana și intră în avanposturi între Pisc și Dealu legându-se la Vest cu Călărașii iar la Est cu batalionul I al Reg. 2 Dorobanți.

La 4 Mai 1877 batalionul I se

autorul

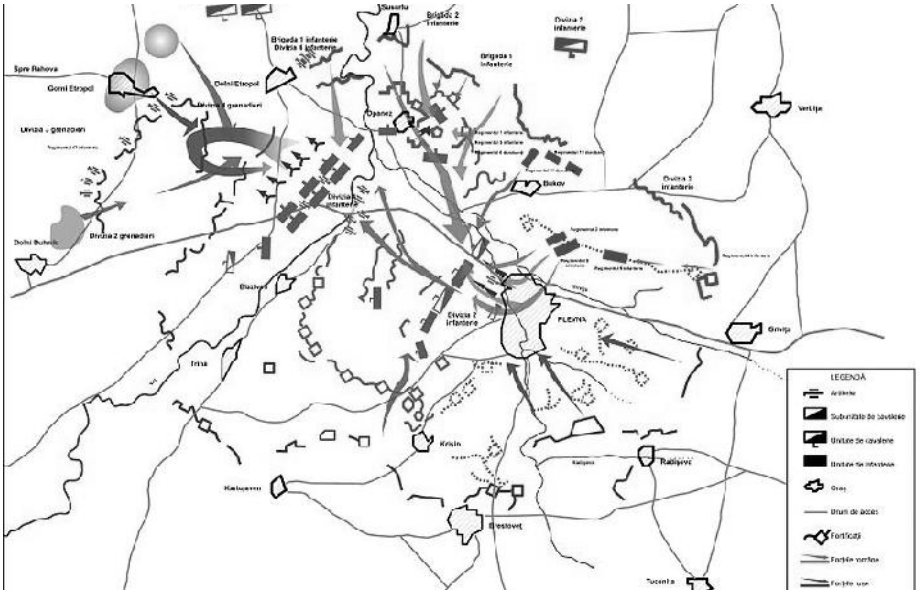

detașează la Ciuperceni pe Dunăre, pentru a concura cu Regimentul I linie la serviciul de avanposturi.

La 15 Mai 1877 Batalionul I Gorj este trecut în revistă de către A.S. Domnitorul Carol I la Ciuperceni.

Până la 22 Iulie 1877 face serviciul de avanposturi pe Dunăre, fiind bombardat din când în când de artileria turcească, care trage din cetatea Vidin și care rănește 2 soldați (Oprescu Ioan și Rădulescu Ion din compania a 8-a).

25 Iulie

Organizarea terenului la Calafat

La 26 Iulie 1877 Batalionul I de Gorj cu stat majorul Regimentului 2 Dorobanți se mută în cantonament la Calafat, unde în unire cu celelalte trupe au concurat la organizarea terenului (fortificație pasageră) și serviciul de avanposturi. La Calafat stă până la 24 august 1877.

9 August 1877

Primul soldat mort

Batalionul I Gorj a avut în ziua de 9 august 1877 îl pierde pe soldatul Vărgatu Vasile din Compania a 3-a, care a fost omorât de un glonț tras de inamic de pe malul drept al Dunării, pe timpul când era de santinelă.

La 25 August după ordinul Diviziei I-a Batalionul I Gorj pleacă la Bechet unde ajuge în ziua de 28 august și intră în avanposturi pe malul stâng al Dunării.

9 Septembrie 1877

Plecarea Regimentului Dorobanți 2 spre Turnu Măgurele

La 9 septembrie 1877 Plecarea Regimentului Dorobanți 2 pleacă de la Bechet, locul unde se întrunește Regimentul 2 Dorobanți care venise de la Calafat în marș forțat spre Turnu Măgurele ajungând în ziua de 10 septembrie 1877.

La 11 Septembrie Regimentul 2 Dorobanți este trecut în revistă de către Ion Brătianu care este Ministru de Răsboi.

12 Septembrie 1877

trecerea Dunării de Regimentul 2 Dorobanți

În ziua de 11 septembrie Comandantul Regimentului, Colonel Papadopol Alexandru primește ordin ca în ziua de 12 septembrie 1877 să treacă Dunărea, cu Regimentul, pe podul de vase din fața Nicopolului. Regimentul trece Dunărea numai cu Batalionul I Gorj și Compania 8-a iar restul rămâne la T. Măgurele și Nicopole pentru paza podului.

La 12 septembrie Regimentul, după un marș greu, căci a plouat toată ziua, ajunge la Muselim – Selo, iar în ziua de 13 septembrie la Găureni unde intră sub ordinele armatei de Vid (Colonelul Slăniceanu).

De la 19 -28 septembrie Regimentul 2 Dorobanți organizează o redută pe înălțimile Găureni.

28 Septembrie

Deplasarea spre Plevna

La 28 Septembrie Regimentul 2 Dorobanți, exclusiv companiile a 5-a și a 7-a, primește ordin ca împreună cu un Batalion din Regimentul 6 Dorobanți să se atașeze Diviziei a 2-a Infanterie care operează în jurul Plevnei. Seara ajunge la Riben unde organizează apărările de pământ și bordeie pentru bivuac.

La 1 Octombrie 1877 Regimentul pleacă de la Riben spre Demirkioi, acolo unde ocupă înălțimile de acolo. Batalionul I Gorj trece apa Vidinului și la ora 2 p.m. ajunge la Demirikioi de unde compania 1-a este trimisă ca să ocupe pădurea din dreptul satului Susurlui, unde era un fort al Plevnei.

La Susurlui se iau dispoziționi de întărirea poziției și facerea bordeielor pentru bivuac.

Regele Carol I

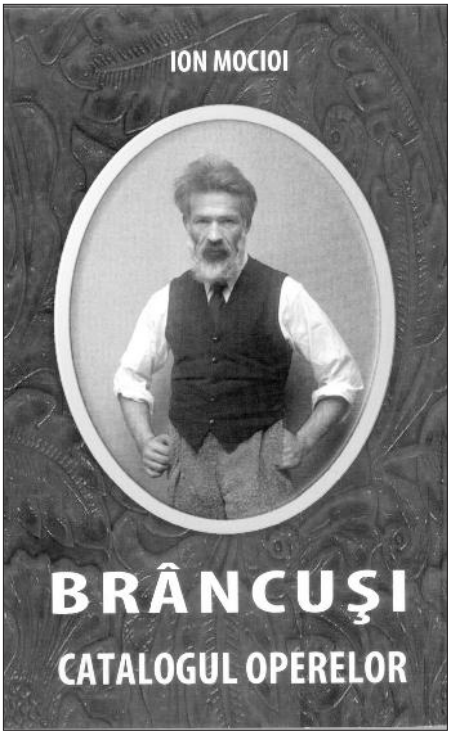

Ion Mocioi
Brâncuși - catalogul operelor
Editura „Academica Brâncuși”

„Sunt mai multe cataloage ale artei lui Brâncuși, dar nici unul dintre ele nu este complet, pentru că s-au descoperit continuu oprere ale părintelui sculpturii moderne. Colecționarii lucrărilor brâncușiene sunt numeroși și răspândiți pe toate continentele. Penru cercetători, activitatea de catalogare a fost mereu îngreunată de larga răspândire a vestielor creații în toată lumea... Dupăo lungă perioadă de cercetare a patrimoniului brâncușian, completăm și îmbunătățim lucrarea noastră inițială...

Am considerat că simpla înșiruire cronologică a operelor bârncușiene nu este suficientă ca prijin pentru cercetătorii artei lui Brâncuși, de aceea, pe cât ne-a fost posibil, am ilustrat această încercare a noastră cu fotografii, care devin documente în redactarea de noi lucrări. Ilustrațiile, desigur, privesc operele importante, integrate în cicluri de creație, și urmăresc travaliul creatorului, sugerând eforturile acestuia pentru modernizarea artei plastice, drumul parcurs pentru conceptualizarea realității și esențializarea ei în artă.”
Ion MOCIOI

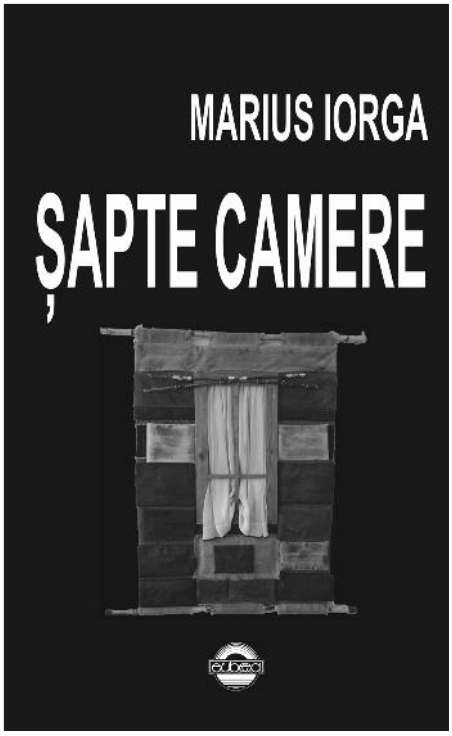

Marius Iorga
Șapte camere
Editura „Eubeea”, Timișoara
ISBN 978-973-673-374-1

„Fiecare toamnă vine altfel, diferit una față de cealaltă. Ultima s-a arătat ploioasă, șfichiuind trecătorii cu picăturile din ce în ce mai reci, până când s-au transformat în zăpadă, și din cauza asta i s-a părut că sărbătorile au sosit mai repede decât de obicei. Altele, dinainte, veniseră cu mici idile, școlărești, ce se născuseră prin vacanță și continuau în pauzele dintre ore. Au fost și din cele ce l-au găsit singur, fără vreo iubită, dar cu o mare poftă de viață născută din tocmai lipsa vreunei obligații ori constrângeri. Și fiecare era frumoasă, într-un mod aparte. Însă el nu învățase încă să le prețuiască sau să le diferențieze, decât în măsura în care i se întâmpla ceva interesant în această perioadă. Altminteri, trecea nepăsător prin frunzele scuturate de brumă pe trotuarul din fața blocului sau pe lângă liceu. N-avea bucurie spre culorile fierbinți ce cotropeau copacii, nici către serile înceţoșate de ploaie prin care se ducea către sala de sport.

Doar toamna aceasta, ce se apropiase, discretă și galbenă, l-a surprins într-un mod în care ar fi băgat mâna-n foc că nu va fi posibil să i se întâmple tocmai lui. Nu a devenit nostalgic, nu s-a apucat să scrie poezii, nici nu s-a ascuns în cameră, între draperiile balconului sau cele din dormitor. Parcă nu a realizat nici că s-a făcut mai rece și-și scosese de prin dulap pulovărele și hanoracul care-i plăcea cel mai mult...”

Florian Saioc
La centenarul Marii Uniri
Editura „Măiastra”, Tg-Jiu

Florian Saioc este un poet de largă respirație deopotrivă civică și intimistă, ba chiar un poet-cetățean, de atitudine, militant. Versurile sale se lasă când îngânate în acorduri de cameră, când rostite de la tribună, în fața vicisitudinilor istorice, în registru patetic și vizionar, vizând la un moment dat ipostaza oraculară și un anume profetism planetar…

Antenele poetului, vreau să zic, sunt multiple și orientate în toate direcțiile… Și ele percep nu numai firește neliniști existențiale ale ființei, dar și pericolele ce amenință umanitatea azi, în condițiile globalizării, zonelor de influență, tehnicilor experimentale...

Florian Saioc are o operă care s-a închegat de la sine. O operă ce va rămâne atâta cât îi va fi sortit. O operă care exprimă un suflet de autentic și mare pot, noblețea unui caracter, viața unui scriitor român de la răscrucea a două milenii. Să fim mândri că i-am fost contemporani: noi – lui, și el – nouă! Un reper inamovibil pe harta generaționistă a liricii românești (cu toate că autorul refuză ideea de „generație” literară, atât de operabilă în domeniul istoriei literare)…
(Zenovie CÂRLUGEA)

„VREMELNIC TRECĂTORI PRIN GORJ”

Tudor ARGHEZI

S-a născut pe 21 mai 1880 în București, după propria-i mărturisire „printr-o împrejurare de prăpăşire oltenească“. Tatăl poetului, Nae Theodorescu, s-a născut la Craiova. Poetul își susține rădăcinile gorjene după bunicul său Tudor Cojocaru, care și-a schimbat numele în Theodor Cărbunescu.

”Alexandru Doru Şerban a scris în cartea sa, „Vremelnic trecători prin Gorj” despre perioada petrecută de Arghezi în Târgu Jiu: „Arghezi publică primul său volum de versuri, «Cuvinte potrivite». Un an mai târziu, scrie într-o publicaţie pamfletară, la care «aderau» mai mulţi tineri din acea vreme. În 1941, un astfel de pamflet, intitulat «Baroane», îi aduce mari necazuri în acea perioadă, ajungând din cauza acestuia să fie închis în lagărul din Târgu Jiu. Acesta a devenit lagăr de deţinuţi politici sub regimul Antonescu. În 2 octombrie 1943, Arghezi se destăinuia: «Îmi pare rău de întoarcerea printre oltenii mei în calitate de arestat, dar fiind cu ei într-un moment de acerbă încordare românească, mă simt, aş zice, în siguranţă». Tudor Arghezi era oltean, tatăl şi bunicul său născându-se şi trăind o viaţă întreagă în Craiova. În perioada în care a fost închis în lagărul de la Târgu Jiu, Arghezi l-a cunoscut pe Jean Bărbulescu, directorul ziarului Gorjeanul. În timpul în care a fost închis, poetul a scris numeroase creaţii, printre care şi un elogiu al judeţului ce suna cam aşa: «Gorjul e o regiune de surprize… Întâi, căci se cuvine să fie pus întâi, e gorjeanul. (…) E altfel de român şi altfel de oltean». Nici în ceea ce priveşte gorjencele Arghezi nu are alte cuvinte decât de laudă: «Dacă n-aţi văzut gorjencele acelea, cocoanele acelea în opinci şi-n cojoc, cu chipul rotunjit într-o bogată năframă boerească, n-aţi văzut nimic şi duceţi-vă să le vedeţi».(Alin Ion, Adevărul, 23 mai 2015)

”Secvenţa aducerii poetului la Tg.-Jiu a fost rememorată şi de prietenul său Valeriu Anania, după cum i-ar fi povestit-o însuşi poetul: „Pomenirii lui Tudor i-aş adăuga o amintire. Mai povestea Arghezi că din gara Târgu-Jiu mergea spre lagăr cu o birjă la o oră foarte târzie, însoţit de un ofiţer aspru şi tăcut, care avea misiunea de a-l escorta şi, bineînţeles, de a preveni orice comunicare a deţinutului cu oamenii liberi. Când birja a trecut prin faţa statuii lui Tudor, poetul şi-a ridicat pălăria.

– Cu cine te-ai salutat? A intervenit, cu un bob zăbavă, ofiţerul; uitându-se împrejur şi nevăzând pe nimeni.

– Cu un strămoş al meu, a răspuns prizonierul, tărăgănat, dintr-o mustaţă şireată.” (Prof. Dr. Zenovie Cârlugea, Tudor Arghezi şi spiritul Olteniei,2008)

Să nu lăsăm cuvintele nici să doarmă, nici să amorţească, nici să zacă, nici să moară. Ele sînt comoara noastră de mare avuţie.” Tudor Arghezi

Radu GYR

„Voi spune că adevăratul intelectual nu se poate forma exclusiv din înregistrarea unor bogate şi variate lecturi, ci din metodica lor sedimentare, din care cărturarul extrage substanţa, subtila esenţă. Aceasta îl va conduce la constituirea unui univers personal, metafizic, ontologic, memoria asociindu-se inteligenţei şi puterii de pătrundere a profundelor sensuri ale culturii umaniste”. Radu Gyr

Intrarea României în război, la 15 august 1916, l-a „aflat” absolvent al claselor primare şi… cercetaş. Iar, în calitate de „cercetaş de război”, va lua parte, cu o ambulanţă sanitară a Spitalului de campanie nr. 21, cantonat în Craiova, la „încleştarea” de la Târgu Jiu, unde, alături de trupele române, populaţia oraşului încerca să stăvilească intrarea trupelor inamice. Şi va fi rănit. „Eu – notează el – în 7 noiembrie 1916 aveam… unsprezece ani şi jumătate”.

A fost (credea el) în ani aceia ai începutului, „un copil blond şi iubitor, deloc zburdalnic, puţin cam încăpăţânat, timid şi dispus la visare…”.

În 1917, devine elev al vestitului liceu craiovean ce purta, din 1885, numele regelui Carol I. Îşi aminteşte, peste ani, şi-i evocă pe cei care i-au fost profesori dragi. Primul din cei care-i vine în minte este I. Niculescu-Nache (Naket, cum semna, de regulă, în condica de prezenţă) – „eminent pedagog”, profesor „de gramatica limbii române”, de la care a învăţat „temeinic, sintaxa şi morfologia”. Sunt amintiţi apoi, în ordine: C. D. Fortunescu – „admirabil” profesor de limba franceză, „cărturar erudit” şi „animator” al vieţii culturale craiovene; Ion Florescu şi Ilie Almăjanu – care predau („cu iscusită metodă şi pasiune”) limba latină; Elie Georgescu şi Marin Demetrescu – „desăvârşiţi” dascăli de ştiinţe naturale şi, în sfârşit, Ion Dongorozi – „auster”, dar „minunat” profesor de geografie şi „apreciat scriitor în epoca sa”.

Din rândul colegilor de odinioară, aminteşte (din categoria celor „studioşi” şi care, după abslvirea liceului şi a universităţii, „au strălucit” în domeniul profesiunilor alese) numele lui Ştefan Georgescu-Gorjan – viitor inginer minier, autorul proiectului care a stat la baza confecţionării scheletului metalic pe care avea să se înalţe, impunătoare, către cer, la Târgu Jiu, una din marile realizări ale lui Constantin Brâncuşi: Coloana Infinitului.

SPICON –
revistă de literatură,
arte şi istorie culturală

Editor: Asociaţia Cercetătorilor
şi Autorilor de Carte Gorjeni
”Alexandru Doru Şerban”
Târgu-Jiu

Director:
Victor TROACĂ

Redactor-şef:
Viorel SURDOIU

Colegiul redacţional:
Ion MOCIOI, Gelu BIRĂU,
Alex GREGORA, Ion ELENA,
Doru V. FOMETESCU, Florin
VĂIDEIANU, Rodica PĂUNA

Layout&Tehnoredactare:
Marius IORGA

e-mail:
spiralaconica@gmail.com

Responsabilitatea pentru
conţinutul articolelor revine în
exclusivitate semnatarilor acestora.
Manuscrisele primite nu
se înapoiază.

ISSN 2601 - 2936
ISSN-L 2601 - 2936